

Univerza v Ljubljani  
Fakulteta za socialno delo

Nina Koren

**SOCIALNA EKONOMIJA NA PODROČJU  
PREHRANSKE SAMOZADOSTNOSTI**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

Univerza v Ljubljani  
Fakulteta za socialno delo

Nina Koren

**SOCIALNA EKONOMIJA NA PODROČJU  
PREHRANSKE SAMOZADOSTNOSTI**

Diplomsko delo

Mentorica: doc.dr. Liljana Rihter

Ljubljana, 2016



## **ZAHVALA**

- Zahvaljujem se mentorici doc. dr. Liljani Rihter za strokovno svetovanje, potrpežljivost, spodbudo ter ure prebite pri prebiranju in popravljanju naloge;
- staršema, ki sta me vseskozi podpirala in omogočila študij;
- vsem, ki so pripomogli k nastanku diplomske naloge s svojo pripravljenostjo opravljanja intervjujev;
- Teji, da si je kljub vsem obveznostim vzela čas za lekturo;
- tebi, ki si verjel vame, bil z menoj ob vzponih in padcih ter mi takrat pomagal zopet zlesti na vrh!

## **PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI**

**Ime in priimek:** Nina Koren

**Naslov diplomske naloge:** Socialna ekonomija na področju prehranske samozadostnosti

**Kraj:** Ljubljana

**Število strani:** 68

**Mentorica:** doc. dr. Liljana Rihter

## **POVZETEK**

V teoretičnem delu sem pregledala področje socialne ekonomije, razvoj skozi zgodovino in njen položaj danes. Pozornost sem namenila tudi tretjemu sektorju, ki predstavlja sektor med državo in trgom, kamor se uvrščajo socialna podjetja. Predstavila sem ključna izhodišča zakona o socialnem podjetništvu in definicije o tem, kaj socialno podjetje sploh je. Zaradi dolge zgodovine zadružništva v Sloveniji sem nekaj pozornosti namenila tudi pregledu zadrug, njihovega razvoja, delovanja po svetu in pri nas. Zanimalo me je tudi stanje na slovenskem podeželju in kako prehransko samozadostni smo. Vse skupaj sem povezala s socialnim delom, predvsem skupnostnim socialnim delom. Izvedena raziskava je bila kvalitativna, saj sem zbirala besedne opise, ki so se nanašali na raziskovalni pojav. Poleg tega je bila raziskava tudi poizvedovalna in izkustvena. Pri raziskovanju socialnih podjetij vzorca nisem uporabila, ampak sem raziskovala celotno populacijo, ki so jo predstavljala socialna podjetja, ki delujejo na področju prehranske samozadostnosti. Takih je v Sloveniji 20. Pri zadrugah je populacija večja, zato sem se odločila za priložnosti vzorec, saj sem intervjuvala osebe, ki so mi bile najbolj dostopne. Ugotovila sem, da so glavni razlogi za ustanavljanje socialnih podjetij na področju prehranske samozadostnosti omogočanje zaposlitve ranljivih skupin in želja po samozadostnosti. Glavne prednosti vidijo socialni podjetniki v raznih spodbudah, več pa vidijo ovir, ki se pojavljajo predvsem na področju financ in zakonodajnih postopkov. S skupnostjo tako zadruge kot socialna podjetja dobro sodelujejo in jo vključujejo v dejavnost podjetja, poslužujejo se tudi prostovoljskega dela. Zaposlovanje ranljivih skupin poteka tako v zadrugah, kot v socialnih podjetjih, vendar za delo z njimi nimajo zaposlenih strokovnih delavcev. Le redki sogovorniki priznavajo socialnemu delu posebno vlogo v socialnih podjetjih in zadrugah.

## **KLJUČNE BESEDE**

Socialna ekonomija, tretji sektor, socialno podjetništvo, zadružništvo, prehranska samozadostnost, skupnostno socialno delo

**TITLE:** Social Economy in the Field of Food Self-Sufficiency

## **ABSTRACT**

In the theoretical part of my thesis I reviewed the area of social economy, its development through history and its position today. I gave some of the attention also to the field of third sector, which represents sector between the state and the market, where social enterprises are set. I was interested also in the Law of Social Entrepreneurship, that regulates the field in Slovenia and I also found some

descriptions of different authors, about what social enterprise is. Due to a long history of cooperatives in Slovenia, I gave some of my attention also to overview of cooperatives, their development and their operation around the world and at home. I was also interested in the condition in Slovenian rural areas and what is the rate of food self-sufficiency. A survey that I held was a qualitative research, since I collected narrative descriptions that are related to the research phenomenon. In addition, the survey was also inquiry and experiential. In research of social enterprises field, sample was not used, I researched the whole population of social enterprises working in the field of food self-sufficiency. In Slovenia, there are 20 of those. Cooperatives population is bigger, so I decided for a convenient sample, as I interviewed the persons who were the most accessible. I found that the main reasons for creating social enterprises in the field of self-sufficiency is to facilitate employment of vulnerable groups and the desire for self-sufficiency. The main advantages, as seen with the eyes of social entrepreneurs, are different incentives, but there are far more obstacles that occur mainly in the field of finance and legislative procedures. Both, social enterprises and cooperatives, are involved with the community and seek to incorporate the community in the activities, also through volunteering. Employment of the vulnerable groups take place in cooperatives, as in social enterprises, but they do not employ a professional staff to work with them. Only few interviewees recognize the special role of social work in social enterprises and cooperatives.

## **KEY WORDS**

Social economy, third sector, social entrepreneurship, cooperatives, food self-sufficiency, community social work

|                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------|-----|
| 1. TEORETSKI UVOD .....                                      | 1   |
| 1.1. Socialna ekonomija.....                                 | 1   |
| 1.1.1. Zgodovinski pregled socialne ekonomije.....           | 1   |
| 1.1.2. Socialna ekonomija danes .....                        | 3   |
| 1.2. Tretji sektor .....                                     | 9   |
| 1.3. Socialno podjetništvo.....                              | 11  |
| 1.3.1. Zakon o socialnem podjetništvu .....                  | 13  |
| 1.4. Socialno podjetje .....                                 | 17  |
| 1.5. Zadruge .....                                           | 21  |
| 1.5.1. Zadružništvo v Sloveniji.....                         | 24  |
| 1.6. Stanje na slovenskem podeželju .....                    | 28  |
| 1.6.1. Prehranska samozadostnost v Sloveniji.....            | 30  |
| 1.7. Socialno delo .....                                     | 32  |
| 1.7.1. Skupnostno socialno delo .....                        | 34  |
| 2. FORMULACIJA PROBLEMA .....                                | 39  |
| 3. METODOLOGIJA .....                                        | 41  |
| 3.1. Vrsta raziskave .....                                   | 41  |
| 3.2. Merski instrument ali viri podatkov .....               | 41  |
| 3.3. Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec..... | 41  |
| 3.4. Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva .....     | 42  |
| 3.5. Obdelava gradiva.....                                   | 43  |
| 4. REZULTATI IN RAZPRAVA .....                               | 44  |
| 5. SKLEPI.....                                               | 59  |
| 6. PREDLOGI.....                                             | 61  |
| 7. UPORABLJENA LITERATURA.....                               | 63  |
| 8. PRILOGE.....                                              | 69  |
| 8.1. Intervjuji z zadrugami.....                             | 69  |
| 8.1.1. Z-1.....                                              | 69  |
| 8.1.2. Z-2.....                                              | 84  |
| 8.1.3. Z-3.....                                              | 90  |
| 8.1.4. Z-4.....                                              | 98  |
| 8.2. Intervjuji s socialnimi podjetji.....                   | 103 |
| 8.2.1. So.p-1 .....                                          | 103 |
| 8.2.2. So.p-2 .....                                          | 112 |

|        |                     |     |
|--------|---------------------|-----|
| 8.2.3. | So.p-3 .....        | 129 |
| 8.3.   | Osno kodiranje..... | 140 |
| 9.     | POVZETEK .....      | 152 |



# 1. TEORETSKI UVOD

## 1.1. Socialna ekonomija

### 1.1.1. Zgodovinski pregled socialne ekonomije

Pojem socialne ekonomije se je prvič pojavil v literaturi v letu 1830, ko je francoski liberalni ekonomist Charles Dunoyer izdal tekst *Treatise on Social Economy*, ki je naslavljal bolj moralen pristop v ekonomiji. Zaradi poslabšanih življenjskih okoliščin, v katerih so živele najranljivejše skupine ljudi ob začetkih industrijske revolucije v 18. in 19. stoletju, so se začele izražati potrebe po samoorganiziranju. Ljudje so se začeli združevati v zadruge, vzajemne družbe in društva, ki so še danes najpogostejše oblike organiziranja socialnih podjetij (Monzon, Chaves 2012).

V letih, ki so sledila, socialni ekonomisti tistega časa niso razvili komplementarnega pristopa kapitalizmu, ampak so razvili teoretske pristope o tem, kako usklajevati moralnost in ekonomijo, kot na primer model F. Le Play, katerega cilj je bil slediti socialnemu in ne premoženjskemu miru (de Carbon 1972 v Monzon, Chaves 2012: 11).

V drugi polovici 19. stoletja je pod vplivom ekonomistov J. S. Milla in L. Walrasa socialna ekonomija dobila drugačen pristop. Walras je zagovarjal svojo tezo, da bi lahko zadruge imele pomembno funkcijo pri zadovoljevanju in reševanju socialnih problemov s svojo moralno vlogo in vključevanjem demokracije v proces dela. (Monzon, Chaves, 2008) Njegovo delo *Études d'Économie Sociale: théorie de la répartition de la richesse sociale* iz leta 1986 predstavlja pomembno prelomnico, s katero je postala socialna ekonomija del gospodarske dejavnosti, ki je plodna v zadrugah in vzajemnih družbah; družbah, kot jih poznamo danes (Monzon, Chaves 2012).

V prvih letih 20. stoletja je bila v državah po Evropi socialna ekonomija vidna, vendar je bil v ospredju še vedno zasebni in javni sektor. V državah osrednje in vzhodne Evrope država kot edini ekonomski akter ni puščala prostora za socialno ekonomijo. Kljub temu so se ljudje združevali v razne organizacije, kot so zadruge,

društva in vzajemne družbe, ki so naslavljal socialne težave, kot so nezaposlenost, urbanizacija, razmerja moči, neenakomerna razdelitev virov in podobno. Ob koncu 20. stoletja so se te organizacije še okrepile, saj je prišlo do krize države blaginje, saj zasebni in javni sektor nista več zmogla zadovoljiti potreb prebivalstva (Monzon, Chaves 2012).

V letu 1970 so v Franciji člani zadrug, vzajemnih družb in društev ustanovili *National Liaison Committee for Mutual, Cooperative and Associative Activities*, ki je v letu 1980 izdal tekst *Social Economy Charter*, ki definira socialno ekonomijo kot skupek organizacij, ki ne pripadajo javnemu sektorju, delujejo demokratično, njeni člani imajo enake pravice in dolžnosti ter prakticirajo določen režim lastništva in delitve dobička, presežke pa vlagajo v širjenje organizacije in izboljšanje storitev za člane in družbo (Monzon, Chaves 2008).

Prvič so se organizacije socialne ekonomije v Sloveniji pojavile v 13. stoletju, ko so bili ustanovljeni številni obrtniški cehi, verske dobrodne organizacije in skladi. Glavna prelomnica je bila v letu 1848, ko je prišlo do meščanske revolucije, ki je s seboj prinesla svobodo združevanja kot ustavno pravico in pravne norme, ki so urejale ustanavljanje združevanja ljudi na podlagi skupnih interesov. Kot drugje v Evropi se je tudi v Sloveniji močno razvilo zadružništvo, ki je povežalo načela ekonomske varnosti, družbene svobode in udeležbe v političnem življenju. Zadruga so kmetom zagotavljale varnost pred kapitalizmom. Socialna ekonomija je pred drugo svetovno vojno vključevala združenja, zadruga, dobrodne organizacije, sindikate, strokovne organizacije in razne zveze. Po drugi svetovni vojni se je z uvedbo socialističnega družbenega sistema prekinil razvoj socialne ekonomije, njene naloge pa je prevzel javni sektor. Ponoven razvoj socialne ekonomije se je začel v 70. letih 20. stoletja, vendar se prekinitev razvoja socialne ekonomije še vedno odraža v današnjem času. (OECD 2010)

Slovenija je po osamosvojitvi leta 1991 prešla iz planskega v tržno gospodarstvo. Zaradi tranzicije se v Sloveniji odražajo posebne značilnosti socialne ekonomije. Država še vedno predstavlja glavno vlogo pri zagotavljanju javnih dobrin in storitev ter ima še vedno visoko raven nadzora nad gospodarstvom (OECD 2010). Sistem socialne varnosti in javnih služb iz preteklega, socialističnega obdobja se ni spremenil v veliki meri (Črnak-Meglič, Rakar 2009), zaradi česar potencial

socialne ekonomije ni upoštevan in so socialna podjetja marginalizirana. Sistem socialne varnosti še vedno temelji na denarnih prejemkih, potencial, ki ga ponujajo socialna podjetja, pa je neizkoriščen. (OECD 2010)

#### 1.1.2. Socialna ekonomija danes

Socialna ekonomija je socialno-gospodarska kategorija, v kateri različne pravne osebe in posamezniki ustvarjajo okolje za vključevanje ranljivih skupin ljudi. Socialna ekonomija bi morala poskrbeti za vse posameznike, ki zaradi različnih razlogov ne morejo živeti samostojno. Njen koncept temelji na principih enakosti in je ključnega pomena, da posameznik postane aktiven udeleženec v družbi (Branco *et al.* 2004).

Obravnava številna področja socialne izključenosti, kot je na primer pomoč invalidom in drugim prikrajšanim pri vključevanju v delo, pomoč socialno izključenim osebam z zagotavljanjem blaga in storitev, ponovna vzpostavitev lokalnih skupnosti, krepitev socialnega kapitala, socialna integracija in zagovorništvo. Pomembno vlogo ima tudi pri obnovi podeželja, sploh v Sloveniji, kjer živi še vedno skoraj polovica slovenskega prebivalstva. (World Bank 2014, OECD 2010).

Socialna ekonomija Evrope je organizacija, ki predstavlja socialno ekonomijo, katero definira, da je:

- utemeljena na principih solidarnosti in kolektivne udeležnosti v procesu aktivnega državljanstva,
- ustvarja visoko kakovostna delovna mesta in boljšo kvaliteto življenja ter ponuja okvir za nove oblike podjetij, dela in odgovorne potrošnje,
- igra pomembno vlogo v regionalnem in lokalnem razvoju ter socialni koheziji
- socialno odgovorna,
- faktor ekonomske demokracije,
- prispeva k stabilnosti in pluralnosti trga,
- prispeva h ključnim prioritetam in strateškim ciljem Evropske unije, kot so: pametnejši, trajnostni in vključujoč razvoj, socialna kohezija, polna

zaposlenost, boj proti revščini, participatorna demokracija, boljše upravljanje ... (Social Economy Europe 2015a).

V zadnjih desetletjih socialna ekonomija ne uveljavlja le svoje zmožnosti, da rešuje in odgovarja na socialne težave, ampak je tudi učvrstila svoj položaj kot nujna institucija za zagotavljanje stabilne in trajnostne ekonomske rasti, skrbi za bolj poštene delitve dobička in bogastva, skrbi, da so potrebe zadovoljene z ustreznimi storitvami, pogloblja in čvrsti ekonomsko demokracijo (Monzon, Chaves 2008).

Socialna ekonomija se je zasidrala med javni in zasebni sektor, v tako imenovani socialni sektor, ki ga nekateri imenujejo tudi tretji ekonomski sektor. Ta je sestavljen iz zadrug, podjetij, vzajemnih družb in društev, katerih primarni cilj ni zasledovanje dobička ter niso del javnega sektorja. Razvijati se je začela sredi 70. let, in sicer kot posledica ekonomske krize in zavedanja, da javni in zasebni sektor ne moreta zagotoviti vseh dobrin, ki jih ljudje potrebujejo. Tretji sektor predstavlja nov in obnovljen izraz civilne družbe, ki se bori proti ozadju ekonomske krize, slabitvi socialnih vezi in težav države blaginje. Tretji sektor ima distributivno vlogo storitev prikrajšanim ljudem z dobrodelnimi prispevki, ki jih številne družbe lahko mobilizirajo (Borzaga, Defourny 2001).

Socialna ekonomija vključuje ekonomske dejavnosti zadrug, vzajemnih družb, društev in podjetij, katerim so skupna načela:

- pomembneje je služiti članom ali skupnosti kot ustvarjati dobiček,
- neodvisno upravljanje,
- demokratično odločanje,
- ljudje in delo so pomembnejši od kapitala in distribucije dobička (CES 2010).

Sektor socialne ekonomije je večkrat enačen z neprofitnim sektorjem, vendar se med seboj razlikujeta na treh področjih, in sicer glede:

- specifikacije ciljev (glavni cilj socialne ekonomije je služiti skupnosti in ne ustvarjanje dobička, medtem ko neprofitne organizacije nimajo eksplicitno določenih ciljev),

- nadzora nad organizacijo (podjetja socialne ekonomije imajo strogo določeno demokratično obliko, kjer ima vsak član svoj glas, neprofitne organizacije so bolj administrativne in računovodske narave)
- porabe dobička (v sektorju socialne ekonomije se presežek prihodkov lahko deli med člane, kar v neprofitnih organizacijah prepovedujejo) (Borzaga, Defourny 2001).

Svet Evropske Unije se je leta 2015 zbral, da bi promoviral socialno ekonomijo kot ključni dejavnik za ekonomski in socialni razvoj v Evropi. Na seji so prišli do zaključkov, da:

- socialna ekonomija združuje trajnostne aktivnosti gospodarstva s pozitivnim socialnim vplivom, z zagotavljanjem potrebnih storitev in blaga, hkrati pa igra pomembno vlogo pri razvoju sodobnih družb in dopolnjuje obstoječe socialne ureditve,
- socialna ekonomija prispeva k številnim ciljem Evropske unije, kot so doseganje trajnostnega razvoja, visoko kakovostne zaposlitve, socialna kohezija, socialna inovacija, lokalni in regionalni razvoj, zagotavlja dobro ljudi,
- sektor socialne ekonomije bolje prenaša vpliv ekonomske krize kot drugi, kar je tudi razlog za vse večjo prepoznavnost v Evropi,
- ima socialna ekonomija velik inovativni potencial za zadovoljevanje glavnih socialno-ekonomskih problemov, ki izhajajo iz socialne izključenosti in staranja prebivalstva,
- socialno podjetništvo ustvarja delovna mesta, zagotavlja socialno inovativne produkte in storitve, lajša socialno vključenost in promovira bolj trajnostno in lokalno zasidrano gospodarstvo (The Promotion of the Social Economy as a Key Driver of Economic and Social Development in Europe 2015).

V Evropi je danes dva milijona organizacij socialne ekonomije, ki skupaj predstavljajo deset odstotkov vseh podjetij v Evropi, kar daje zaposlitev enajstim milijonom ljudem. (European Comission 2016a). Delež zaposlenih v socialni ekonomiji v Sloveniji, glede na celotno plačano zaposlitev, predstavlja 0,73 %, kar nas uvršča na samo dno lestvice. (Euronews 2015).

Jadranka Vesel, soustanoviteljica Raziskovalnega inštituta za socialno ekonomijo, je v intervjuju za časopis Mladina povedala, da so subjekti socialne ekonomije različni, imajo pa skupno to, da ne delujejo po načelih kapitalističnih podjetij (Mladina 2016). Zadruga predstavlja najtrajnejšo obliko gospodarskih družb na svetu, pri nas pa za njihov razvoj ni vzpostavljenega dovolj stimulatívne okolja.

Evropski parlament je v letu 2009 izdal resolucijo o socialni ekonomiji (European Parliament 2009), v kateri poudarja njeno vlogo v evropskem gospodarstvu, zaradi donosnosti in solidarnosti, novih delovnih mest, krepitev kohezije, proizvodnje socialnega kapitala, postavljanja ljudi na prvo mesto in podpiranja trajnostnega razvoja. Evropski parlament se zaveda, da je potrebno oblikovati ustrezne politične, zakonodajne in izvedbene pogoje, da bi socialna ekonomija lahko postala uspešna ter lahko konkurirala drugim podjetjem. Socialno ekonomijo vidijo v parlamentu kot temeljni dejavnik za uresničevanje ciljev lizbonske strategije, saj podjetja socialne ekonomije omogočajo boljše demokratično delovanje poslovnega sveta, so družbeno odgovorna in vključujejo ranljive skupine prebivalstva. Socialna ekonomija pomaga popravljati neravnovesja na trgu dela, pomaga povečevati zaposljivost in ustvarja nova delovna mesta. Zaradi svoje zakoreninjenosti na lokalni ravni podjetja socialne ekonomije omogočajo povezovanje med državljani in organi na regionalni, nacionalni in evropski ravni. Pomembno vlogo igra pri trajni rasti in polni zaposlenosti, saj uravnava neenakosti na trgu dela, zagotavlja varstvene storitve in spodbuja lokalni razvoj.

Socialna ekonomija se od tradicionalnih podjetij, ki jih Business Dictionary definira kot »zmožnost in pripravljenost razviti, organizirati in upravljati poslovno dejavnost skupaj s tveganji, ki jih ta prinaša, s ciljem ustvarjati dobiček« (Business Dictionary 2016), razlikuje v nekaj temeljnih točkah:

- socialna ekonomija individualne in socialne cilje postavlja pred kapital,
- v socialni ekonomiji je vodenje demokratično s strani članov,
- socialna ekonomija vključuje kombinacijo interesov članov, uporabnikov in družbe,
- v socialni ekonomiji se uporabljajo načela solidarnosti in odgovornosti,

- ponovno vlaganje presežka v organizacijo socialne ekonomije za izvajanje ciljev trajnostnega razvoja, storitev v interesu članov ali storitev v splošnem interesu,
- prostovoljno in odprto članstvo v organizacijah socialne ekonomije,
- organizacije socialne ekonomije so pri upravljanju avtonomne in neodvisne s strani javnih avtoritet (Social Economy Europe 2015b).

Razlog za institucionalno nevidnost socialne ekonomije je po mnenju Monzona in Chaveza (Monzon, Chaves 2008) pomanjkanje jasne, stroge definicije koncepta socialne ekonomije, ki bi jo lahko vključili v nacionalne sisteme. Delovna definicija socialne ekonomije, ki temelji na njeni razmejitvi s strani CEP-CMAFove (*Conference Europeenne Permanente des Cooperatives, Mutualites, Associations et Fondations*) listine načel socialne ekonomije, je: »Skupek zasebnih, formalno organiziranih podjetij z avtonomnim odločanjem in svobodnim članstvom, ki so ustanovljena, da bi uresničevala potrebe članov skozi trg s proizvodnjem blaga in ponujanjem storitev, zavarovanj in financ, kjer odločanje in distribucija dobička ali presežka med člani ni povezano z vložki članov, ampak delujejo po načelu en član, en glas. Socialna ekonomija vključuje tudi zasebne, formalno organizirane organizacije z avtonomnim odločanjem in svobodnim članstvom, ki proizvajajo netržne storitve za gospodinjstva in katerih presežki ne morejo priti v last gospodarskih subjektov, ki ustvarjajo, nadzirajo ali financirajo storitve« (Monzon, Chaves 2008: 557).

Socialna ekonomija ima več različnih vlog:

- blažilna vloga, s svojo bolj etično držo na trgu,
- regulativna vloga pri ustvarjanju standardov na trgu,
- socialna inovativnost, ki se kaže v novih modelih tehnologije in poslovnih modelih,
- vloga pri zmanjševanju socialnih problemov in socialne izključenosti (OECD 2010).

Okoljski pomisleki in socialna pravičnost sta lahko naslovljena skozi trajnostne iniciative, ki izhajajo iz socialne ekonomije. Da bi to dosegli, bi morali biti produkcija in lokalni sistemi hrane del razvoja lokalne skupnosti in bi morali rasti,

da bi vzpostavili infrastrukturo, ki bi preoblikovala trenutne sisteme v bolj okolju in ljudem prijazne. To je težko doseči, ker socialna podjetja obstajajo znotraj makro sistema, ki podpira produkcijo, ki jo žene težnja po dobičku. Nekateri se strinjajo, da socialna podjetja niso sposobna ustvarjati svojega lastnega kapitala, ampak so odvisna od subvencij ekonomije in politike redistribucije (BoE 2003 v Dominelli 2012: 222-223)

## 1.2. Tretji sektor

Izraz tretji sektor se uporablja pri sklicevanju na neprofitni sektor ter za sektor med trgom in državo, kamor spada veliko organizacij, katerih primarni cilji so socialni cilji. (OECD 2010)

Med organizacije tretjega sektorja spadajo zasebne, neprofitne organizacije, ki jih v Sloveniji lahko naštejemo pet, in sicer so to družbe, fundacije, zasebne ustanove, zadruga in cerkvene organizacije. Termin nevladne organizacije se v Sloveniji nanaša na vse organizacije tretjega sektorja (Črnak-Meglič, Rakar 2009)

Slovenija ima dolgo tradicijo združevanja in samoorganiziranja. Do konca druge svetovne vojne so imele organizacije tretjega sektorja glavno vlogo pri zagotavljanju javnih dobrin in storitev. Po vojni je država vzpostavila socialistični sistem, v katerem je prevzela nadzor nad industrijo in storitvami, ki je ohromil delovanje in aktivnosti mnogih organizacij tretjega sektorja. V 70. letih 20. stoletja je država prenesla odgovornost za zagotavljanje dobrin na občine, zaradi česar so se začele pojavljati iniciative s strani državljanov in ne le s strani države. Organizacije tretjega sektorja so postale bolj avtonomne, vendar jih država skoraj ni vključevala v proces proizvodnje javnih dobrin in blaga. V obdobju, ki je sledilo, so se začele razvijati organizacije tretjega sektorja. Razna družbena gibanja so ustvarila alternativne mreže za zagotavljanje blaga in storitev. Sčasoma so postajala vse bolj neodvisna in del civilne družbe, ki je bila vzpostavljena kot alternativa uradnim političnim strukturam. V 90. letih je le majhno število družbenih gibanj ostalo v okviru civilne družbe, saj se je veliko akterjev podalo v politične stranke. Sredi 90. let so bili sprejeti zakoni, ki so urejali dejavnosti organizacij tretjega sektorja in so odpravili državni monopol nad proizvodnjo socialnih in drugih storitev. Organizacije tretjega sektorja v Sloveniji so odraz socialistične ureditve države. Te niso igrale pomembne vloge pri zagotavljanju storitev, bolj so bile pomembne zaradi podporne vloge neformalnih mrež. Organizacije tretjega sektorja niso bile profesionalizirane in so vključevale veliko število prostovoljcev. (Črnak-Meglič, Rakar 2009)

Slovenija je v preteklosti pripadala skupini držav, v kateri je prevladoval socialistični sistem. Država je igrala najpomembnejšo vlogo pri zagotavljanju blaga

in storitev, kar je vidno še dandanes. V obdobju tranzicije ni prišlo do večjih sprememb na področju socialne varnosti, zavarovanja ter na področju javnih storitev. Ker država še vedno zagotavlja večino socialnih storitev, to ne dopušča prostora za aktivnosti organizacij tretjega sektorja. V odnosu do le-tega še vedno dominira država. Slovenska vlada ne priznava organizacij tretjega sektorja kot resnih partnerjev pri zagotavljanju storitev in blaga, zaradi česar imajo tovrstne organizacije težave pri pridobivanju finančnih sredstev. Zaradi šibke finančne stimulacije in državnih subvencij organizacije tretjega sektorja ostajajo šibke pri proizvodnji dobrin in storitev. (Črnak-Meglič, Rakar 2009)

Tretji sektor v Sloveniji zaposluje le 0,74 % delovne sile. Delež se neznatno spreminja, čeprav je v zadnjih letih prišlo do velikega porasta števila organizacij tretjega sektorja. Razlog lahko iščemo v nizki stopnji profesionalizacije ter v velikem številu prostovoljcev in nizkem številu zaposlenih. (Črnak-Meglič, Rakar 2009)

Večina organizacij tretjega sektorja v Sloveniji deluje na področju kulture in športa, kar je posledica razvoja teh organizacij, saj je država podpirala organizacije, ki so služile svojim članom, manj pa tiste, ki so služile širši javnosti. Glede na podatke iz leta 2004 (Kolarič *et al.* 2006 v Črnak-Meglič, Rakar 2009: 241) organizacije tretjega sektorja še vedno ne zagotavljajo toliko storitev socialnega varstva kot država, kar je odraz preteklosti, ko je država skrbela za skoraj vse javne storitve. (Črnak-Meglič, Rakar 2009).

Najpomembnejši vir prihodkov organizacij tretjega sektorja v Sloveniji predstavljajo prihodki, ki so ustvarjeni preko prodaje blaga in storitev na trgu. Pomemben vir so tudi prispevki lokalnih skupnosti in članarine. (Kolarič *et al.* 2006 v Črnak-Meglič, Rakar 2009: 244)

Kljub dejstvu, da ima Slovenija velik delež organizacij tretjega sektorja na prebivalca, je položaj le-teh šibek, saj zaposluje majhen delež ljudi in ne prispeva znatno k bruto domačemu proizvodu. (Črnak-Meglič, Rakar 2009)

### 1.3. Socialno podjetništvo

Na svetu ne obstaja le en koncept socialnega podjetništva, ampak obstaja mnogo pomenov. Ena skupina raziskovalcev povezuje socialno podjetništvo z neprofitnimi iniciativami v iskanju alternativnih finančnih sredstev ali sisteme upravljanja za ustvarjanje socialne vrednosti. (Austin, *et al.* 2003 v Mair, Marti 2006: 37; Boschee, 1998 v Mair, Marti 2006: 37) Naslednja skupina raziskovalcev razume socialno podjetništvo kot socialno odgovorno prakso tradicionalnega podjetništva, ki je vključena v medsektorska partnerstva (Sagawa, Segal 2000 v Mair, Marti 2006: 37; Waddock, 1988 v Mair, Marti 2006: 37). Zadnja skupina pa ga vidi kot sredstvo za lajšanje socialnih problemov in sredstvo za pospeševanje socialnih sprememb (Alvord *et al.* 2004 v Mair, Marti 2006: 37; Ashoka Innovators 2000 v Mair, Marti 2006: 37)

Socialno podjetništvo se ne ukvarja z maksimiranjem dobička, ampak predstavlja dejavnost, ki se posveča razreševanju družbenih in okoljskih problemov. Zmotno mišljenje je, da je socialno podjetje dobrodelna organizacija, vendar to ni, saj ravno tako kot druga podjetja zaposluje delavce, proizvaja dobrine in storitve, ustvarja dobiček, vendar s tem ravna odgovorno, tako da ga vlaga nazaj v delovanje podjetja. Razlikuje se od drugih organizacij, ki zasledujejo cilje družbenih koristi, saj se ne zanaša na darove, subvencije in druge podpore, ki jih podeljujejo vlade, ampak samo pokriva vse stroške. Ko uspe socialnemu podjetju pokrivati stroške in ni odvisno od zunanjih financerjev, lahko raste, tako pa rastejo tudi družbene koristi. Pomembno je, da ima socialno podjetje prihodke, saj mu to omogoča obstanek na trgu in zasledovanje ciljev, vendar pa ustvarjanje dobičkov ni primaren cilj. (Yunus 2009: 38-41)

Socialno podjetništvo se je razvilo na področjih, kjer tradicionalni zasebni sektor ni zmožal zagotoviti ustreznih sredstev. Razvili so inovativne pristope k reševanju socialnih težav, ki so bolj prilagojeni potrebam ljudi, kot so na primer zagotavljanje ustanov za otroke, skrb za starejše ljudi, pomoč ljudem, ki živijo v pomanjkanju. Socialna podjetja združujejo zaposlene, prostovoljce, uporabnike, organizacije in lokalne skupnosti, za razliko od tradicionalnih ekonomskih organizacij, kjer so člani bolj homogeni, kar pripomore k drugačni organizaciji dela. Vključevanje

prostovoljcev sicer ni novost, ki jo je prineslo socialno podjetništvo, vendar je z njihovo pomočjo mogoče zagotoviti storitve, ki so bile prej mogoče le s pomočjo plačanih delavcev. Socialno podjetništvo je začelo ustvarjati nova razmerja na trgu. Storitve, ki so bile v preteklosti v domeni javnih služb ali neformalnih skupin, kot je družina ali sosedje, so prevzele službe tretjega sektorja. Razlogov je več, eden izmed njih je tudi vključevanje žensk na trg dela in izoliranost družine, zaradi česar člani družine niso več zmogli poskrbeti za tiste člane družine, ki so potrebovali dodatne storitve. Drugi razlog tiči v krizi države blaginje, ki ne zmore zagotavljati storitev, ki bi bile prilagojene potrebam posameznika (Borzaga, Defourny 2001)

Socialno podjetništvo ustvarja inovativne rešitve za reševanje socialnih problemov in mobilizira ideje, zmožnosti, vire in socialne dogovore, ki so potrebni za trajnostne socialne transformacije. (Alvord *et al.* v Mair, Marti 2006: 37). Lahko je definirano tudi širše, in sicer kot proces, ki vključuje inovativen pristop in kombinacijo virov, s katerimi se dosega možnosti za pospeševanje socialnih sprememb in naslavljanja socialnih potreb. (Mair in Marti 2006: 37)

Koncept socialnega podjetništva se nanaša na organizacije, ki imajo različne vloge v socialni ekonomiji, koncept socialnega podjetja pa »osvetljuje podjetniško dinamiko, osredotočeno na socialne cilje.« (OECD 2010: 8) Oba izraza vse bolj povezujemo z dejavnostmi na področju zdravja, socialnih storitev, izobraževanja, okolja, pravično trgovino in na splošno vsem, kar je povezano z zagotavljanjem storitev za lokalno skupnost (OECD 2010)

V letu 2008 je skupina OECD sestavila poročilo *Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije*, v katerem je preučila dejansko in potencialno vlogo socialne ekonomije v državi ter kakšno podporo bi le-ta potrebovala za uresničitev svojih potencialov. (OECD 2010)

Zaradi gospodarske krize iz leta 2008, ki je vplivala tudi na slovensko gospodarstvo, se pojavlja vse več zanimanja za socialno podjetništvo, preko katerega bi lahko reševali gospodarska in socialna vprašanja. Delež socialnih podjetij je v Sloveniji glede na druge evropske države precej nizek, če kot kriterij

vzamemo delež zaposlenih, prispevek k bruto domačemu proizvodu in sposobnosti za spodbujanje socialne kohezije. (OECD 2010)

#### 1.3.1. Zakon o socialnem podjetništvu

Področje socialnega podjetništva v Sloveniji pravno ureja Zakon o socialnem podjetništvu, ki ga je Slovenija sprejela 18.3.2011. Zakon »določa opredelitev, cilje in načela socialnega podjetništva, dejavnosti socialnega podjetništva in pogoje zaposlovanja, pod katerimi socialna podjetja opravljajo dejavnosti, pogoje, pod katerimi pravne osebe pridobijo status socialnega podjetja, način pridobitve in odvzem statusa, posebne pogoje poslovanja socialnih podjetij, evidence, ki se vodijo na področju socialnega podjetništva ter nadzorstvo.« (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 1. člen) Poleg tega pa Zakon ureja tudi načrtovanje in spodbude za razvoj področja, sodelovanje s pomembnimi drugimi, vlogo občin ter pristojnosti na področju socialnega podjetništva. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 1. člen)

Na podlagi Zakona o socialnem podjetništvu se lahko v socialno podjetništvo vključujejo nepridobitne pravne osebe, kamor sodijo društva, zavodi, ustanove, gospodarske družbe, zadruga, evropske zadruga ali druge pravne osebe zasebnega prava, ki niso ustanovljene izključno z namenom pridobivanja dobička ter premoženja ne deli, prav tako ne deli ustvarjenega dobička ali presežkov prihodkov nad odhodki oziroma jih deli v omejenem obsegu, v skladu z zakonom. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 2. člen)

Glede na Zakon o Socialnem podjetništvu »...socialno podjetništvo predstavlja trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva ali trajno opravljanje drugih dejavnosti pod posebnimi pogoji zaposlovanja, s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu, pri čemer ustvarjanje dobička ni izključni niti glavni cilj opravljanja dejavnosti« in naprej, da »...krepi družbeno solidarnost in kohezijo, spodbuja sodelovanje ljudi in prostovoljsko delo, krepi inovativno sposobnost družbe za reševanje socialnih, gospodarskih, okoljskih in drugih problemov, zagotavlja dodatno ponudbo proizvodov in storitev, ki so v javnem interesu, razvija možnosti zaposlovanja, zagotavlja dodatna delovna mesta ter

socialno integracijo in poklicno reintegracijo najbolj ranljivih skupin ljudi na trgu dela.« (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 3. člen)

Nepridobitne pravne osebe, ki se vključujejo v socialno podjetništvo morajo poslovati po načelih, ki jih določa Zakon o socialnem podjetništvu, ki kažejo na njihov javno koristni in socialni značaj. Socialna podjetja morajo biti ustanovljene z avtonomno pobudo, namen ustanovitve mora biti nepridobiten, dejavnosti, ki jih socialno podjetje opravlja, morajo biti v javnem interesu, delovanje mora biti prostovoljno, neprofitno in javno koristno, poslovanje pregledno, upravljanje pa neodvisno, pri katerem sodelujejo tudi deležniki. Podjetje mora biti tržno naravnano in praviloma vključevati tudi prostovoljsko delo. Člani so med seboj v enakopravnem položaju. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 4. člen)

Zakon o socialnem podjetništvu taksativno našteva področja, na katerih se lahko izvajajo dejavnosti socialnega podjetništva, in sicer področja:

- »socialnega varstva,
- družinskega varstva,
- varstva invalidov,
- znanosti, raziskovanja, izobraževanja in vzgoje,
- zagotavljanja in organiziranja mladinskega dela,
- varstva in promocije zdravja,
- zagotavljanja socialne vključenosti, spodbujanja zaposlovanja in poklicnega usposabljanja oseb, ki so brezposelne ali jim grozi brezposelnost,
- posredovanja zaposlitve osebam, ki spadajo v ranljivo skupino ljudi, in sicer invalidom, brezposelnim osebam, pripadnikom romske skupnosti, mladoletnikom brez zaključenega osnovnega ali nižjega poklicnega izobraževanja, ..., vključno z dejavnostjo zagotavljanja dela takšnih delavcev drugemu delodajalcu,
- ekološke proizvodnje hrane,

- ohranjanja narave, urejanja in varstva okolja in zaščite živali,
- spodbujanja uporabe obnovljivih virov energije in razvoja zelene ekonomije,
- turizma za osebe, ki jim življenjske razmere onemogočajo ali ovirajo dostop do turističnih storitev, na način, ki spoštuje vrednote trajnosti, dostopnosti in solidarnosti (socialni turizem),
- trgovine za socialno ogrožene osebe (socialna trgovina) ter trgovine, ki zagotavlja prodajo proizvodov majhnih proizvajalcev iz gospodarsko najbolj nerazvitih okolij na temelju etičnih, preglednih in enakopravnih poslovnih razmerij med proizvajalci in trgovcem, usmerjenih predvsem v zagotavljanje možnosti pravičnega plačila proizvajalcev in s tem njihovega preživetja (pravična trgovina), ter trgovine s storitvami in proizvodi iz dejavnosti socialnega podjetništva,
- kulture, tehnične kulture in ohranjanja kulturne, tehnične in naravne dediščine,
- amaterskega športa in telesne kulture, katere namen je rekreacija in socializacija,
- reševanja in zaščite,
- spodbujanja razvoja lokalnih skupnosti,
- podpornih storitev za socialna podjetja» (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 5. člen)

Zakon dopušča, da se s posebnimi zakoni lahko opredelijo tudi druga področja dejavnosti socialnega podjetništva. (Zakon o socialnem podjetništvu *Ur. l. RS* 20/2011 5. člen).

Zakon v 29. členu navaja načrtovanje razvoja socialnega podjetništva. Vlada za obdobje štirih let sprejme strategijo, ki zagotavlja načrtovan razvoj socialnega podjetništva v Sloveniji. Ta »zajema analizo potreb in smeri možnega razvoja socialnega podjetništva, temelje politike razvoja, strateške razvojne cilje in glavna področja razvoja socialnega podjetništva, vlogo države in njenih institucij ter občin

pri izvajanju določene politike in doseganju razvojnih ciljev.« (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 29. člen).

Socialno podjetništvo se spodbuja preko finančnih in drugih ukrepov za njegovo promocijo, preko sistema informiranja in izobraževanje, preko podpornih storitev, preko vključitve občin v izvajanje politik in ukrepov in preko iskanja novih poslovnih priložnosti. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 30. člen). Sredstva za izvajanje ukrepov zagotavlja proračun Republike Slovenije in drugi domači in tuji viri. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 33. člen).

V petem delu Zakona o socialnem podjetništvu so navedene posebne spodbude za socialno podjetništvo, ki vključujejo spodbude za zaposlovanje invalidov in drugih najbolj ranljivih skupin na trgu dela, posebne spodbude za poslovanje, kar zajema sofinanciranje usposabljanja in izobraževanja oseb, ki so odgovorne za poslovanje in za delo z ranljivimi skupinami oseb. (Zakon o socialnem podjetništvu *Ur. l. RS* 20/2011 36. – 38. člen).

#### 1.4. Socialno podjetje

Evropska komisija termin socialno podjetje uporablja pri opisovanju podjetij, ki jim je socialni ali družbeni cilj razlog za delovanje in ki ponuja socialne inovacije. S terminom opisuje:

- podjetja, katerim je družbeni cilj skupno dobro, kar je tudi razlog za poslovno dejavnost, pogosto v obliki visoke stopnje socialne inovacije,
- podjetja, pri katerih je presežek prihodkov uporabljen za delovanje podjetja, da bi dosegli socialne cilje,
- podjetja, v katerih način organiziranja odraža misijo podjetja, uporablja demokratične principe ali se osredotoča na socialno pravičnost. (European Comission 2016b)

Pod terminom socialno podjetje ni le ena sama legalna oblika, ampak spadajo sem zadruga, društva, vzajemne družbe, fundacije. Evropska komisija med področja, kjer socialna podjetja delujejo, uvršča integracijo ranljivih skupin ljudi, osebne socialne storitve, lokalni razvoj in razvoj ruralnih območij ter druga področja, ki vključujejo zaščito okolja, športne dejavnosti, kulturo, umetnost, znanost. (European Comission 2016b)

V literaturi je možno zaslediti kar nekaj definicij, nekatere najpomembnejše naštevam spodaj:

»Socialno podjetje je neprofitna, samostojna dejavnost, katerega namen je zagotavljati zaposlitev marginalnim skupinam ljudi, ki so zaradi svojih specifičnosti nekonkurenčni na prostem delovnem trgu.« (CEFEC v Pavel, Štefančič 2005: 13)

Socialno podjetje je zasebna organizacija, ki je predana reševanju socialnih problemov, služenju prikrajšanim in preskrbi socialno pomembnih dobrin, katerih niso priskrbele javne službe ali zasebni trg. (Dees 1994 v Daru, Gaur 2013: 27)

Je podjetje s socialnim namenom. Združuje inovacijo, podjetništvo in socialni namen ter skuša biti finančno neodvisno tako, da generira prihodke od prodaje. Socialne koristi so pomembnejše od finančnega profita, saj v primeru presežkov le-te vlagajo nazaj v delovanje za izboljšanje koristi skupine ali skupnosti in niso razdeljeni med lastnike (Haugh, Tracey 2004 v Mair, Marti 2006: 4)

OECD definira socialno podjetje kot »...vsakršno zasebno dejavnost, ki se izvaja z javnim namenom, organizirano s podjetniško strategijo, katerega glavni namen ni maksimiranje dobička, ampak doseganje gospodarskih in socialnih ciljev in ima zmožnosti reševanja problemov socialne izključenosti in nezaposlenosti s socialno inovacijo« (Noya, Clarence 2007 v OECD 2013: 17)

Po mnenju nekaterih avtorjev je socialno podjetje organizacija, ki stremi k doseganju socialnih ciljev, pri čemer upošteva ekonomske in socialne kriterije.

Ekonomske kriteriji:

- osnovna dejavnost je proizvodnja ali zagotavljanje storitev
- visoka avtonomija
- tržna usmerjenost
- ima definiran delež prostovoljnega dela.

Socialni kriteriji:

- družbena iniciativa za vzpostavitev
- odločanje poteka po načelu en član, en glas
- aktivna udeležенost vseh deležnikov
- delovanje v interesu članov, uporabnikov in družbe
- dobiček je vključen nazaj v organizacijo ali lokalno skupnost. (Lužar *et al.* 2005 v Social Enterprise Sector in Slovenia 2010: 4)

Socialna podjetja delujejo na področjih, ki so koristna za lokalno skupnost ali za ranljive skupine. Posredujejo tam, kjer država ne zagotavlja storitev ali pa jih ne zagotavlja v dovolj veliki meri. V primerjavi z zadrugami so bolj usmerjena v celotno skupnost in združujejo različne interesne skupine, medtem ko se v zadruge združujejo ene same interesne skupine. (OECD 2010)

Dobički, ki jih ustvarjajo socialna podjetja, se ne delijo med vlagatelje, ampak se vlagajo nazaj v podjetje. S presežki dohodkov se viša kakovost storitev, nižja cena storitev in večja dostopnost. Od dobrodelnih organizacij se razlikuje predvsem po tem, da se je zmožno financirati samo in ni odvisno od zunanjih financierjev. Da si omogočijo obstanek na trgu, morajo biti socialna podjetja konkurenčna, saj delujejo na istem trgu kot klasična podjetja. Socialna podjetja lahko na trgu konkurirajo tistim, ki stremijo k maksimiranju dobička. Potrošnikova izbira temelji

na ceni, kakovosti, razpoložljivosti, privlačnosti znamke ipd. Privlačna pa morajo biti tudi za vlagatelje, da bi ti vlagali v podjetje. Če bodo uspešna, se bo večala tudi njihova učinkovitost. (Yunus 2009: 41-46)

Socialna podjetja še niso konkurenčna tradicionalnim, saj malo ljudi ve za njihov obstoj, poleg tega pa tudi nimajo še čisto pravega mesta na trgu. Zaradi pomanjkljivosti kapitalizma so se skušale oblikovati razne oblike, ki bi stanje popravile, vendar nobena ni bila uspešna v tolikšni meri, da bi predstavljala konkurenco klasičnim profitno naravnanim podjetjem. Eden takšnih poskusov je bilo tudi zadružno gibanje, ki naj bi omogočilo ljudem združitev moči z lastništvom in vodenjem podjetij v skupno dobro. Za začetnika zadružništva velja Robert Owen, in sicer zaradi boja proti izkoriščanju delavcev v začetkih industrijske revolucije. (Yunus 2009: 52-54)

S 1. 1. 2015 je prešlo slovensko socialno podjetništvo pod pristojnost Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo, pred tem je bilo to v pristojnosti Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Na dan 5. 4. 2016 je bilo v Sloveniji registriranih 140 socialnih podjetij (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo 2016). Pomemben in rastoč del socialne ekonomije predstavljajo socialna podjetja, katerih glavni cilj je imeti socialni, družbeni ali okoljski vpliv za zadovoljevanje širših interesov. Socialna podjetja predstavljajo pomembno obliko organizacije dela, saj je v Evropi 160 milijonov ljudi članov socialnih podjetij, prispevajo k zaposlitvi ljudi, koheziji, regionalnemu in ruralnemu razvoju, okoljski zaščiti, zaščiti potrošnikov, kmetijstvu, razvoju držav tretjega sveta in politiki socialne varnosti. (European Comission 2016a). Zaradi novosti, ki jo socialna podjetja predstavljajo na trgu dela, se spopadajo z nekaterimi težavami, kot je dostop do financiranja, nepoznavanja med ljudmi, različne okoljske zahteve in pomanjkanje podjetniških sposobnosti. Mladi socialni podjetniki se po odgovore za tovrstne težave lahko obrnejo na Evropsko komisijo, ki le-tim želi omogočiti konkurenčnost s tradicionalnimi podjetji.

Kot navaja Zakon o socialnem podjetništvu, lahko status socialnega podjetja pridobi nepridobitna pravna oseba, če je ustanovljena za trajno opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva na način, da bo trajno zaposlovala najmanj

enega oziroma dva delavca, ali pa je ustanovljena za zaposlovanje oseb iz ranljivih skupin tako, da bo določeno dejavnost opravljala s trajnim zaposlovanjem najmanj tretjine teh delavcev od vseh zaposlenih delavcev. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 8. člen)

V 11. členu zakon določa tudi neprofitnost delovanja socialnega podjetja, ko piše, da morajo biti dobički in presežki dohodkov namenjeni za opravljanje dejavnosti podjetja oziroma za druge namene, ki so določeni z zakonom. Socialno podjetje lahko del dobička ali presežka prihodkov namenja članom, upravi in delavcem, vendar v določenem deležu in le v primeru, da presežek prihodkov ne predstavlja neporabljenih javnih sredstev in je to opredeljeno v aktu o ustanovitvi ali v temeljnem aktu. Pri delitvi dobička ali presežkov prihodkov delavci ne smejo biti izključeni. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS* 20/2011 11. člen)

## 1.5. Zadruge

Zadružna gibanja so se pojavila v 19. stoletju zaradi težkih gospodarskih in socialnih razmer. Kmetje so sčasoma prišli do ugotovitev, da lahko z združevanjem izboljšajo dostop do trga in skupaj financirajo aktivnosti, kot so naročila, raziskave, razvoj, trženje, distribucija in promocija. Zadruge danes predstavljajo razširitev kmetijske dejavnosti, saj te omogočajo kmetom večanje pogajalske moči, ki je ključna pri nižanju stroškov. Kmetijske zadruge predstavljajo pomembno vlogo pri prilagajanju proizvodnje svojih članov na zahteve kupcev in pri izboljšanju njihovega položaja na trgu. Zaradi skrbi za lokalno skupnost predstavljajo pomemben člen pri razvoju ruralnega okolja. Aktivno prispevajo k ekonomskemu preživetju v ruralnih okoljih, saj predstavljajo vir za zaposlitev in ekonomsko rast. (European agri-cooperatives 2014)

Zadruge lahko definiramo na različne načine glede na vidik, s katerega jih preučujemo. Z gospodarskega vidika je zadruga »...podjetniško združenje, ki se organizira in deluje na podlagi posebnih organizacijskih načel« (Avsec 2008: 17). S perspektive sociološkega vidika je organizirana skupnost ali družbena skupina s cilji, notranjo strukturo in načinom delovanja »...ter je lahko na različne načine povezana z drugimi organizacijami in družbenim okoljem« (Avsec 2008: 17). Zadruga je »...pojav, ki je nastal in se razvija v posameznih časovnih obdobjih v soodvisnosti od splošnega gospodarskega in drugega družbenega razvoja« (Avsec 2008: 17), ko na zadruge gledamo z zgodovinskega vidika. Pravni vidik opredeljuje »...zadruge kot pravne osebe in zajema zlasti pravila, po katerih se zadruga ustanovi, deluje in preneha ali preoblikuje kot pravna oseba«. (Avsec 2008: 17)

Zadruga je pravna oseba zasebnega prava. »Pravne osebe so družbene tvorbe, ki jim pravni red prizna pravno sposobnost, to je sposobnost biti nosilec pravic in obveznosti«. (Avsec 2008: 50) »Kot temeljne sestavine pravne osebe navajajo personalni in/ali stvarni substrat, namen in dejavnost ter organe pravne osebe. Personalni substrat zajema osebe, ki so povezane v pravni osebi, v zadrugi so to člani. Stvarni ali premoženjski substrat obsega premoženjsko podlago pravne osebe. Slednja mora imeti tudi določen namen (cilj), ki ga dosega z opravljanjem

dejavnosti. Končno mora imeti pravna oseba tudi organe, ki oblikujejo njeno voljo v pravnem prometu« (Trstenjak 2003 v Avsec 2008: 50)

Ob upoštevanju 1. člena zakona o zadrugah »...je zadruga značilna gospodarska organizacija, ker ima namen pospeševati gospodarske koristi članov. Poleg tega je zadruga gospodarska organizacija tudi glede na način uresničevanja gospodarskih koristi članov, saj le-te zagotavlja praviloma na podlagi poslovnega sodelovanja s člani.« (Avsec 2008: 50). »Število članov sicer ni absolutno nedoločeno oziroma spremenljivo, ker zakon določa najmanjše število članov.« (Avsec 2008: 51) Število članov pa se lahko neprestano spreminja. Članstvo nastane na podlagi soglasja med bodočim članom in zadrugo, izstop iz zadruge ni povsem svoboden, saj je pravno urejen. (Avsec 2008: 51-52)

Mednarodna zadružna zveza zadrugo definira kot »avtonomno združenje oseb, ki so se prostovoljno povezale zaradi uresničevanja svojih skupnih gospodarskih, socialnih in kulturnih potreb in hotenj na podlagi skupnega in demokratično nadzorovanega podjetja« in temelji »na zadružnih vrednotah, samopomoči, samoodgovornosti, enakosti, pravičnosti in solidarnosti in etičnih vrednotah poštenosti, odprtosti, socialne odgovornosti in skrbi za druge« (Avsec 2008: 18)

Zadruge delujejo po naslednjih principih, na osnovi katerih se je začela osnovati socialna ekonomija v celoti (Vesel 2010: 26):

- prostovoljno in odprto članstvo
- načelo en človek, en glas
- udeležba članov pri delitvi dohodka
- sodelovanje pri upravljanju
- solidarnost in sodelovanje med zadrugami
- trajnostni razvoj lokalne skupnosti

Zadružna načela so vodila, preko katerih zadruge uresničujejo svoje vrednote v praksi. Te so:

- Prostovoljno in odprto članstvo: zadruge so prostovoljne organizacije, odprte za vse, ki bi radi koristili njihove storitve in so pripravljeni prevzeti

- odgovornost članstva, brez diskriminacije zaradi spola, rase, politične ali verske opredelitve;
- Demokratično člansko upravljanje: zadruga so demokratične organizacije, ki jih vodijo njeni člani, ki aktivno sodelujejo pri določanju politike in pri sprejemanju odločitev. Izvoljeni predstavniki odgovarjajo članom zadruge. Člani imajo med seboj enake pravice, saj delujejo po načelu en član, en glas;
  - Gospodarska udeležba članov: Člani enakomerno prispevajo h kapitalu zadruge in ga demokratično upravljajo. Vsaj del tega kapitala je navadno skupna lastnina zadruge. Pogoji za članstvo je vplačan kapital, za katerega lahko prejmejo omejeno nadomestilo. Člani lahko presežke kapitala namenjajo za razvoj zadruge, za delitev med člane v deležu njihovega prispevka k zadrugi in za podporo drugih aktivnosti, odobrenih s strani članov;
  - Avtonomija in neodvisnost: zadruga so avtonomne organizacije, ki jih vodijo njeni člani na podlagi samopomoči. V primeru dogovarjanja in združevanja z drugimi organizacijami, vključno z vladami ali pa če zberejo kapital z zunanjih virov, to storijo pod pogoji, ki zagotavljajo demokratično vodenje njihovih članov in ohranjajo združno avtonomijo;
  - Izobraževanje, usposabljanje, obveščanje: zadruga zagotavljajo članom, izvoljenim predstavnikom, poslovodjem in zaposlenim izobraževanje in usposabljanje tako, da lahko učinkovito prispevajo k razvoju zadruge. Javnost, predvsem mlade ljudi in mnenjske voditelje, informirajo o naravi in prednostih zadrug;
  - Sodelovanje med zadrugami: zadruga služijo svojim članom najučinkoviteje in utrjujejo združno gibanje s sodelovanjem preko lokalnih, nacionalnih, regionalnih in internacionalnih struktur;
  - Skrb za skupnost: zadruga delujejo za trajnostni razvoj skupnosti skozi politike, ki so odobrene s strani njenih članov. (International Co-operative Alliance 2005-2015)

Prehranske kooperative in druge oblike kolektivnih akcij težijo k širjenju alternativ in preoblikovanju produkcije in potrošnje hrane, vključujoč razvoj kratkih verig

ustvarjanja vrednosti med proizvajalci in potrošniki (Winter 2003 v Dominelli 2012: 223). Te alternative so vgrajene v lokalnosti, ki proizvaja naravno, zdravo hrano skozi sisteme recipročnosti, zaupanja, transparentnosti in odgovornosti. (Dominelli 2012: 223-224)

Na področju EU–27 je bilo v letu 2009 aktivnih več kot 207.000 zadrug, ki delujejo predvsem na področjih kmetijstva, finančnega posredništva, trgovine na drobno ter stanovanjskega posredništva. Zadruge ponujajo zaposlitev 4,7 milijonom ljudi in imajo 108 milijonov članov. (Monzon, Chaves 2012)

#### 1.5.1. Zadružništvo v Sloveniji

Zadružništvo ima v Sloveniji dolgo zgodovino. V drugi polovici 19. stoletja so se začele ustanavljati zadružne hranilnice, zatem kmetijske in gozdarske zadruge. Ob prelomu stoletja je zadružno gibanje dobilo socialno vlogo. Zaradi propadanja kmetij in množičnega izseljevanja so začele nastajati kreditne in druge kmečke zadruge. Namen zadrug je bil znižati obrestne mere in zagotoviti dostop do kreditov. Pomembno vlogo pri ustanavljanju je imel dr. Janez Evangelist Krek, ki je ustanavljal zadruge demokratičnega tipa, v katerem so imeli vsi člani enakopravno moč, ne glede na višino vloge. Po drugi svetovni vojni je bil sprejet temeljni zakon o zadrugah, izvajati so začeli agrarno reformo, ki je odpravila kmečke dolgove. V Sloveniji so imele zadruge v preteklosti ugodna in manj ugodna obdobja. V 70. letih so ustanovili Zadružno zvezo Slovenije, ki naj bi prispevala k boljšemu gospodarskemu položaju kmetov, urejanju trga, kreditiranju, izobraževanju in dopolnjevanju zakonodaje. V okviru zadrug je začel delovati Republiški center za pospeševanje kmetijstva, z zadrugami je začela sodelovati Mednarodna banka za obnovo in razvoj. Odigrale so pomembno vlogo pri preusmeritvi na tržno pridelavo in razvojno vlogo, kmetije so se začele tehnološko posodablјati, kmetje so jih začeli zavarovati. Do leta 2000 je bila Zadružna zveza Slovenije ključni predstavnik slovenskega kmetijstva in zadrug, po tem letu pa je njeno vlogo prevzela Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. (Zadružna zveza Slovenije 2006b)

Zadruge se v Sloveniji organizirajo na podlagi Zakona o zadrugah (*Ur. l. RS* 97/2009), ki v 1. členu pravi, da je zadruga »organizacija vnaprej nedoločenega

števila članov, ki ima namen pospeševati gospodarske koristi in razvijati gospodarske ali družbene dejavnosti svojih članov ter temelji na prostovoljnem pristopu, svobodnem izstopu, enakopravnem sodelovanju in upravljanju članov. Zadruga lahko vodi svoje dejavnosti tudi preko odvisne družbe.« (Zakon o zadrugah, *Ur .l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 1. člen) Svojo dejavnost opravlja s sklepanjem pogodb v glavnem s svojimi člani. (Zakon o zadrugah, *Ur .l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 2. člen). Zadrugo lahko ustanovijo najmanj trije ustanovitelji, ki so fizične ali pravne osebe (Zakon o zadrugah, *Ur .l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 3. člen).

Ob koncu leta 2015 je bilo v Sloveniji registriranih 387 zadrug, od tega jih je bilo na področju kmetijstva in lova, gozdarstva in ribištva 85, od katerih pretežni del je združen pod Zadružno zvezo Slovenije (AJ PES 2016b). Skupno so ustvarile 805.252 tisoč evrov prihodkov in zaposlovale 3087 zaposlenih. (AJ PES 2015)

Zadružna zveza Slovenije je nevladna organizacija s prostovoljnim članstvom. Podpirajo razvoj zadružnega gibanja in zastopajo interese članov zadrug. Njihovo poslanstvo je stimulirati in predstavljati trajnosten razvoj zadrug s skupnim delom za koristi članov in kupcev. Zadružna zveza Slovenije združuje 67 kmetijskih in gozdarskih zadrug. (European agri-cooperatives 2014)

Zadružna zveza Slovenije združuje 67 zadrug, katerih prihodki predstavljajo 84 % vseh prihodkov slovenskih zadrug. Zadruge Zadružne zveze Slovenije imajo več kot 14.000 članov in zaposlujejo 3000 ljudi. Večinoma so splošne, kar pomeni, da v glavnem od kmetov kupijo izdelke in jih postavijo na trg ter kmete zalagajo z materialom, ki ga ti potrebujejo. (European agri-cooperatives 2014)

Kljub temu da se zadružna oblika lahko uporablja v katerem koli gospodarskem sektorju, je ta še vedno zastopana predvsem v kmetijstvu in gozdarstvu. (Zadružna zveza Slovenije 2006a) Zadruge so v pristojnosti ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in ne Ministrstva za gospodarstvo, kar povzroča ovire, saj jim je zaradi tega onemogočen dostop do storitev ali subvencij z drugih ministrstev. (OECD 2010)

V Sloveniji lahko zadrugo ustanovijo najmanj trije ustanovitelji, ki so lahko fizične ali pravne osebe. Prvi morajo biti za ustanovitev zadruge poslovno sposobni. V

ustanovljeno zadrugo se lahko pod pogoji, ki so določeni v zadružnih pravilih, včlanijo fizične ali pravne osebe. (Zakon o zadrugah, *Ur. l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 4. člen)

»Zadruga postane pravna oseba z vpisom akta o ustanovitvi v register, v katerega se vpisujejo zadruge«. (Avsec 2008: 89). Zadruga tako pridobi pravno sposobnost, kar pomeni sposobnost, da nosi pravice in obveznosti. »Kot pravna oseba je zadruga lahko lastnica premičnin in nepremičnin, lahko pridobi pravice in prevzema obveznosti ter lahko toži oziroma je tožena«. (Avsec 2008: 89)

Člani zadruge so lahko fizične ali pravne osebe. Članstvo je prostovoljno in nastane po odločitvi fizične ali pravne osebe in zadruge. Članstvo je osebno, kar pomeni, da ni dedno ali drugače prenosljivo (Avsec 2008: 92).

»Predsednik zadruge je individualni obvezni organ vsake zadruge«. (Avsec 2008: 191). Predsednik zadrugo predstavlja in jo zastopa ter je odgovoren za zakonitost njenega poslovanja, če ta pooblastila niso prenesena na direktorja (Zakon o zadrugah, *Ur. l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 26. člen) V nasprotju s predsednikom zadruge, direktor zadruge ni obvezen organ, če tako ne določajo zadružna pravila. (Avsec 2008: 214) »...direktor opravlja funkcijo vodenja poklicno in je praviloma tudi posebej usposobljen za svoje poslovodno delo.« (Avsec 2008: 215). Direktor zastopa zadrugo v skladu s pooblastili, ki jih je nanj prenesel predsednik zadruge. Sodeluje tudi na sejah zadružnih organov, vendar nima pravice glasovanja. (Avsec 2008: 215).

Zadruge imajo premoženje, v katerega spadajo stvari, pravice in denar. Premoženje je lastnina zadruge, za katero se uporabljajo predpisi o lastninski pravici. (Zakon o zadrugah, *Ur. l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 34. člen). Vsak član mora vpisati vsaj en delež, ki ga predstavlja denarni znesek, ki se ga član zaveže vplačati v skladu z zakonom in s pravili zadruge. Denarna vrednost deleža je enaka za vse člane, razen če ni v zadružnih pravilih določeno drugače. (Zakon o zadrugah, *Ur. l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 35. člen)

Lahko se statusno preoblikujejo v primeru prenosa »premoženja posamezne udeležene zadruga kot celote ali po delih ali pa kot sprememba pravnoorganizacijske oblike zadruga v drugo pravno osebo« (Avsec 2008: 321)

Zadruga v Sloveniji ponujajo proizvode, ki so narejeni iz lokalno pridelanih pridelkov. Skušajo se izogniti tekmovanju s podjetji masovne produkcije z nišnimi proizvodi, ki so proizvedeni lokalno, z lokalnimi recepti in drugimi značilnostmi, kot so izdelki brez gensko spremenjenih organizmov, nehomogenizirana mleka, izdelki z zaščitenim poreklom ... Zadruga imajo pomembno vlogo pri dobavi žit, še posebej pri odkupu pšenice, pomembno vlogo pa igrajo tudi pri oblikovanju cen žit. Tržni delež pšenice je 46 %, koruze 58,7 %, kar predstavlja največjo proizvodnjo žit. Vloga zadruga se povečuje tudi pri proizvodnji sadja in zelenjave, saj mnogi mali kmetje vstopajo na trg zaradi ekonomskih razlogov in zaradi podpore pri financiranju znotraj skupne kmetijske politike. Tržni delež zadruga predstavlja 68 % celotne domače oskrbe, pri čemer trg zelenjave predstavlja 25 %. V mlečnem sektorju zadruga prevladujejo pri odkupu mleka. Te organizirajo zbiranje mleka za predelavo ter se pogajajo glede odkupne cene. Pri svinjskem mesu zadruga nimajo močne tradicije, zato je njihov tržni delež nizek, vendar počasi raste. Zadruga v prehranski industriji se v Sloveniji osredotočajo predvsem na domači trg, v zadnjih letih pa je vseeno opazen trend izvoza domačih pridelkov, kjer je pridelava večja od domačih potreb. (European agri-cooperatives 2014)

## 1.6. Stanje na slovenskem podežlju

Velikost Slovenije znaša 2.027.000 hektarov, od tega je 478.100 hektarov kmetijskih zemljišč, vendar se velikost zmanjšuje. Obdelovalnih zemljišč je od tega 171.700 hektarov, tudi velikost teh se zmanjšuje. Ekološka kmetijska zemljišča so se v Sloveniji prvič pojavila v statistikah v letu 2004, ko jih je bilo 23.000 hektarov, do 2012 pa jih je bilo že 35.100 hektarov. (FAO 2016b)

Temeljni model kmetijstva v Sloveniji je že stoletja družinsko kmetijstvo in najbrž bo tako tudi ostalo, saj je odporen na družbene in politične spremembe ter spremembe na trgu, poleg tega pa se dobro prilagaja raznolikim naravnim karakteristikam države. Zaradi naravnih razmer so kmetije razpršene in majhne. Površine, ki so manj primerne za kmetijstvo, obsegajo 86,3 % vsega slovenskega ozemlja. Kmetijsko zemljišče je bilo v letu 2010 veliko povprečno 6,4 hektarov, kar je trikrat manj od evropskega povprečja. Kmetijskih gospodarstev je bilo v letu 2010 74.646, kar je 14 % manj kot leta 2000, vendar so te v povprečju nekoliko večje. (Kutin Slatnar *et al.* 2012) Večino ozemlja zavzemajo pašniki in travniki, sledijo obdelovalne površine in vrtovi (35 %) ter polja (6 %). Pojavlja se vedno več ekoloških kmetij – v letu 1998 jih je bilo 41, v letu 2012 pa že 2.682. Zaradi majhnosti kmetije niso konkurenčne – povprečni dohodek je v letu 2010 znašal 12.233 EUR, evropsko povprečje pa je 25.450 EUR. Slovenske kmetije niso tržno usmerjene, saj le 40 % kmetij daje svoje pridelke na trg. Zaradi teh dejavnikov manj kot petina kmetov lahko preživi le od kmetijske dejavnosti. Demografska struktura na kmetijah je podobno kot drugje v Evropi neugodna, saj se prebivalstvo stara in je le 43,4 % kmetov mlajših od 55 let. Slovenija je na samem dnu po deležu mladih kmetov. Izobrazbena struktura je boljša kot drugje v Evropi, saj ima 8,9 % kmetov izobrazbo s smeri agronomije, 35,6 % pa jih ima s kmetijstvom le izkušnje in nikakršne izobrazbe. Nizka tržna usmerjenost, nenaklonjena demografska struktura in velikost kmetij zmanjšujejo učinkovito rabo zemljišč in upočasnjujejo razvoj v kmetijstvu. (FAO 2016a)

Družinsko usmerjeno kmetijstvo ostaja trajnostno kljub nenaklonjenim naravnim danostim, naraščajočim cenam ter spremembam želja potrošnikov. V zadnjih desetletjih panoga ni bila več tako pomembna, vendar je ekonomsko krizo prenesla bolje kot drugi sektorji. V letu 2011 je Slovenija sprejela Resolucijo o

strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020, ki je financiran s strani Evropske Unije. Dokument navaja, da je kmetijstvo ekonomska aktivnost posebnega pomena, tržno orientirane družinske kmetije pa predstavljajo temelj trajnostnega modela kmetijstva. Resolucija navaja, da mora kmetijstvo nadaljevati z zagotavljanjem zadostne količine hrane, hkrati pa mora zagotoviti druge pomembne družbene funkcije in javne dobrine. Kmetijstvo ima pomembno vlogo pri zagotavljanju zdravja ljudi v ruralnih okoljih. (FAO 2016a)

Da bi družinske kmetije zagotavljale trajnostni razvoj kmetij, morajo biti profesionalizirane, imeti morajo jasno vizijo razvoja, biti morajo sposobne se prilagajati razmeram na trgu in se osredotočiti na visoko kakovostne izdelke. Imeti morajo tudi dostop do moderne tehnologije, zemlje, finančnih spodbud, znanja, inovacij. Bolje morajo biti integrirane v kmetijsko-prehransko verigo skozi kakovostne sheme. (FAO 2016a)

13. 2. 2015 je Evropska komisija uradno odobrila program razvoja podeželja za obdobje 2014–2020. Temeljna načela tega programa so:

- poenostavljeni postopki za strukturno prilagajanje v kmetijstvu in s tem ustvarjanje pogojev za povečanje produktivnosti kmetijstva
- učinkovitejša organizacija trga, krepitev verig proizvodnje hrane in večja prepoznavnost in kakovost lokalno pridelanih izdelkov
- spodbujanje kmetijskih praks, ki prispevajo k dobremu stanju naravnih virov in prilagajanje podnebnim spremembam
- zelena delovna mesta in skladen trajnostni razvoj ruralnih območij, ki temelji na razvoju možnosti v lokalnem okolju
- prenos znanja in inovativnosti, skrbi za okolje in podnebne spremembe (FAO 2016a)

Posebno pozornost bi morali nameniti mladim družinam, ki se ukvarjajo s kmetijstvom, saj predstavljajo prihodnost kmetijstva z inovativnimi pristopi, kot so ruralni turizem, naravna in kulturna zapuščina, tradicionalno znanje in spretnosti, izobraževalne aktivnosti, obnovljivi viri energije in socialna skrb. Te družine bi morale biti stimulirane, da prevzamejo kmetije, saj so po navadi bolj inovativne,

podjetniške, učinkovite pri porabi virov in lahko učinkovito združujejo znanje in izkušnje prejšnjih generacij z zadnjim razvojem v sektorju. (FAO 2016a)

Poudarek mora biti na lokalnih trgih in kratkih oskrbovalnih verigah za stimulacijo lokalne proizvodnje, kreiranja služb in širše ekonomske in socialne vitalnosti podeželja, kot tudi organizacije trga in združenja. Namen je aktivirati obstoječe lokalne vire in potencialne, kvalificirano delovno silo, turizem, socialno podjetništvo, produkcijo obnovljivih virov in upravljanje odpadkov, kar bi pripomoglo k trajnostnemu razvoju. (FAO 2016a)

#### 1.6.1. Prehranska samozadostnost v Sloveniji

Prehranska samozadostnost pomeni, da država lahko zagotovi lastne potrebe po hrani preko domače proizvodnje. (FAO 1999) Meri se s količnikom samozadostnosti, ki je definiran kot delež porabljene hrane, ki je proizvedena doma. Navadno se količnik meri v kalorijah ali v količini proizvedene hrane. Drugi način merjenja pa se osredotoča na proizvodnjo prehranske energije na posameznika v državi. Po tem načinu je država samozadostna, če proizvede nad 2500 kcal na posameznika na dan, saj 2500 kcal predstavlja normo za zadostno prehrano. (FAO 2015-2016) Prehranska samozadostnost ne predstavlja prehranske varnosti, saj slednja ne upošteva izvora hrane kot zmožnosti države za njeno produkcijo. Prehranska samozadostnost pa se osredotoča na izvor hrane oziroma vsaj domačo zmožnost za proizvodnjo v zadostnih količinah. (FAO 2015-2016). Zaradi tega so nekatere države lahko prehransko samozadostne, saj proizvedejo zadostne količine žit, ne proizvedejo pa zadostnih količin sadja in zelenjave. Slovenija je na primer v letu 2010 proizvedla 4089 kcal (FAO 2012) na dan na osebo, kar je po zgoraj naštetih merilih zadostna količina, a je bila njena prehranska samozadostnost 59 %. (FAO 2012) Slovenija namreč proizvaja presežke pri hmelju, mleku, perutninskem mesu in jabolkah, medtem ko se pri sladkorju, rastlinskem olju, zelenjavi, žitu, svežem sadju, krompirju in svinjskem mesu stalno kažejo primanjkljaji. Manjši primanjkljaj je tudi pri medu in jajcih. (International Commission on Irrigation and Drainage 2016)

Majhnost in raztresenost kmetij vpliva na gospodarsko moč kmetij, zaradi česar so tisti, ki opravljajo kmetijsko dejavnost kot edini ali glavni poklic, večkrat izključeni iz

sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja, v katerega so vključeni, če je dohodek iz osnovne kmetijske dejavnosti, pa tudi iz dopolnilnih dejavnosti, v preteklem letu dosegel višino, ki je primerljiva z zneskom 60 % povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec. (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju *Ur .l. RS* 96/2012, 39/2013)

Kupci so vedno bolj pozorni na lokalno pridelano hrano, vendar je cena še vedno najpogostejši faktor pri odločanju za nakup. Zanima jih organsko pridelana hrana. (European agri-cooperatives 2014)

### 1.7. Socialno delo

Okoljske krize in njihov vpliv na raznolikost populacij po svetu so za prakso socialnega dela izziv v začetku 21. stoletja, ne le zaradi njihovega pogostega pojavljanja, ampak tudi zaradi njihove kompleksnosti in znatne škode, storjene na okolje in na dobro počutje ljudi, živali in rastlin. (Dominelli 2012)

Avtorica Lena Dominelli v knjigi *Green Social Work* uporablja izraz »zeleno socialno delo,« ki ga opiše :

- Osredotoča se na to, kako morajo odgovori na okoljske krize tako izzvati kot tudi nasloviti revščino, strukturne neenakosti, socio-ekonomske razlike, procese industrializacije, vzorce potrošnje, raznolike kontekste, globalne soodvisnosti in omejene naravne vire.
- Delati zeleno socialno delo pomeni zajeti holističen pristop, ki naslavlja oboje, osebno vedenje in strukturna dejstva socialne organizacije in marginalizacije, ki zagovarjajo vzajemnost in solidarnost pri reševanju socialnih problemov, ki izhajajo iz neenakih porazdelitev zemeljskih virov, tehnoloških inovacij in socialne oskrbe, ki skrbi za povečanje dobrega počutja pri ljudeh.
- Je del prakse, ki poseže v zaščito okolja in povečanje dobrega počutja ljudi, tako da vključi soodvisnost med ljudmi in njihovim socio-kulturnim, ekonomskim in fizičnim okoljem, in med ljudi v enakopravnem okviru, ki naslavlja prevladujoče strukturne neenakosti in neenako distribucijo moči in virov.
- Je oblika celostne/holistične profesionalne prakse socialnega dela, ki se osredotoča na: soodvisnosti med ljudmi; socialno organizacijo razmerij med ljudmi ter rastlinstvom in živalstvom v njihovem fizičnem okolju; interakcije med socio-ekonomskimi in fizičnimi okoljskimi krizami ter medosebna obnašanja, ki spodbujajo dobro počutje ljudi na zemlji.
- Ponuja inovativne možnosti, ki imajo opravka s problemi revščine, urbanizacije in celostnega pristopa do trajnostnega razvoja, in uvid, ki omogoča lokalni skupnosti, da sami sebe okrepijo s pomočjo profesionalnih delavcev. (Dominelli 2012)

Socialne krize so povezane z revščino, nizkimi dohodki, nezaposlenostjo, nezadostnim domom, pomanjkanjem izobrazbe, slabim zdravjem, medtem ko posameznikom, družini in skupnosti primanjkuje virov in pripravljenosti, da bi zagotavljali vire in/ali priložnosti, da bi realizirali svoje potenciale. Razlike v dostopnosti do hrane lahko vodijo do konfliktov, saj se ljudje selijo stran od področij, kjer ni dovolj hrane zanje, na območja, kjer je hrane dovolj. Prehranska varnost je postala globalni problem, sploh zato, ker sedanji sistem agrikulture in distribucije izdelkov ni sposoben rešiti lakote po svetu (Haddad, Godfray 2011 v Dominelli 2012: 68)

Poročilo ZN – *World Urbanization Prospects 2009* trdi, da se bo stopnja urbanizacije dvignila s 13 % (220 milijonov) v letu 1900 na 60 % (4,9 milijarde) do 2030, in predvideva, da se bo urbanizacija nadaljevala v še večji meri po tem letu. Rast prebivalstva in prehranska varnost sta neločljivo povezani; populacija sveta bo še naprej rasla, vendar ne bo enakomerno razporejena, ne le zaradi velikega števila rojstev, ampak tudi zato, ker se življenjska doba podaljšuje. (Dominelli 2012)

Rezultat urbanizacije je nižanje kvalitete življenja ljudi, ki so bili nekoč samozadostni, in odvisnosti od njihove zmožnosti prodajanja svojega dela. Zaradi urbanizacije prihaja do tega, da kmetje na ruralnih območjih ne morejo več preživeti v svojem lokalnem okolju, zato iščejo službe in boljša življenja v mestih, kar je trend, ki se nanaša na sedanje zgodovinske konjunktore. K temu je prispevala tudi rast kulturnih, socialnih, rekreacijskih, političnih in ekonomskih priložnosti v mestih, ki so te priložnosti ustvarjala z namenom, da bi pritegnila ljudi. Pomanjkanje trajnostnega, zdravega okolja in dobro plačanih zaposlitvenih možnosti v ruralnih okoljih mora biti naslovljeno, da se zmanjšajo pritiski in problemi urbanizacije. (Dominelli 2012)

S tem, ko lokalni prebivalci sodelujejo v procesih razvoja, se zgradi trdna in odporna skupnost. To jim pomaga pri doseganju samozavesti v svojih sposobnostih in odločitvah, kar jim omogoča, da bolje vplivajo na potek svojega življenja in poskrbijo, da so politiki odgovorni. To vključuje zmožnost sodelovanja pri razporejanju sredstev, vključujoč zemljo in njeno uporabo za prehranske,

rekreacijske, stanovanjske in industrijske namene. Razvoj skupnosti vključuje sodelovanje, lokalno vodenje, zavezniki znotraj in zunaj skupnosti pa delajo z lokalnimi prebivalci. Vključevanje skupnosti v reševanje problemov je ključnega pomena. Skupnost ima lokalno znanje, ki ga predaja naprej. Dviganje zavesti glede tveganj in pomoč lokalnim ljudem, da gradijo na obstoječih strategijah preživetja, so ključnega pomena za oblikovanje moči in razvoja skupnosti, individualne prožnosti in dobrega počutja (Dominelli 2012)

#### 1.7.1. Skupnostno socialno delo

Skupnostno socialno delo se ukvarja s preventivnimi programi, zagotavlja dostop do pomoči, skuša zadovoljiti potrebe ljudi, krepi obstoječe mreže in spodbuja nastanek novih neformalnih mrež, krepi moč skupnosti, zagotavlja nove storitve s participacijo članov skupnosti, koordinira načrtovanje, vse obravnava enakopravno s temeljem na človekovih pravicah. (Žnidarec Demšar 2005)

Mayo (1998 v Žnidarec Demšar 2005: 34) navaja: »...skupnost lahko definiramo z vidika skupnega lokalnega prostora, npr. skupna geografska področja (sosedje, stanovalci bloka v urbanih okoljih, vas v podeželskem področju). K tej definiciji pa lahko dodamo še skupnost, razumljeno z vidika skupnih interesov, osnovanimi na skupni kulturi in identiteti, skupni identifikaciji specifičnih potreb, želja, problemov.«

Rapoša Tajnšek (2001 v Žnidarec Demšar 2005: 41) pravi, da obstaja mnogo definicij skupnostnega socialnega dela, katerim so skupni naslednji elementi:

- skupnostno socialno delo je metoda socialnega dela, pri kateri gre za sodelovanje socialnih delavcev in ljudi pri povezovanju in organiziranju med člani skupnosti
- usmerjeno je v zagotavljanje večje kakovosti življenja v skupnosti, v reševanje socialnih težav in v razvijanje odnosov v skupnosti, pri čemer uporablja spretnosti in vrednote socialnega dela.

Barclay (1982 v Žnidarec Demšar 2005: 43) opredeli skupnostno socialno delo kot »...formalno socialno delo, ki v skupnosti odkriva probleme, njihove učinke na posameznika, skupino ali celotno skupnost. Pomaga tudi odkriti odgovornost in vire socialnih služb ter prostovoljnih organizacij, vključiti vire v reševanje

problemov, poudarjati pomen podpore lokalne mreže formalnih in neformalnih odnosov in si hkrati prizadeva odkriti moč skupnosti ter njene skupne interese.«

Twelvetrees (1991 v Žnidarec Demšar 2005: 46) vidi skupnostno socialno delo kot povezovanje članov skupnosti in strokovnjakov, ki s svojim znanjem prispevajo k učinkovitim storitvam v skupnosti in uspešnemu naslavljanju njenih potreb preko lokalnih oblasti in služb. Vloga socialnega delavca je ohranjati stik s skupnostjo, nudenje podpore pri njenem razvijanju in koordiniranje specialističnih storitev. Delo je osnovano po načinu »od spodaj navzgor«, saj so člani skupnosti tisti, ki odkrivajo načine, kako bi izražene potrebe lahko zadovoljili. Skupnostno delo je dejavnost, v kateri strokovnjaki podprejo člane skupnosti, da dosežejo ali izboljšajo kvaliteto življenja s pomočjo skupnostne akcije.

Zaslužna za razvoj skupnostnega dela in akcijskega raziskovanja v Sloveniji sta Stritih in Kosova. Socialno delo ni bilo več omejeno le na državni sektor, ampak se je začelo razvijati tudi v prostovoljnem sektorju, zaradi česar je bilo več prostora za akcije skupnostnega dela. (Flaker, Leskošek 1995 v Žnidarec Demšar 2005: 38) Dober primer skupnostnega dela je predstavljalo zadružništvo pod vodstvom Kreka ob koncu 19. stoletja.

Skupnostna obravnava socialnih težav je odgovor na vprašanje, kako okrepiti ljudi in njihovo sposobnost za aktivno reševanje lastnih težav, kar se odraža v zadovoljenih specifičnih potrebah in pričakovanjih uporabnikov. V 70. letih prejšnjega stoletja je država blaginje zašla v krizo zaradi pomanjkanja sredstev, vedno višjih stroškov socialnih programov ter nezadovoljstva s storitvami državnih javnih služb (Rapoša Tajnšek 2000 v Žnidarec Demšar 2005: 7) Industrializacija je poleg pozitivnih učinkov s seboj prinesla tudi negativne posledice, ki so se pokazale v nezmožnosti obvladovanja lastnih življenjskih težav zaradi sprememb v odnosih. Storitve je večinoma zagotavljala država, zaradi česar se je zmanjševal delež tistih, ki so si jih ljudje zagotavljali sami v neformalni sferi. Zaradi tega so ljudje postali pasivni prejemniki pomoči, zmanjševala se je odgovornost za lastno usodo in povečevala nemoč do državnih institucij. V zadnjih letih se je socialno delo bolj posvetilo neformalnim mrežam pomoči in podpore, se udeleževalo procesov zmanjševanja negativnih posledic institucionalizacije in skušalo vrniti

ljudem odgovornost za odločanje o lastnih potrebah. Ekološko-sistemske, radikalne in antidiskriminatorne teorije ter teoretski koncepti zagovorništva in opolnomočenja so prispevali k premiku od tradicionalnega modela socialnega dela k skupnostnemu. Ta temelji na organiziranju, iskanju pomoči v skupnosti, podpori oblikam pomoči, ki v skupnosti že obstajajo ter razvoju novih oblik sodelovanja s skupnostjo. Skupnostno socialno delo pomeni usmerjenost socialnega delavca v raziskovanje zgodb posameznika ali skupnosti, to pa počne skupaj z njimi in ne mimo njih. Skupaj z uporabnikom ali skupino uporabnikov definira in načrtuje, kaj je tisto, kar uporabniki potrebujejo. Posamezniki, skupine in skupnost imajo možnost izboljšati kakovost svojih življenj ter vplivati na procese, ki nanje učinkujejo, in tako niso le pasivni prejemniki pomoči. Skupnostna usmeritev socialnega dela vodi socialne delavke v različne pristope k delu, ki temeljijo na akcijskih in podpornih principih delovanja, ti pa omogočajo družbene spremembe. Zaradi raznolikosti uporabnikov je potrebno oblikovati različne načine dela, ki imajo temelj na vključevanju, sodelovanju, udeleženiosti uporabnikov, spoštovanju dostojanstva, pravic, krepitev moči, raznolikosti. (Žnidarec Demšar, 2005)

V Zakonu o socialnem varstvu iz leta 1992 je viden konceptualen premik k skupnostnemu pristopu v socialnem delu. Zakon v številnih členih omenja vloge skupnostnega dela, kot so vključevanje uporabnikov in prostovoljcev v vse procese zagotavljanja socialnovarstvenih storitev v javnih službah, organiziranje kolektivnih akcij za različne skupine ljudi, organiziranje ljudi za samopomoč in dobrodelnost, sodelovanje z različnimi skupnostnimi službami in preventivno delo. (Zakon o socialnem varstvu (2007), *Ur. l. RS* 3/2007 UPB2, 23/2007 – popr., 41/2007 – popr., 114/2006 – ZUTPG, 57/12 (ZSV-UPB2))

Svetlik (1989: 50) pravi, da »...čim bolj se ekspertno znanje zgošča na strani profesionalnih ustanov, tem bolj postanejo posamezniki, družine ali skupine ljudi od njih odvisni in izgubljajo sposobnost za zagotavljanje tudi najpreprostejših storitev, kot sta samoizobraževanje in skrb za lastno zdravje oziroma za zdrav način življenja.« Država je do uporabnikov preveč pokroviteljska, nase prevzema odgovornost za zagotavljanje kvalitete življenja in za zadovoljevanje potreb, tako pa sama definira tisto, kar lahko zagotovi in iz procesa definiranja izključi uporabnike. Svetlik še dodaja, da država ponuja standardizirane storitve, ki naj bi

bile primerne za širši krog uporabnikov, vendar to vodi v storitve, ki so neprilagojene posameznikom, s čimer so manj kakovostne in učinkovite. (Svetlik 1989)

Rus (1990) predstavi razliko med civilno družbo in skupnostjo. Skupnost razume kot skupino ljudi z recipročnimi odnosi, ki so pogoj za solidarnost, civilno družbo pa opredeli kot »tvorbo samoregulativnih socialnih kolektivitet, ki temeljijo na mešanici sodelovanja in tekmovanja ter na medsebojni zavisti in vzajemnosti.« (Rus 1990: 390) Glavna razlika med entitetama je torej v recipročnih odnosih, ki v civilni družbi sicer lahko obstajajo, vendar niso pogoj za obstoj le-te. Civilna družba po Leskošek predstavlja okvir skupnostnemu socialnemu delu in je možnost za reševanje socialnih potreb ljudi (Leskošek 1996b: 32)

Leskošek dodaja, da »...civilna družba nima dolžnosti skrbeti in zadovoljevati potreb ljudi, zato lahko opravlja le tista dela, ki so v skladu s potrebami ljudi. Organizacije civilne družbe so lahko, ker ne izvajajo javnih pooblastil, popolnoma na strani ljudi« (Leskošek 1996a: 12)

Da bi skupnostno socialno delo uresničilo svoj potencial, bi se morale zgoditi tudi spremembe v socialni politiki, kar pomeni zmanjšanje monopola državne socialne politike na račun ostalih sektorjev. (Žnidarec Demšar 2005)

Na funkcijo socialnega dela vpliva socialna politika, ki jo Rus definira kot »...sistem ukrepov, s katerimi želi država zagotoviti socialno varnost in blaginjo. Nanaša se na prizadevanja družbe, da bi reševala socialne probleme.« (Rus 1990: 72)

Pomembno vlogo pri zastopanju interesov uporabnikov, ki imajo manj moči, ima zagovorništvo. Rose (Payne 1997 v Žnidarec Demšar 2005: 29) navaja 3 principe zagovorniške prakse, ki so povezani s skupnostnim delom:

- kontekstualizacija – osredotočanje na uporabnikovo razumevanje lastnega stanja
- krepitev moči – preko tega koncepta socialni delavci podprejo uporabnike pri definiranju in iskanju možnosti za zadovoljitev lastnih potreb

- kolektivnost - osredotočanje na zmanjševanje osamljenosti in povezovanje z drugimi ljudmi v skupnosti.

Maslow (1943 v McLeod 2014) trdi, da so ljudje motivirani, da zadovoljijo določene potrebe. Ko je potreba zadovoljena, posamezniki iščejo nove, ki bi jih lahko zadovoljili. Avtor je oblikoval hierarhijo potreb, ki vključuje pet motivacijskih potreb, ki so hierarhično predstavljene v piramidi. Ko so zadovoljene osnovne potrebe, človek išče načine za zadovoljitev potreb, ki so razvrščene višje v piramidi. Po Maslowu je potrebno najprej zadovoljiti biološke potrebe, kot so zrak, hrana, voda, zavetje, spanje. Nato človek išče načine za zadovoljitev potreb po varnosti, nastopijo potrebe po ljubezni in pripadnosti, potrebe po ugledu, spoštovanju. Končno, ko so vse ostale potrebe zadovoljene, nastopijo potrebe po samoaktualizaciji, to so potrebe po realizaciji osebnih potencialov, samoizpolnitvi, iskanju osebne rasti in tistega, kar posameznik lahko postane. Ta potreba je prisotna v posameznikih skozi celotno življenje.

Zaradi zmanjševanja velikosti družin in gospodinjstev je vedno več zanašanja in zaupanja v skupnost. V letih 1991 in 2002 je ob popisu prebivalstva bilo največ gospodinjstev s štirimi člani, v letih 2011 in 2015 pa je bilo največ gospodinjstev, kjer prebiva en sam človek. (ARSO 2011, STAT 2011) Skupnost daje članom možnost za razvoj, zaupnost, domačnost in nadomešča vlogo družine.

## 2. FORMULACIJA PROBLEMA

Prvič sem se s pojmom socialnega podjetništva srečala v tretjem letniku Fakultete za socialno delo. Po drugem letniku sem se odločila za modul »socialno delo v delovnem okolju«, saj se mi je zdelo, da mi bo modul dal širino in vpogled tudi v drugo sfero socialnega dela. Na vajah smo se nekajkrat srečali s pojmom socialnega podjetništva, vendar mi je področje delovalo precej nerealno ravno zaradi dejstva, ker pri nas področje še ni razvito v tolikšni meri, da bi ga bilo mogoče zaslediti v vsakdanjem življenju. Nato sem se za en semester odpravila na izmenjavo v Nemčijo, kjer sem se bolj intenzivno začela srečevati s pojmom socialne ekonomije, tako v sklopu predavanj na fakulteti kot v vsakdanjem življenju. Za področje prehranske samozadostnosti sem se odločila predvsem zaradi tega, ker sem izkusila življenje v velikem mestu, kjer lokalno pridelane hrane skoraj ni mogoče zaslediti in je kvaliteta hrane posledično slabša, saj prihaja iz oddaljenih krajev. Začela sem razmišljati, da imamo v Sloveniji velike površine obdelovalnih površin, pa še vedno na policah ni zaslediti lokalno pridelane hrane v tolikšni meri, kot je uvožene hrane.

Zaradi majhnega števila socialnih podjetij, ki delujejo na področju prehranske samozadostnosti, teh je v evidenci socialnih podjetij le 20 (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2016), sem se odločila napraviti primerjavo z zadrugami, ki imajo v Sloveniji dolgo tradicijo in so bolj razširjene. Tako sem želela pridobiti informacije z vidika socialnih podjetnikov in zadrug, ki imajo izkušnje na področju kmetijstva. Upam, da bom z rezultati dobila vpogled v prednosti in slabosti ene in druge organizacijske oblike, kakšne so spodbude za delovanje ter s tem pomagala socialnim podjetjem, zadrugam, mogoče tudi državi do uvida v to, kaj je na področju potrebno izboljšati in kako bi to lahko storili.

Pred raziskovanjem sem si postavila naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kaj so ključni razlogi za ustanavljanje socialnih podjetij na področju prehranske samozadostnosti?
- Kaj socialni podjetniki na področju prehranske samozadostnosti vidijo kot prednosti in kaj kot ovire?

- Kaj so cilji socialnih podjetij na tem področju?
- Kako sodelujejo s skupnostjo?
- Koga zaposlujejo? Kako poteka delo z ranljivimi skupinami?
- Kako vidijo vlogo socialnega dela v socialnih podjetjih?

Teze:

- Ključni razlogi za ustanovitev socialnega podjetja na področju prehranske samozadostnosti so neizkoriščen potencial na področju kmetijstva in vključevanje.
- Cilji socialnih podjetij na področju prehranske samozadostnosti so zagotoviti višjo stopnjo samozadostnosti in preprečiti propadanje kmetij in revščino.
- S skupnostjo sodelujejo socialna podjetja prek prostovoljcev.
- Zaposlujejo osebe s posebnimi potrebami in dolgotrajno brezposelne.
- Vloga socialnega dela v socialnih podjetjih je v vključevanju ranljivih skupin in njihovem aktiviranju.

### 3. METODOLOGIJA

#### 3.1. Vrsta raziskave

Izvedena raziskava je kvalitativna, kar pomeni »...skupni pojem za zelo različne teoretične, metodološke in metodične pristope k družbeni resničnosti. Kvalitativno raziskovanje lahko pojmuje na različnih ravneh, na eni strani kot samostojno dopolnilo, po drugi strani pa kot nasprotje, razmejitev in poseben poudarek v odnosu do eksperimentalnega, iz teoretičnih modelov izhajajočega in kvantitativnega družboslovnega raziskovanja, ki se usmerja pretežno po paradigmi enotne znanosti.« (Kardorff 1994 v Mesec 1998:22) V raziskavi sem zbirala besedne opise, ki so se nanašali na raziskovalni pojav.

Raziskava je eksplorativna ali poizvedovalna, saj bom na novo spoznavala področje problematike. Moj namen je bil, da odkrijem probleme, jih formuliram in postavim preverljive hipoteze. Osredotočila sem se predvsem na zbiranje kvalitativnih podatkov in ne toliko kvantitativnih, saj za namen in cilje moje raziskave ti niso bili potrebni.

V raziskavi sem zbirala novo neposredno izkustveno gradivo, zaradi česar je opravljena raziskava izkustvena ali empirična.

#### 3.2. Merski instrument ali viri podatkov

Merski instrument sta predstavljala dva vprašalnika za delno strukturirane intervjuje, ki sem ju sestavila sama. Uporabila sem dva vprašalnika, enega za zadrage, drugega za socialna podjetja. Vprašalnik je bil sestavljen iz 18 odprtih vprašanj, nekatera vprašanja so imela podvprašanja že na začetku, druga sem dodajala v primeru nejasnih odgovorov. Uporabljala sem primarne vire podatkov, to so podatki iz intervjujev, drugih virov nisem imela.

#### 3.3. Opredelitev enot raziskovanja – populacija, vzorec

Mojo populacijo so predstavljala socialna podjetja in zadrage na področju kmetijstva na dan 25.4.2016, v Sloveniji. Seznam socialnih podjetij sem našla na

spletni strani Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo. (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2016) Na dan 25.4.2016 je bilo v Sloveniji registriranih 140 socialnih podjetij. Najprej sem s pomočjo Uredbe o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva (Uredba o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva *Ur. l. RS* 54/12, 45/14) pregledala socialna podjetja, ki so registrirana pod *ekološka proizvodnja hrane*. Takih je v Sloveniji osem. Ob pregledovanju socialnih podjetij, ki so razvrščena drugače, sem našla še socialna podjetja, ki sicer niso registrirana pod terminom *ekološka proizvodnja hrane*, vendar opravljajo takšno funkcijo. Ta so registrirana pod *posredovanje zaposlitve osebam iz 6. člena Zakona o socialnem podjetništvu, vključno z dejavnostjo zagotavljanja dela takšnih delavcev drugemu delodajalcu*, kjer sem našla eno ustrezno podjetje, *zagotavljanje in organiziranje mladinskega dela*, kjer sta registrirani dve, za mojo temo relevantni, socialni podjetji. Pod dejavnostjo *trgovina za socialno ogrožene osebe ter trgovina, ki zagotavlja prodajo proizvodov majhnih proizvajalcev iz gospodarsko najbolj nerazvitih okolij* je registriranih sedem socialnih podjetij, ki so relevantna za mojo temo. Iskala sem tudi pod dejavnostjo *spodbujanje razvoja lokalnih skupnosti*, kjer sta registrirani dve socialni podjetji. Skupno torej 20 socialnih podjetij. Za vzorec se nisem odločila, saj se mi je zdela že sama populacija precej majhna. Podatke o zadrugah sem našla na spletni strani Zadrugne zveze Slovenije, kjer sem našla podatek, da je bilo 30.9.2015 v Sloveniji registriranih 285 zadrug, od tega 87 na področju kmetijstva in lova, gozdarstva, ribištva in 33 iz predelovalnih dejavnosti. V Zadrugno zvezo Slovenije je včlanjenih 67 kmetijskih in gozdarskih zadrug. Odločila sem se za neslučajnostno vzorčenje in sicer za priložnostni vzorec, saj sem izbrala 20 zadrug, ki so mi bile dostopnejše in so se mi zdele bolj verjetne, da bom z njimi lahko vzpostavila stik, zaradi ažurirane spletne strani.

### 3.4. Zbiranje podatkov oziroma empiričnega gradiva

Zbiranje podatkov je potekalo na dva načina. Nekaterim sem vprašalnik poslala po elektronski pošti, z drugimi pa sem intervju opravila preko telefonskih klicev. Pridobivanje podatkov preko elektronske pošte je potekalo tako, da sem

predstavnikom zadrug ali socialnih podjetij poslala vprašalnik, na katerega so odgovorili in mi ga poslali nazaj. V primeru nejasnih ali nepopolnih odgovorov sem z njimi zopet vzpostavila stik. Za intervjuje, ki so potekali preko telefonskega klica, sem uporabila isti vprašalnik, kot za tiste, s katerimi sem pridobivala podatke preko elektronske pošte. Osebno intervjuvanje sem predlagala vsem vprašanim, vendar so zaradi časovne stiske izpostavili, da bi to raje izvedli preko elektronske pošte ali telefonskega klica. Zaradi tega sem se odločila za strukturiran vprašalnik, saj je moral biti intervju natančno zastavljen, da je bilo kasneje čim manj dodatnega spraševanja. Za sodelovanje so se odločila tri socialna podjetja in štiri zadruge.

### 3.5. Obdelava gradiva

Gradivo, ki sem ga prejela po elektronski pošti, sem prekopirala v Microsoft Wordov dokument. Intervjuje, ki so bili opravljeni preko telefonskega klica, pa sem s predhodnim dovoljenjem intervjuvanca snemala, kasneje sem ga prepisala v Microsoft Word dokument, vendar sem pisala v knjižni slovenščini in izpustila mašila. Zaradi obsežnega in gradiva in ponavljajočih se izjav sem se odločila za različne tehnike parafraziranja. Krajše dele gradiva, ki niso bili povezani z mojo temo, sem izpustila. Besedilo, ki se mi je zdelo pomembno za moje raziskovanje sem nato označila z zaporedno številko intervjuja in z zaporedno številko izjave. Za zadruge sem uporabila oznake z-1, z-2, z-3 in z-4, za socialna podjetja pa oznake so.p-1, so.p-2, so.p-3. Pomembne dele besedila sem nato prenesla v tabelo, kjer sem tem delom pripisala ustrezne pojme, kategorije in jih razvrstila po temah. Ko sem to zaključila, sem intervjuje preko osnega kodiranja združila.

#### **4. REZULTATI IN RAZPRAVA**

Spodaj predstavljeni rezultati temeljijo na odgovorih treh socialnih podjetij in štirih zadrug. Razvrščeni so po temah, ki so se oblikovale skozi analizo.

##### USTANOVITEV

Ob primerjanju datumov ustanovitev socialnih podjetij in zadrug vidim, da so bile zadruge v povprečju ustanovljene desetletje pred socialnimi podjetji. Razlog za to iščem v tem, da je bil šele leta 2011 predstavljen Zakon o socialnem podjetništvu (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS*, 20/2011), ki je postavil okvir za delovanje socialnih podjetij, Zakon o zadrugah pa obstaja že od leta 1992 (Zakon o zadrugah, *Ur. l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92). Na ustanovitev pravnih oseb je vplivalo več dejavnikov. Najpogostejši je bil prodaja izdelkov širši javnosti in povezovanje pri pridelavi živil ter družbena korist. Ustanoviteljem je bilo pomembno tudi, da lahko zaposlujejo ranljive skupine ljudi, stremijo k trajnostnemu razvoju, družbeni koristi in osveščanju ljudi. Ustanovitelji so dobili pobudo za ustanovitev iz različnih smeri. V večini so izhajali iz potreb lokalnega prebivalstva, opravljene so bile tudi analize stanja potreb. Ustanovitelji so zaznali potrebo po prehranski oskrbi zaradi nezadovoljivih razmer s hrano in okoljem, želeli pa so tudi poskrbeti za skupnost in vključevanje in zaposlovanje najbolj ranljivih. Ta vidik je izražen predvsem s strani socialnih podjetij. Nekateri so dobili pobudo tudi iz širše okolice, na primer s strani občine. V drugih primerih pa ustanovitelji niso dobili pobud od zunaj, ampak so bili sami tisti, ki so se odločili za ustanovitev. V posameznih primerih je pobuda prišla s strani strokovnjakov iz področja socialnega podjetništva ali prehranske samooskrbe.

##### POSLOVANJE

V preteklosti so šle zadruge in socialna podjetja skozi različne faze. V zadrugah so govorili predvsem o začetnih neuspehih, v socialnih podjetjih pa je bilo govora o tem, kaj so počeli v začetnih fazah. Veliko poudarka so dali izobraževanju o socialnem podjetništvu in mreženju ter ureditvi prostora, ki je bil potreben za

zagon podjetja. V zadrugah so tržno naravnani in delo opravljajo z družbeno odgovornostjo ter trajnostno. V posameznih primerih so izrazito poudarili, da so zelo zadovoljni s položajem zadruga, vpetostjo v okolje in na splošno z njenim poslovanjem. V drugih primerih pa so izjavili, da se ne zanimajo za koristi širše skupnosti. *»Glede na to, da so člani pri nas izključno kmetje bi takšen predlog podprli le, če bi sami od tega imeli korist. Koristi širše družbene skupnosti jih bolj malo zanimajo. Žal!«* (z-3, 64-65) Tudi iz odgovorov socialnih podjetij sem lahko povzela, da so tržno usmerjeni. *»smo postali že stičišče vseh eko ponudnikov v občini.«* (so.p-2, 24) Socialni podjetniki menijo, da je potrebno tudi v socialnem podjetju razmišljati predvsem kot podjetnik, drugi sogovorniki so dodali, da jih vodi pripravljenost za delo in motiviranost. Delo zadruga zajema stike s proizvajalci oziroma naročniki. *»Poiščemo male dobavitelje / kmete / lokalne proizvajalce. Izdelke prevzamemo pri kmetih / dobaviteljih in jih dostavimo do naročnika; za posamezno naročilo pa vedno združujemo pridelke in izdelke različnih dobaviteljev«* (z-1, 9) Velik delež njihovega dela predstavlja trgovska dejavnost. *»imamo Zeleno točko, kjer prodajamo naše pridelke in izdelke, saj želimo zagotavljati kakovostne, sveže izdelke, ki za sabo nimajo dolgih transportnih poti in skladiščenj.«* (z-2, 40) Pomemben delež zavzemata tudi proizvodna in storitvena dejavnost. Svoje izkušnje delijo z drugimi sorodnimi organizacijami doma in v tujini. Tudi v socialnih podjetjih je prisotna trgovska dejavnost, vendar ta ni tako pomembna kot pri zadrugah. Bolj sta v ospredju storitvena in pridelovalna dejavnost. Socialni podjetniki gledajo širše od zagotavljanja prehranske samozadostnosti in imajo na primer informacijsko točko za Rome, v prihodnosti nameravajo odpreti takšno točko tudi za druge občane, pripravljajo razne delavnice in predavanja, nudijo strokovno pomoč pri aktivnostih na kmetiji ali vrtu in podobno. V socialnih podjetjih so tudi poudarili, da so prioriteta ljudje in ne sam zaslužek. Takšen način razmišljanja in dela je v nasprotju s standardnimi ekonomskimi teorijami, ki se osredotočajo na materialno uspešnost in kopičenje dobrin, namesto, da bi v ospredje postavljale ljudi, njihove pobude in dejavnosti. (Yunus 2009: 77) Veliko dela je tudi s samim vodenjem podjetja, saj ustanovitelji podjetij po večini sodelujejo pri vseh procesih dela, tako birokraciji kot delu na vrtu. Trajnost skušajo socialna podjetja in zadruga zagotavljati na različne načine, predvsem z dobrim poslovanjem in pozitivnim učinkom na skupnost in okolje.

Učinek na skupnost dosegajo predvsem s ponujenim delom lokalnemu prebivalstvu in ranljivim skupinam, vendar po mnenju Yunusa (2009: 75-76) priskrbeti delo revnim ljudem ni edini način, kako jim pomagati. Ustvarjanje delovnih mest in prihodkov je prav tako izjemnega pomena. Ljudje morajo imeti na voljo orodja, s katerimi bi opravljali delo produktivno. Dobičke tako zadruga kot socialna podjetja razporejajo v skladu s pravili tako, da se ta ne deli med lastnike. Večinoma gre presežek prihodkov v razvoj in posodobitev organizacije ter v povečevanje članstva in za zaposlovanje. V socialnem podjetju so v skladu z njegovim poslanstvom povedali, da želje po dobičku nimajo. Kljub temu da se socialna podjetja ne ukvarjajo s povečanjem dobička, bi morala stremeti k ustvarjanju prihodkov, saj le tako lahko pokrijejo stroške, postanejo neodvisna od zunanjih financierjev, s tem pa lahko rastejo, se razvijajo in obstanejo na trgu. (Yunus 2009: 38-41) V manjšini prihodke uporabljajo za izvajanje projektov, ki povečujejo sodelovanje in prepoznavanje podjetja. V nekaterih primerih zadrug so dejali, da dobiček ostane nerazporejen in *»se hrani in s tem povečuje stabilnost poslovanja zadruga.«* (z-4, 16) Zadruga in socialna podjetja pomoč iščejo na različne načine in na različnih krajih. Pomemben vir pomoči predstavljajo razpisi in denarna pomoč v obliki nepovratnih sredstev, kreditov, posojil, donacij. Pomembna je tudi pomoč članov in skupnosti, ki se izraža z njihovim prostovoljnim delom, posojanjem orodja, donacijami, izvedbo projektov in podobno, pomembna pa je tudi strokovna pomoč oseb, ki delujejo na področju socialnega podjetništva, združništva, lokalne samozadostnosti. Sogovorniki so pomoč praviloma pozitivno ocenjevali, zaznati pa je bilo tudi nekaj obupa nad pomočjo, predvsem zaradi neizpolnjevanja kriterijev, ki jih določa država. *»Pri politiki, predvsem kmetijski, smo nad bilo kakšno pomočjo obupali in pri doseganju ciljev se zanašamo samo na skupno sodelovanje v zadrugi. Ker nimamo zaposlenih, nismo bili upravičeni do dodelitve pomoči s strani države.«* (z-2, 20-23) Izraženih je bilo veliko želj in potreb glede dodeljevanja različnih oblik pomoči. Sogovornikom je pomemben uspeh na razpisih, saj to pomeni pridobitev finančnih sredstev, kar so vsa socialna podjetja omenila kot zelo pomemben dejavnik za njihovo delovanje. V zadrugi si želijo več državne pomoči. Pomemben vidik predstavlja tudi strokovna pomoč, predvsem za samo registracijo in vodenje podjetja ter za prijavo na razpise. Posamezna socialna podjetja namreč težko urejajo vse, kar se zahteva v okviru razpisov:

*»Ogromno je birokracije. Sama v svojem svetovalnem delu razpise pišem in tudi meni je težko, nikamor ne pridem, ki se na to spoznam, kaj šele nekdo, ki o tem nima pojma.«* (so.p-1, 11b) Zanimivo se mi je zdelo, da so v polovici primerov rekli tudi, da potrebe po pomoči ne vidijo, kljub temu da so se kasneje dotaknili področij (pravno področje, marketing, prodaja), kjer bi jim pomoč prišla prav.

O nalogah so poročali le v eni zadrugi, vendar se mi zdi to pomembno izpostaviti. Zadruga sodeluje z Razvojnim centrom srca Slovenije, s katerim izvajajo razne razvojne projekte z izrazito izpostavljeno nalogo zagotavljanja trajnosti. V izpostavljeni zadrugi so dejali: *»Razvojni projekti na področju lokalne samooskrbe, kot je delo s pridelovalci, osveščanje javnosti, morajo zagotoviti trajnost in v tem sklopu je logična vzpostavitev pravne osebe, ki bo to delo opravljala po tržnih načelih in skladno z družbeno odgovornostjo. Razvojni projekti so se oblikovali v okviru Razvojnega centra Srce Slovenije in tudi v okviru podeželskega razvojnega jedra.«* (z-1, 4-6)

## SODELOVANJE

Sodelovanje vidijo v manjšinskem deležu kot osnovno dejavnost. Vsa socialna podjetja sodelujejo s skupnostjo, česar pri zadrugah ni zaslediti v veliki meri. 4. člen Zakona o socialnem podjetništvu našteva načela in zahteve socialnega podjetništva. Zapisano je, da socialna podjetja praviloma vključujejo prostovoljsko delo (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur. l. RS*, 20/2011), a prostovoljcev sogovorniki skoraj niso omenjali. Nekateri sodelujejo tudi z raznimi strokovnjaki, ki jim pomagajo pri njihovem delu. Posamezne zadruge oziroma socialna podjetja sodelujejo s točno določenimi pravnimi osebami, kot je na primer Razvojni center Srca Slovenije, Kmetijska svetovalna služba, Center za socialno delo, Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Soča Murska Sobota in Zavod za zaposlovanje. Le posamezni so izpostavili načine vključevanja in sodelovanja z zaposlenimi. *»Lansko leto se nam je namreč prostovoljno javil en Rom, ki je celo leto delal za nas in ker smo bili z njegovim delom zelo zadovoljni, smo ga letos zaposlili preko javnih del. Zaposlene poskušamo čim več vključevati in se trudimo, da imamo enakovreden odnos, tako, da lahko vsak kaj predlaga, pove, itd. Zato imamo vsak*

*teden skupne sestanke, da lahko povedo, kaj jih moti, predloge, itd. Njihovo delo spoštujemo in jim kolikor je mogoče tudi dopuščamo dosti svobode pri izvedbi nalog.»* (so.p-2, 95-100) Večinoma vsi imajo želje po povezovanju z drugimi proizvajalci oziroma kmeti, saj bi to pripomoglo k širjenju dejavnosti in dopolnjeni ponudbi pridelkov in izdelkov. S centrom za socialno delo ne sodeluje nobena zadruga, saj ne vidijo razloga za takšno povezovanje. Pričakovala sem, da s centrom za socialno delo sodelujejo socialna podjetja, zaradi možnosti uveljavljanja dodatka za aktivnost. To je denarni prejemek, ki ga lahko koristijo osebe v času vključevanja v aktivnosti aktivne politike zaposlovanja. (Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja *Ur. l. RS* 20/12, 28/14, 60/15) Sogovorniki z drugimi akterji sodelujejo zaradi različnih razlogov. Ti so predvsem širjenje dejavnosti, omogočanje večje kakovosti življenja lokalnim prebivalcem in sicer tako, da jim ponujajo lokalno, kakovostno hrano ter delovna mesta. Razlogi za sodelovanje so v manjši meri tudi zaradi zagotavljanja trajnosti, širjenja dejavnosti, lažjega premagovanja ovir, izvajanja dejavnosti, odkupa deleža pridelkov. Socialna podjetja se povezujejo predvsem zaradi napotitve kadrov in sicer s centrom za socialno delo in zavodom za zaposlovanje. Izboljšanje poslovnega izida ob stalnem zniževanju stroškov in širjenje dejavnosti sta ključna razloga za sodelovanje. Kakovost sodelovanja so večinoma označili za dobro, hkrati pa so izpostavili, da si v prihodnje želijo tovrstnega sodelovanja še več.

## PREDNOSTI

Prednosti zadruga vidijo sogovorniki predvsem v organizacijski obliki, *»saj nima vnaprej določenega števila članov, ta se neprestano spreminja, članstvo je prostovoljno«* (z-1, 22a), v vrednotah, načinu poslovanja in nizkih stroških poslovanja. Pomemben vidik je vključevanje pridelovalcev v tržno gospodarstvo in izboljšanje njihovega položaja na trgu. Pozitivna lastnost združništva je tudi aktivna udeležba pri poslovanju in zagotavljanje demokratične uprave. Vse naštetu opredeljuje Zakon o zadrukah v svojem prvem členu. (Zakon o zadrukah, *Ur. l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92) Zaradi združevanja pod zadrugo je na trgu zadostna količina pridelanih izdelkov. Prednosti socialnega podjetja se kažejo v solidarnosti, spodbujanju participacije, krepitvi kohezije in ustvarjanju

delovnih mest. Prednost vidijo nekateri tudi na področju ekonomije. Prav zaradi registracije socialnega podjetja pa so nekateri sogovorniki s strani občine dobili v upravljanje površino za oskrbo s hrano.

## OVIRE

Pri naštevanju ovir so bili sogovorniki precej bolj temeljiti. Povedali so, da so bili problemi večplastni. Od začetka so se skoraj vsi srečevali s finančnimi težavami. *»Razvojne faze naše zadruge, ki je družbeno odgovorno poslanstvo lahko opravljala šele, ko je postala finančno stabilna«* (z-1, 37). Pogosti so tudi problemi, ki se tičejo samega delovanja podjetja. To se kaže v premalo zaposlenih, premalo prostora za zaposlovanje socialnih delavcev, veliki konkurenci drugih podjetij in velikem obsegu dela. Tudi v okolici so nastajale določene težave, kot so premalo spodbud, veliko birokracije, nepoznan pojem in delovanje socialnega podjetja ter spreminjajoče se potrebe na trgu. Zagotoviti je bilo potrebno tudi osnovne pogoje za delovanje, *»skladišče, transportno vozilo, vzpostavitev mreže proizvajalcev, vzpostavitev mreže kupcev, notranja organiziranost podjetja in primerni kadri... in ne nazadnje obseg prodaje, ki omogoča stabilno poslovanje.«* (z-1, 38-39) Ovire so se kazale pri osveščenosti potrošnikov in sicer glede kakovosti lokalno pridelane hrane, o pripravi hrane doma in o pomenu nakupovanja lokalnih živil. Naleteli so tudi na ovire pri proizvajalcih, saj ti niso bili dovolj usposobljeni za povečan obseg dela. V nekaterih primerih so bile težave povezane še z maloštevilnim članstvom, z majhnimi količinami pridelkov in z odkupom le teh. Zaradi utečenosti posla pa se nekatere težave ne pojavljajo več. Zaznati je bilo tudi težave zaradi miselnosti članov oz. uveljavljanja svojih interesov na račun skupnosti. *»Glavne ovire v združništvu so predvsem interesi posameznikov, ki želijo v zadrugi zase več, kakor za ostale člane. Če takšna skupina prevzame večino v organih odločanja, stvari ne potekajo več v duhu združništva. Kar pa nikakor ni dobro za zadrugo kot organizacijo. (z-3, 10) Problem je miselnost in pripadnost članov. Sami se namreč ne zavedajo, da s tem, ko solirajo delajo škodo tudi organizaciji katere član so. Tega pa je v Sloveniji ogromno.«* (z-3, 12-13) Dominelli (2012: 307) predlaga holistično delovanje, ki zahteva serijo aktivnosti in jih marsikdaj ne more opraviti en sam posameznik. Potrebno je, da delujejo

socialni delavci skupaj, kot ekipa. Njihovo delo je oblikovanje povezav za promoviranje socialnih sprememb skupaj z ljudmi iz različnih strok, kot so politiki, javnost, mediji. Za premostitev ovir je bilo potrebno predvsem spremeniti način dela. *»šlo je za preusmeritev iz malih samooskrbnih kmetij in tudi za spremembo usmerjenosti kmetij iz tradicionalnih kmetijskih pridelkov in živinoreje. Še posebej pri usmeritvi v zelenjadarstvo za prodajo končnemu potrošniku, gostilnam... je potrebno zagotavljati živila čez kar najdaljše obdobje. To pomeni, da vsake 14 dni seješ / sadiš posamezno kulturo za razliko od celih njiv ene kulture, kar bi bilo primerno za predelavo npr. kislo zelje, vložene kumarice...«* (z-1, 32-34) Precej govora je bilo tudi o nefleksibilnosti države, predvsem v birokraciji, *»Prvo leto, ko ni prihodkov, imam stroške z gradnjo. Bilanca je v minusu in kamorkoli pridem, mi rečejo, da delam izgubo, da nimam prihodkov. Vsi gledajo samo skozi birokracijo. Sami smo vložili 100.000 €. Zanima jih le številka, drugo ne. Pomoč bi potrebovala sedaj, da bi čim prej dokončala hiše in jih začela tržiti ter zaposlila ljudi, da bodo takšne hiše delali za trg.«* (so.p-1, 22b), pa tudi v zakonodaji. *»Seveda je pomembno, da so na trgu le neoporečna živila, a smo v naši državi pri tem ...«* (z-1, 43) Sogovorniki so se strinjali, da je velik problem tudi z razpisi, kar so navajali kot glavno oviro in da so odvisni od uspehov na razpisih. Ovire premagujejo ob pomoči države, občin, lokalnih skupnosti, prostovoljcev.

## ZAKONODAJA

Splošni vtis glede zakonodaje je, da je ta zelo kompleksna in da bi bile potrebne določene spremembe. V enem izmed socialnih podjetij so še posebej aktivni in že pripravljajo določene spremembe. *»Naše socialno podjetje je bilo že na veliko pogovorih z odgovornimi, ki lahko vplivajo na spremembo zakonodaje in v zvezi s tem se že pripravljajo spremembe.«* (so.p-2, 41) Spremembe bi bile potrebne predvsem na področju zaposlovanja, predvsem menedžmenta, saj za zaposlitev ustanovnega kadra niso na voljo olajšave ali spodbude, ker ti ne spadajo pod ranljive skupine. Velik problem ostaja področje razpisov, za kar vsi socialni podjetniki menijo, da bi bile potrebne spremembe. *»Nujne spremembe pa so potrebne še na področju razpisov in sicer bi se moral ukiniti delež lastnega sofinanciranja, ki je po navadi 25%, saj je to največja ovira, da se majhna socialna*

*podjetja, kot smo mi, ne moremo prijavljati na velike projekte, saj tega lastnega vložka preprosto nimamo.» (so.p-2, 43) »Morda tudi na področju prijav na razpise, saj so razpisi za socialna podjetništva zelo redki in skopi ter velikokrat neuporabni za zagonsko fazo podjetja.» (so.p-3, 29) Potrebna bi bila predvsem poenostavitev postopkov in zakonov. »Sama delam v kadrovske službi, kjer je od 230 zaposlenih skoraj 40 invalidov in zlepa ne dobijo invalidske pokojnine. Država ničesar ne da od sebe, zato pade vse na breme podjetja in poiskati je potrebno bolj enostavno delovno mesto. Država odgovornost prelaga na druge, naj drugi poskrbijo za njih. Ne zdi se mi dobro. Potrebno bi bilo poenostaviti določene zadeve, saj so preveč komplicirane in preveč zahtevajo« (so.p-1, 14a) Proti koncu leta 2015 je Vlada Republike Slovenije predlagala obravnavo o predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu. Ta uvaja novo definicijo socialnega podjetništva ter omogoča izvajanje dejavnosti na vseh področjih gospodarskih aktivnosti, ne le tistih, ki so določene v Zakonu o socialnem podjetništvu iz leta 2011. Sprememba zakona odpravlja tudi tip A in B socialnih podjetij, odpravlja nejasnosti glede poročanja in ohranjanja statusa, poenostavlja se registracija socialnih podjetij. Predlog zakona omogoča tudi, »da lahko pridobitna gospodarska družba ustanovi socialno podjetje, na katerega prenese del podjetja ali dejavnosti v primeru, ko z ustanovitvijo zagotovi nova delovna mesta za svoje presežne delavce, pri čemer mora tako ustanovljeno socialno podjetje delovati po načelih socialnega podjetništva.« (Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu 2015: 2)*

## SPODBUDE

Spodbude prihajajo predvsem s strani javnih institucij, kar so potrdili tako v zadrugah kot v socialnih podjetjih. Te prihajajo s strani občin, *»smo na srečo od občine dobili v upravljanje nekdanj zelo pomemben objekt še iz časa beltinskih grofov, ki je nekdanj delovala kot pomembna vrtnarija«* (so.p-2, 12) ali pa v obliki nakupa lokalnih živil pri zadrugah. *»spodbude, kot so Shema šolske zelenjave in sadja, ter možnosti javnih institucij, da delež sredstev namenjenih za hrano lahko uporabijo za nakup lokalnih živil pomembno vpliva na količino lokalno pridelanih živil v teh institucijah«* (z-1, 44) Spodbud za socialna podjetja pravijo, da je veliko,

saj imajo možnost zaposlovati ranljive skupine, socialno podjetništvo pa jim omogoča veliko mero kreativnosti. Zakon o socialnem podjetništvu vključuje tudi spodbujanje razvoja socialnega podjetništva s finančnimi pa tudi drugimi ukrepi za promocijo, informiranje, izobraževanje in svetovanje glede področja socialnega podjetništva. Zakon določa tudi posebne spodbude za zaposlovanje invalidov in drugih najbolj ranljivih skupin na trgu dela ter spodbude za poslovanje. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur .l. RS* 20/2011)

## CILJI

Cilji zadrug so povečati obseg delovanja, doseči boljše pogoje za delovanje in povečati sodelovanje. Za večji obseg delovanja bi potrebovali predvsem denarna sredstva, saj bi z ustrezno finančno podporo lahko dosegli omenjene cilje. Pri doseganju ciljev skušajo zadovoljiti potrebe skupnosti. *»Opredelili smo skupine kupcev in njihove potrebe, skladno s tem pa se povezujemo z proizvajalci / kmeti. Hoteli in restavracije večkrat tedensko potrebujejo sveža zelišča, različne vrste zelenjave in sadja, medtem ko je pri vrtcih in šolah ta nabor čisto drugačen. Tudi pri fizičnih osebah je nabor, še posebej pa količina pakiranja, drugačna. Osredotočamo se tudi geografsko in poskušamo posamezni skupini kupcev dostavljati živila kar najbolj lokalno.«* (z-1, 48-51) Upajo tudi na več sodelovanja, širše članstvo in širjenje proizvodnje članov. Sogovorniki ne izključujejo niti tujine. *»Nameravamo iti tudi čez mejo, za kar pa bomo potrebovali več članov in kapitala.«* (z-2, 35–37) V socialnih podjetjih si želijo ponuditi več storitev za skupnost. *»...narediti kraj, ki bo zaposloval ranljive ciljne skupine, postal kraj druženja in izobraževanja, obenem pa ponujal lokalno pridelano ekološko hrano.«* (so.p-1, 8–11) *»... medgeneracijski center, zaposlitveni center, itd.«* (so.p-2, 22b-22c) Povečati želijo tudi možnosti za samooskrbo, na primer preko vzpostavitve obrata za pridelavo slovenskega avtohtonega semenskega materiala. V prihodnje upajo, da bodo lahko več zaposlovali, sodelovali z drugimi, želje so tudi po vzpostavitvi trgovine, ki bi jim prinašala dobiček. V socialnih podjetjih se večinoma zanašajo sami nase in skušajo doseči cilje sami brez pomoči zunanjih akterjev. Nekaterim je v pomoč občina in sorodne organizacije. Za doseganje ciljev je pomembno, da se jih lotevajo premišljeno, preko novih znanj in informacij. *»Vso*

52

*pomoč, ki smo jo do sedaj pridobili je slonela na lastni samoiniciativnosti in dogodkih, ki so bili organizirani za socialno podjetništvo.» (so.p-3, 39-40)*

## ZAPOSLOVANJE

Kar nekaj sogovornikov je dejalo, da nimajo zaposlenih. Razlog je v socialnih podjetjih predvsem to, da so relativno mlada podjetja, ki šele začenjajo svojo podjetniško pot. Veliko je samozaposlenih, zaposlujejo večinoma preko javnih del. »Javna dela so namenjena aktiviranju brezposelnih oseb, ki so več kot eno leto neprekinjeno prijavljene v evidenci brezposelnih oseb, njihovi socialni vključenosti, ohranitvi ali razvoju delovnih sposobnosti ter spodbujanju razvoja novih delovnih mest.« (Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja 2016) Zaposlujejo predvsem lokalno prebivalstvo, tiste s stisko oziroma takšne, da ustrezajo kriterijem po zakonu. »*Poskušamo zaposlovati osebe pri katerih vidimo določeno stisko oz. možnost, da jo lahko zaposlimo*« (so.p-2, 91-92) Pri zaposlovanju oseb z ovirami oziroma drugih najbolj ranljivih skupin na trgu dela je socialno podjetje »...upravičeno do subvencije plače teh delavcev ter do drugih pomoči...« (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur .l. RS 20/2011*, 37. člen) V okviru zaposlovanja ranljivih skupin sogovorniki zaposlujejo osebe z ovirami, nekateri so dejali, da ko bodo v prihodnosti zaposlovali, bodo zaposlitev nudili dolgotrajno brezposelnim osebam, saj menijo, da takšni lažje opravljajo fizična dela na vrtu, kot na primer osebe s fizično oviranostjo. V večini primerov sem prišla do ugotovitev, da z ranljivimi skupinami sploh še ne delajo. To me v primeru zadrug ni presenetilo, bolj me je v primeru socialnih podjetij. Vsa socialna podjetja, s katerimi sem govorila, so registrirana kot tip B, kar pomeni, da so ustanovljena za zaposlovanje oseb z ovirami in drugih najbolj ranljivih oseb na trgu dela tako, da predstavlja delež zaposlenih iz ranljivih skupin najmanj eno tretjino vseh zaposlenih. Dokazilo o zaposlitvi delavcev mora socialno podjetje predložiti v roku dveh let po pridobitvi statusa. (Zakon o socialnem podjetništvu, *Ur .l. RS 20/2011*) Kjer delo z ranljivimi skupinami ljudi poteka, pravijo, da je to zahtevno, saj imajo druge specifične in druge zahteve. »*Delo z ranljivimi osebami je občasno kar zahtevno, predvsem iz tega vidika, ker imajo zaposleni razne specifične in drugačne zmožnosti dela, kar druge zaposlene občasno zmoti in prihaja do trenj. Prav tako je občasno potrebno*

*malo več potrpežljivosti, mogoče večkrat kaj razložiti, drugače povedati, itd.»* (so.p-2, 101-103) V vseh zadrugah so dejali, da potreb po strokovnem delavcu za delo z ranljivimi skupinami ljudi nimajo. S socialnim delavcem nekateri nimajo izkušenj, večinoma pa vseeno menijo, da potrebe po socialnem delavcu ni oziroma bi bila pod določenimi pogoji. *»Ker za delo z ranljivimi ciljnim skupinami potrebuješ določene vrline in spretnosti socialnega delavca, brez katerih bi težko izpeljal določene problemske situacije.«* (so.p-2, 110) *»Drugače sama delam veliko s kadri, vendar z vsemi ljudmi ne morem delati enako, potrebna so dodatna znanja. Na primer odvisnike je potrebno drugače motivirati, znati je potrebno odreagirati. Sama nimam zadržkov delati s takšnimi skupinami ljudi, vendar nimam potrebnih znanj. S podjetjem smo začeli zaradi tega, da bi drugim pomagali, vendar je za to potrebno dodatno znanje. Potrebno je znati govoriti na pravi način, ga motivirati za delo.«* (so.p-1, 44b) Le v posameznih primerih zaposlujejo socialnega delavca. Ena izmed ustanoviteljic je diplomirana socialna delavka, njene naloge obsegajo delo z uporabniki in vodenje delovnega procesa. *»Moje naloge so predvsem mentoriranje zaposlenim iz URI Soča, prostovoljcem in po potrebi drugim zaposlenim. Skrbim tudi za druge promocijske dejavnosti, sem pa tudi vodja info točke za Rome. Po potrebi pa vodim delovni proces.«* (so.p-2, 105-108) Po mnenju Dominellijeve socialni delavci lahko mobilizirajo ljudi in jih opogumijo, da sodelujejo v procesih lokalnega razvoja, kar pomeni, da pomagajo prebivalcem sodelovati v skupnih prizadevanjih za reševanje problemov, od katerih imajo vsi koristi, skušajo odgovarjati na vprašanja, ki jih je treba obravnavati, razviti vizijo in strateški načrt skupnosti, razviti učinkovite lokalne organizacije, identificirati lokalna sredstva, moči in šibkosti, raziskovati naravo njihovih socialnih razmerij med različnimi skupinami v skupnosti, ceniti prispevke vseh članov skupnosti in delovati skupno, vzpostaviti lokalni profil, ki kaže fizične, ekonomske, institucionalne, kulturne in osebne vire, ki so v skupnosti, aktivirati načrte in konstantno ocenjevati njihovo napredovanje, oblikovati zavezništvo z drugimi skupnostmi za specifične potrebe, dostopati do znanja, ki ga potrebujejo s strani drugih disciplin, da bi zagotovili najnovejše informacije, soustvarjati novo znanje za akcijo v enakopravnih partnerstvih, ki podpirajo njihove cilje za vzpostavljanje trajnih odločitev. (Dominelli 2012: 245-246)

## SOCIALNO DELO

Za zadruga sem sklepala, da vloge socialnega dela pri svojem delu večinoma ne bodo prepoznali. Tisti, ki so jo prepoznali, pravijo, da bi lahko bila koristna v smislu družbene odgovornosti in prispevka lokalni skupnosti »... je to lahko ena do oblik, ki lahko prinese nove razsežnosti poslovanja in družbene odgovornosti, ni pa to edina možnost, da podjetje / zadruga pomembno prispeva k lokalni skupnosti.« (z-1, 78-79) Presenetilo me je, da so tudi v socialnih podjetjih v večini dejali, da socialno delo ni nujno potrebno. So se pa nekateri strinjali, da prinese novo znanje, nov pogled na delo. »Socialno delo v socialnem podjetju ni nujno potrebno, vendar je lahko v veliko pomoč. V veliko pomoč so ti razne metode kot so mentoriranje, svetovanje, delo na terenu, delo s posameznikom, itd. Prav gotovo lahko veliko pripomorejo k boljši delovni sferi. Sama menim, da če ustanoviš socialno podjetje z namenom pomoči skupnosti in najšibkejšim, da moraš vključevati tudi elemente, vsaj skupnostnega socialnega dela. So pa socialna podjetja, katerih namen je le pridobivanje sredstev in jih ženejo drugačni motivi, takrat pa tam seveda ni potrebno.« (so.p-2, 111-115)

## SOCIALNO PODJETNIŠTVO

Ker je v Evropi in po svetu socialno podjetništvo vedno bolj razširjeno, me je zanimalo, kako v zadrugah gledajo na ta pojav in ali razmišljajo o registraciji socialnega podjetja. Vsa socialna podjetja, s katerimi sem govorila, so registrirana kot socialno podjetje tipa B, kar pomeni, da lahko opravlja katerokoli dejavnost, vendar »ves čas svojega delovanja trajno zaposluje najbolj ranljive ljudi na trgu dela in sicer, ima najmanj eno tretjino takšnih delavcev izmed vseh delavcev.« (Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih informacij 2014) Za registracijo socialnega podjetja so se sogovorniki odločili zaradi zaposlovanja ranljivih skupin in zato, da lahko opravljajo katero koli dejavnost. Zaradi možnosti zaposlovanja ranljivih skupin bi se v socialno podjetje pre-registrirali tudi v eni izmed zadrug, saj menijo, da bi tako lažje zaposlovali ljudi, ki spadajo v to skupino. Pogledi na socialno podjetništvo so tako pozitivni, »Socialno podjetništvo je sicer

*potrebno*« (z-1, 83) kot negativni, »... *velikokrat zlorabljeno*« (z-1, 85), sogovorniki pa se strinjajo, da je to še velika novost in neznanka na področju Slovenije. »*Na to niti nisem pozoren, področje mi ni tako znano, saj je pri nas res novo.*« (z-2, 53-54) »...*je lahko to nova poslovna priložnost za zadruge.*« (z-3, 61)

Če ovrednotim raziskavo, se mi uporabljena metodologija zdi primerna do neke mere. Z intervjuji sem dobila vpogled v delo, dejavnosti, ovire, prednosti in pogled na to, kaj počnejo v zadrugah in socialnih podjetjih na področju prehranske samozadostnosti. Opazila sem različne poglede sogovornikov na urejenost področja ter kako se vsak po svojih močeh trudijo za preživetje podjetij. Ker je področje socialnega podjetništva v Sloveniji še precej novo in nepoznano, sem težko prišla do pravih sogovornikov, saj so bili večinoma še v začetnih fazah delovanja in niso mogli priskrbeti odgovorov, ki sem jih potrebovala. Zdi se mi tudi, da bi bilo potrebno bolj vztrajati pri izpeljavi intervjujev osebno, saj bi na takšen način lahko opazovala tudi neverbalno komunikacijo, pa tudi odgovori bi bili bolj poglobljeni, verjetno bi prišla do več osebnih informacij. Ob ponovnem izvajanju raziskave bi se bolj osredotočila tudi na razloge, zakaj se zadruge odločijo oziroma ne odločijo za pre – registracijo v socialno podjetje. Kljub precej velikemu številu socialnih podjetij in predvsem zadrug na področju prehranske samozadostnosti, se je za sodelovanje odločilo le neznatno število enih in drugih. Ko sem stopala v stik z njimi, so mi skoraj vsi najprej povedali, da so zelo zasedeni in ne vedo, če bi utegnili odgovoriti na vprašanja. Ob ponovnem izvajanju raziskave bi najbrž uporabila drugačen pristop in bi vztrajala pri izvajanju intervjujev z osebnim stikom in ne preko telefona oziroma elektronske pošte, saj sem uvidela, da se zlasti elektronske pošte hitro izgubijo.

V formulaciji problema sem si postavila raziskovalna vprašanja in teze, na katera sem želela dobiti odgovore.

Predpostavljala sem, da sta ključna razloga za ustanovitev socialnega podjetja na področju prehranske samozadostnosti neizkoriščen potencial na področju kmetijstva in vključevanje. Tezo lahko potrdim, saj se je izkazalo, da je razlog za ustanovitev socialnega podjetja res vključevanje, ki poteka preko zaposlovanja

ranljivih skupin. Zaradi slabe kakovosti hrane, pomanjkanja ponudbe zdrave, lokalne hrane lahko potrdim tudi, da so ustanovitelji socialnega podjetja videli neizkoriščen potencial na področju kmetijstva. Razlogi za ustanovitev socialnih podjetij in zadrug so tudi težnja po trajnostnem razvoju, družbeni koristi, izobraževanju in osveščanju članov skupnosti.

Glavne prednosti socialnega podjetja so ustvarjanje delovnih mest, krepitev kohezije, spodbujanje participacije in solidarnost. Glavne prednosti zadrug vidijo ustanovitelji v njeni organizacijski obliki, v vrednotah in načinu poslovanja ter nizkih stroških le tega, v vključevanju pridelovalcev v tržno gospodarstvo, s čimer se posledično izboljša njihov položaj na trgu. Prednost je tudi aktivna udeležba pri poslovanju, zagotavljanje demokratične uprave ter zadostne količine pridelanih izdelkov za trg. Glavne ovire predstavljajo finance oziroma pomanjkanje le teh ter težave pri pridobivanju raznih finančnih sredstev. Ovire so sogovorniki naštevati tudi pri delovanju samega podjetja, s čimer so mislili na majhno število zaposlenih, premalo možnosti za zaposlovanje socialnih delavcev, veliko konkurenco drugih podjetij in velik obseg dela. Ovire so videli tudi v okolici in sicer premalo spodbud, veliko birokracije, nepoznavanje pojma in delovanja socialnega podjetja ter spreminjajoče se potrebe na trgu. Sogovorniki so navajali tudi ovire zaradi preobsežne in zahtevne birokracije, nefleksibilne zakonodaje in težave pri razpisih. Prav tako kot pri socialnih podjetjih, so šli tudi v zadrugah preko ovir v različnih razvojnih fazah. Sprva so bile vidne ovire pri osveščenosti potrošnikov, ovire pri proizvajalcih in ovire pri posameznikih. Tako kot v socialnih podjetjih so se tudi v zadrugah soočali s finančnimi ovirami, z ovirami pri delovanju podjetja in z ovirami v okolici, potrebno pa je bilo tudi zagotoviti osnovne pogoje za delovanje. Soočali so se tudi z nefleksibilnostjo države v okviru birokracije in zakonodaje ter razpisov.

Na začetku raziskovanja sem sklepala, da so cilji socialnih podjetij na področju prehranske samozadostnosti zagotoviti višjo stopnjo samozadostnosti in preprečiti propadanje kmetij in revščino. Takšnega odgovora nisem dobila, lahko pa iz tega izhajam. Kot cilj so navedli ponudbo ekološke, lokalne hrane, kar bodo dosegli z zaposlovanjem ranljivih skupin. S tem bodo preprečili propadanje kmetij in tudi revščino. Obsegajo pa cilji tudi druga področja in sicer druženje, izobraževanje, vzpostavitev trgovine, medgeneracijskega in zaposlitvenega centra ter

informacijske točke za občane, delovati hočejo za dobro skupnosti in želijo več sodelovanja v skupnosti. Cilji zadrug so povečati obseg delovanja, nekateri si želijo tudi širitve v tujino, pridobiti si želijo kapital, doseči boljše pogoje za delovanje in povečati sodelovanje.

Moje predvidevanje je bilo, da s skupnostjo sodelujejo socialna podjetja prek prostovoljcev. To se je pokazalo za pravilno, vendar s skupnostjo sodelujejo tudi prek raznih društev, institucij, potrošnikov, centra za socialno delo, Univerzitetnega rehabilitacijskega centra Soča. Zadruge prostovoljcev niso omenjale, so pa omenili, da so odprti za vse, ki si članstva želijo. Tudi v zadrugah sodelujejo z različnimi organizacijami, kot so Razvojni center Srca Slovenije, Kmetijska svetovalna služba, zavod za zaposlovanje, ministrstvo.

Zaradi fizično napornega dela na kmetiji sem predvidevala, da socialna podjetja zaposlujejo predvsem dolgotrajno brezposelne in osebe s posebnimi potrebami. Izkazalo se je, da zaposlujejo osebe z ovirami, ki jih k njim napotijo iz URI Soča ali lokalno invalidsko podjetje, pa tudi vse, ki so v stiski in ustrezajo kriterijem po zakonodaji, torej se ne omejujejo zgolj na določen profil ene ranljive skupine. V prihodnosti nekateri nameravajo zaposlovati tudi dolgotrajno brezposelne, saj menijo, da je z njimi delo lažje, saj imajo že določene izkušnje z delom, pa tudi ne potrebujejo dodatnega usposabljanja in spremljanja. V nekaterih zadrugah prav tako zaposlujejo osebe z ovirami, ki imajo prilagojen delavnik in sam način dela.

Predpostavljala sem, da je vloga socialnega dela v socialnih podjetjih v vključevanju ranljivih skupin in njihovem aktiviranju Tezo lahko potrdim, saj v socialnem podjetju vključujejo ranljive skupine s tem, da jim dajo zaposlitev. Ob zaposlitvi nudijo osebam iz ranljivih skupin tudi mentorstvo ob delu, jih vključujejo v sam proces dela, njihovo delo spoštujejo in jim puščajo prostor za kreativnost in svobodno izražanje samih sebe. V zadrugah imajo glede socialnega dela drugačno mnenje, saj mu ne priznavajo vloge in menijo, da ne vidijo potrebe po socialnem delavcu oziroma le pod določenimi pogoji.

## 5. SKLEPI

- Glavni razlogi za ustanovitev socialnih podjetij oziroma zadrug na področju prehranske samozadostnosti so povezovanje pri pridelavi živil, prodaja izdelkov širši javnosti, zaposlovanje ranljivih skupin oseb, izobraževanje in družbena korist.
- Pobuda za ustanovitev navadno pride s strani potreb lokalnega prebivalstva in širše okolice, pa tudi s strani strokovnjakov, ustanoviteljev, ki opravijo analizo stanja in potreb.
- Tako zadruge kot socialna podjetja so pri svojem poslovanju tržno usmerjene in opravljajo razne dejavnosti, kot so trgovska, storitvena in proizvodna dejavnost. Poslovati skušajo kar se da trajnostno in z družbeno odgovornostjo.
- Trajnost socialna podjetja in zadruge zagotavljajo z dobrim poslovanjem, delovanjem na trgu in s pozitivnim učinkom na skupnost in okolje.
- Dobičke socialna podjetja in zadruge razporejajo v skladu s pravili. Presežke prihodkov vlagajo v razvoj, posodobitev, zaposlovanje, projekte. Dobiček ponekod ostane nerazporejen in se hrani, se pa ne deli med vodstvo.
- Tako zadruge kot socialna podjetja pomoč pridobivajo preko prijavljanja na razpise. V pomoč so tudi člani in skupnost ter strokovnjaki, ki na različne načine omogočajo delovanje podjetij. Oboji so izrazili, da bi bila pomoč potrebna na pravnem področju ter na področju marketinga in prodaje.
- Socialna podjetja in zadruge pri svojem delovanju sodelujejo s fizičnimi in pravnimi osebami. Veliko je sodelovanja s skupnostjo in s strokovnjaki ter raznimi organizacijami in institucijami s področja prehranske samozadostnosti ali samega delovanja podjetij.
- Sodelovanje z zaposlenimi poteka v socialnih podjetij, kjer zaposlene vključujejo v sam proces dela in imajo z njimi enakovredne odnose.
- Sodelovanje poteka predvsem zaradi širjenja dejavnosti, večanja kakovosti življenja, izboljšanja poslovnega izida in zaradi napotitve kadrov.
- S centrom za socialno delo večina sogovornikov ne sodeluje, saj ne vidi razloga oziroma potreb po povezovanju.

- Prednosti zadruga vidijo sogovorniki v organizacijski obliki, v vključevanju pridelovalcev v tržno gospodarstvo in v izboljšanju njihovega položaja na trgu. Prednosti socialnega podjetja so drugačne narave, saj navajajo ustvarjanje delovnih mest, krepitev kohezije, spodbujanje participacije in solidarnost.
- Glavna ovira je nefleksibilnost države, saj ima visoke zahteve, veliko je birokracije in zakonodajnih preprek.
- Na področju zakonodaje bi bilo potrebno uvesti spremembe, predvsem bi bilo področje potrebno poenostaviti.
- Spodbude za zadruga in socialna podjetja prihajajo s strani javnih institucij v obliki nakupa lokalnih živil in možnosti zaposlitve ranljivih skupin.
- Cilji socialnih podjetij in zadrug je povečati obseg delovanja in sodelovanja ter ponuditi razne storitve za skupnost.
- Zaposlovanje poteka predvsem preko javnih del. Zaposlujejo pa predvsem osebe z ovirami in dolgotrajno brezposelne osebe, v prihodnosti pa si želijo, da bi zaposlovali več oseb.
- Delo z ranljivimi skupinami sogovorniki navajajo kot zahtevno, saj so potrebna dodatna znanja in več potrpežljivosti.
- V večini zadrug in socialnih podjetij ni izražene potrebe po profilu socialnega delavca.
- Naloge socialnega delavca v socialnih podjetjih zajemajo predvsem mentorstvo ranljivim skupinam ljudi.
- Sogovorniki menijo, da socialno delo v socialnih podjetjih oziroma zadrugah ni nujno potrebno, lahko pa prinese nova znanja.
- Socialna podjetja so v večini registrirana kot tip B.

## 6. PREDLOGI

- Glede na to, da socialni delavci niso zaposleni v socialnih podjetjih in zadrugah in njihova vloga niti ni tako prepoznana, bi lahko ti izvajali delavnice o metodah dela z ranljivimi skupinami ljudi.
- Vloga socialnih delavcev ni razpoznavna, ker sogovorniki večinoma menijo, da so potrebni le za delo z ranljivimi skupinami ljudi. Fakulteta za socialno delo bi se lahko povezala z drugimi fakultetami – pravna fakulteta, ekonomska fakulteta, kjer bi pridobili širša znanja tudi za delo na področju poznavanja zakonodaje, marketinga, ekonomije.
- Socialni delavci imajo pomembno vlogo pri izpostavljanju slabosti pri trenutnem sistemu olajšav in zagovarjanju za bolj trajne odgovore, ki so vgrajeni in v lasti skupnosti, katerih se problematika tiče, vendar ta ni prepoznana. Lokalni sistemi bi morali biti dovolj prožni, da izkoristijo nacionalna in internacionalna sredstva.
- Predlagam tudi spremembe glede zaposlovanja. Menim, da bi bilo potrebno uvesti nadzor nad zaposlovanjem ranljivih skupin oseb, ker jih zaposlujejo v manjši meri, kot je predvideno, pa tudi omogočiti lažje zaposlovanje za ustanovitelje socialnih podjetij oziroma spodbude tudi za njih.
- Predlagam osveščanje javnosti o delovanju in pomenu socialnih podjetij in zadrug za zaposlovanje in za širšo družbeno korist.
- Predlagam tudi večjo angažiranost s strani občin. Sogovorniki enega socialnega podjetja so dejali, da jim je bila občina v veliko pomoč, ko jim je v brezplačno upravljanje dala objekt. Druge občine bi se lahko zgledovale po tem primeru, saj tako podprejo delovanje podjetja in omogočajo zaposlovanje, še posebej ranljivih skupin ljudi.
- Strinjam se s predlogom sogovornice, ki je dejala, da bi prav prišla večja angažiranost Zadružne zveze Slovenije. Ta bi lahko nudila pomoč preko izvajanja delavnic, predavanj na področju zakonodaje, marketinga, trženja, prodaje, strokovne podpore. Prav bi bilo tudi osveščati zadruge o možnosti preoblikovanja v socialno podjetje in kakšne so prednosti oziroma slabosti slednjega.

- Večjo vlogo bi lahko imela tudi država in sicer tako, da bi nudila pomoč pri spremljanju zakonodaje, strokovne podpore. Potrebno bi bilo vzpostaviti pravno svetovanje preko strokovnjakov iz področja.
- Predlagam tudi poenostavitev postopkov, posebej pri registraciji podjetja ali dopolnilnih dejavnosti. Poenostavitev bi bila potrebna tudi na področju razpisov, saj so ti po navadi zelo togi in sploh za tiste na začetku poslovne poti, preveč zahtevni.
- Določen delež davkov bi lahko namenili za sklad lokalnih iniciativ, s katerim bi sofinancirali ustanavljanje, projekte, dejavnosti, zaposlovanje socialnih podjetij in zadrug.
- Predlagam tudi oprostitev davkov oziroma nižjo stopnjo obdavčenosti za socialna podjetja in zadruge v prvih letih poslovanja.
- Predlagam povezovanje s centrom za socialno delo. Ta na socialna podjetja in zadruge lahko napoti primeren kader za zaposlitev. Socialni delavci iz centra bi upraviteljem podjetij lahko nudili podporo pri delu z ranljivimi skupinami. Ob zaposlitvi uporabnikov pa pridobijo le ti dodatek za aktivnost, za katerega zaprosijo na centru za socialno delo.

## 7. UPORABLJENA LITERATURA

- AJPES, (2015), *Informacija o poslovanju gospodarskih družb v Republiki Sloveniji v letu 2014.* Dostopno na: [http://www.ajpes.si/doc/LP/Informacije/Informacija\\_LP\\_GD\\_zadruga\\_2014.pdf](http://www.ajpes.si/doc/LP/Informacije/Informacija_LP_GD_zadruga_2014.pdf) (11.4.2016)
- AJPES (2016a), *Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po skupinah, po četrletjih.* Dostopno na: [http://www.ajpes.si/doc/Registri/PRS/Porocila/posl\\_subj\\_skup\\_31122015.pdf](http://www.ajpes.si/doc/Registri/PRS/Porocila/posl_subj_skup_31122015.pdf) (10.4.2016)
- AJPES, (2016b), *Poslovni subjekti v Poslovnem registru Slovenije po področjih dejavnosti SKD in po skupinah, stanje na dan 31. 12. 2015.* Dostopno na: [http://www.ajpes.si/doc/Registri/PRS/Porocila/posl\\_subj\\_skd\\_skup\\_31122015.pdf](http://www.ajpes.si/doc/Registri/PRS/Porocila/posl_subj_skd_skup_31122015.pdf) (11.4.2016)
- ARSO (2011), Dostopno na: [http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind\\_id=348](http://kazalci.arso.gov.si/?data=indicator&ind_id=348) (5.4.2016)
- Avsec, F. (2008), *Zakon o zadrugah s komentarjem, sodno prakso in primerjalnopравnim orisom.* Ljubljana: GV Založba
- Borzaga, C., Defourny, J. (2001), *The Emergence of Social Enterprise.* London: Routledge
- Boschee, J. (1998), *Merging Mission and Money: A Board Member's Guide to Social Entrepreneurship.* Dostopno na: <http://www.socialent.org/pdfs/MergingMission.pdf> (10.4.2016)
- Branco, D., E. Gattolin, G. Tommasini, S. Zagorc, in S. Zagorc (2004), *Uvajanje socialnega podjetništva v Sloveniji: primerjalna študija: Italija, Avstrija, Slovenija.* Ljubljana: Pospeševalni center za malo gospodarstvo
- Business Dictionary (2016), Dostopno na: <http://www.businessdictionary.com/definition/entrepreneurship.html#ixzz3xv9ci0nt> (5.4.2016)
- Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (2014) Dostopno na: <http://www.cnvos.si/article/id/6406/cid/317> (18.6.2016)

- CES (2010), Dostopno na: [http://www.ces.ulg.ac.be/en\\_GB/services-2](http://www.ces.ulg.ac.be/en_GB/services-2) (10.4.2016)
- Črnak-Meglič, A., Rakar, T. (2009), The role of the third sector in the Slovenian welfare system. *Teorija in praksa*, 46, 3: 237-254. Dostopno na: <http://www.dlib.si/?URN=URN:NBN:SI:doc-MW8ZHTUV> (20.4.2016)
- Daru, M. U., Gaur, A. (2013), Social Entrepreneurship – A Way to Bring Social Change. *Innovative Journal of Business and Management* 2, 26-29
- Dominelli L. (2012), *Green Social Work – From Environmental Crises to Environmental Justice*. Cambridge: Polity Press
- Euronews (2015), Dostopno na: <http://www.euronews.com/2015/12/11/social-enterprise-a-new-business-model-for-europe/> (25.4.2016)
- European agri-cooperatives (2014), Dostopno na: <http://www.copa-cogeca.be/Menu.aspx> (28.4.2016)
- European Comission (2016a), Dostopno na: [http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/index_en.htm) (20.4.2016)
- European Comission (2016b), Dostopno na: [http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/growth/sectors/social-economy/enterprises/index_en.htm) (21.4.2016)
- European Parliament (2009), Dostopno na: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0062+0+DOC+XML+V0//EN> (21.4.2016)
- FAO (1999), *Implications of economic policy for foodsecurity: a training manual*. Dostopno na: <http://www.fao.org/docrep/004/x3936e/x3936e03.htm> (15.4.2016)
- FAO (2012), *FAO Statistical Pocketbook 2012*. Dostopno na: <http://www.fao.org/docrep/016/i2493e/i2493e.pdf> (11.4.2016)
- FAO (2015-2016), *Food self-sufficiency and international trade: a false dichotomy?* Dostopno na: <http://www.fao.org/3/a-i5222e.pdf> (9.4.2016)
- FAO (2016a), Dostopno na: <http://www.fao.org/family-farming/countries/svn/en/> (20.4.2016)

- FAO (2016b), Dostopno na: <http://faostat.fao.org/site/377/DesktopDefault.aspx?PageID=377#ancor> (20.4.2016)
- International Co-operative Alliance (2005-2015), Dostopno na: <http://ica.coop/en/whats-co-op/co-operative-identity-values-principles> (22.4.2016)
- International Commission on Irrigation and Drainage (2016), Dostopno na: [http://www.icid.org/v\\_slovenia.pdf](http://www.icid.org/v_slovenia.pdf) (15.4.2016)
- Katalog ukrepov aktivne politike zaposlovanja (2016) Dostopno na: [http://www.mddsz.gov.si/si/delovna\\_podrocja/trg\\_dela\\_in\\_zaposlovanje/zaposlovanje/zutd/katalog\\_ukrepov\\_apz\\_arhiv/](http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/zaposlovanje/zutd/katalog_ukrepov_apz_arhiv/) (15.6.2016)
- Kutin Slatnar, B., Kranjc, A., Lojović Hadžihasanović E., Stele, A. (2012), *Popis kmetijstva 2010 – vsaka kmetija šteje!*. Ljubljana: tiskarna Littera picta. Dostopno na: <http://www.stat.si/dokument/1163/kmetija.pdf> (26.4.2016)
- Kvalitativna metodologija, akcijsko in evalvacijsko raziskovanje – arhiv dr. Blaža Meseca. Dostopno na: <https://sites.google.com/site/kvalitativnametodologija/metodologija-i/skripta-i> (2.5.2016)
- Leskošek, V. (1996a), Socialna politika – nova pogodba med državo in civilno družbo. *IB revija* 5-6: 3-13
- Leskošek, V. (1996b), *Koncepti socialnega dela med teorijo in prakso*. Ljubljana: FF, Oddelek za sociologijo kulture (magistrska naloga)
- Mair, J., Marti, J. (2006), *Social Entrepreneurship Research: A Source of Explanation, Prediction and Delight*. *Journal of World Business*: 41: 36-44
- McLeod, S. A. (2014), Maslow's Hierarchy of Needs. Dostopno na: [www.simplypsychology.org/maslow.html](http://www.simplypsychology.org/maslow.html) (25.4.2016)
- Mesec, B. (1998), *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu*. Ljubljana: Visoka šola za socialno delo
- Ministrstvo za finance (2015), *Šestnajsto letno poročilo o dodeljenih državnih pomočeh v Sloveniji za leta 2012, 2013, 2014*. Dostopno na: [http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/nadz\\_pom/letna\\_poro%C4%8Dila/16\\_letnoPorocilo\\_DPsPrilogami\\_Repaired\\_.pdf](http://www.mf.gov.si/fileadmin/mf.gov.si/pageuploads/nadz_pom/letna_poro%C4%8Dila/16_letnoPorocilo_DPsPrilogami_Repaired_.pdf) (15.4.2016)

- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo (2016), Dostopno na: [http://www.mgrrt.gov.si/si/delovna\\_podrocja/regionalni\\_razvoj/socialno\\_podjetnistvo/evidenca\\_so\\_p/](http://www.mgrrt.gov.si/si/delovna_podrocja/regionalni_razvoj/socialno_podjetnistvo/evidenca_so_p/) (16.4.2016)
- Mladina (2016), Dostopno na: <http://www.mladina.si/172927/jadranka-vesel/> (29.4.2016)
- Monzon, J.L., Chaves, R (2008), *The European Social Economy: Concepts and Dimensions of the Third Sector*. Dostopno na: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1467-8292.2008.00370.x/epdf> (15.4.2016)
- Monzon, J.L., Chaves, R. (2012), *The Social Economy in the European Union*. Brussel: Visits and Publications Dostopno na: <http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/ge-30-12-790-en-c.pdf> (5.4.2016)
- OECD (2010), *Izboljšanje socialne vključenosti na lokalni ravni preko socialne ekonomije: poročilo za Slovenijo*. Dostopno prek: [http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti/pdf/seminar\\_soc\\_podjet\\_oecd\\_porocilo.pdf](http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti/pdf/seminar_soc_podjet_oecd_porocilo.pdf) (21.4.2016)
- OECD (2013), *Job Creation Through The Social Economy and Social Entrepreneurship*. Dostopno na: [https://www.oecd.org/cfe/leed/130228\\_Job%20Creation%20through%20the%20Social%20Economy%20and%20Social%20Entrepreneurship\\_RC\\_FINALBIS.pdf](https://www.oecd.org/cfe/leed/130228_Job%20Creation%20through%20the%20Social%20Economy%20and%20Social%20Entrepreneurship_RC_FINALBIS.pdf) (4.5.2016)
- Pavel, I., Štefanič, P. (2005), *Socialno podjetje: od ideje k praksi*. Ljubljana: Šent
- Pravilnik o izvajanju ukrepov aktivne politike zaposlovanja (2015) *Ur. l. RS* 20/12, 28/14, 60/15 Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV11126> (18.6.2016)
- Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem podjetništvu (2015) Dostopno na: [http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Nfgkip\\_Tpy0J:www.mgrrt.gov.si/fileadmin/mgrrt.gov.si/pageuploads/zakonodaja/soc.\\_podjet/Z\\_SocP\\_spremembe\\_cistopis\\_koncni\\_04112015.doc+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=firefox-b-ab](http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:Nfgkip_Tpy0J:www.mgrrt.gov.si/fileadmin/mgrrt.gov.si/pageuploads/zakonodaja/soc._podjet/Z_SocP_spremembe_cistopis_koncni_04112015.doc+&cd=1&hl=sl&ct=clnk&gl=si&client=firefox-b-ab) (15.6.2016)

- Rapoša Tajnšek, P. (1990), Skupnostni pristop kot temeljno načelo socialnega dela. *Socialno delo* 29, 1-3: 63-68
- Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 (2011), *Ur. l. RS*, št.25/2011 Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=102992> (11.4.2016)
- Rus, V. (1990), *Socialna država in družba blaginje*. Ljubljana: Inštitut za sociologijo.
- Social Economy Europe (2015a), Dostopno na: <http://www.socialeconomy.eu.org/spip.php?article263> (8.4.2016)
- Social Economy Europe (2015b), Dostopno na: <http://www.socialeconomy.eu.org/who-see> (8.4.2016)
- *Social Enterprise Sector in Slovenia* (2010), Institute for Economic Research, Slovenia
- STAT (2011), Dostopno na: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp> (9.4.2016)
- Svetlik, I. (1989), *Pluralni sistem blaginje – evolucija ali prelom razvojne paradigme družbenih dejavnosti?* Dostopno na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr8Svetlik.PDF> (27.4.2016)
- The Promotion of the Social Economy as a Key Driver of Economic and Social Development in Europe (2015), Dostopno na: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15071-2015-INIT/en/pdf> (22.4.2016)
- Uredba o določitvi dejavnosti socialnega podjetništva (2012), *Ur. l. RS* 54/12, 45/14 Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=URED6130> (12.4.2016)
- Vesel, J. (2010), Socialna ekonomija kot alternativa. V: Milošević, G., Kovač, Z., Radej, B (2010), *Socialno podjetništvo: izzivi in perspektive*. Murska Sobota: Pribinovina
- World Bank (2014), Dostopno na: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.RUR.TOTL.ZS/countries/1W-SI?display=graph> (27.4.2016)
- Yunus, M. (2009), *Novemu kapitalizmu naproti – socialno podjetništvo za svet brez revščine*. Tržič: Učila International

- Zadržna zveza Slovenije (2006a). Dostopno na: [http://www.zadruzna-zveza.si/index.php?option=com\\_content&task=view&id=14&Itemid](http://www.zadruzna-zveza.si/index.php?option=com_content&task=view&id=14&Itemid)  
(19.4.2016)
- Zadržna zveza Slovenije (2006b), *Zgodovina*. Dostopno na: [http://www.zadruzna-zveza.si/index.php?option=com\\_content&task=view&id=3&Itemid=4](http://www.zadruzna-zveza.si/index.php?option=com_content&task=view&id=3&Itemid=4)  
(15.4.2016)
- Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (2012), *Ur. l. RS* 96/2012, 39/2013 (ZPIZ-2) Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=110802> (18.4.2016)
- Zakon o socialnem podjetništvu (2011), *Ur. l. RS*, 20/2011 (ZSocP) Dostopno na: <https://zakonodaja.com/zakon/zsocp> (1.4.2016)
- Zakon o socialnem varstvu (2007), *Ur. l. RS* 3/07, 23/07, 41/07, 114/06, 57/12 (ZSV) Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO869> (27.4.2016)
- Zakon o zadruah (2009), *Ur. l. RS*, št. 97/09, 87/09, 62/07, 41/07, 7/93, 13/92 (ZZad) Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO217> (2.4.2016)
- Zidar, R., Leskošek, V (2015), Prehranska revščina med skupnostjo in korporacijami. *Socialno delo*, 54, 3-4: 205-220
- Žnidarec Demšar, S. (2005), *Skupnostno socialno delo: interno delovno študijsko gradivo za študente*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

## 8. PRILOGE

### 8.1. Intervjuji z zadrugami

#### 8.1.1. Z-1

##### **Kdaj ste ustanovili zadrugo?**

Zadruga je bila ustanovljena 18.2.2004 (z-1,1)

##### **Zakaj ste se odločili za ustanovitev zadruge na področju kmetijstva in predelovalnih dejavnosti?**

Namen ustanovitve zadruge je povezovanje pridelovalcev na področju živil (z-1,2) in prodaja njihovih izdelkov različnim skupinam kupcev (z-1,3) – smo kratka oskrbna veriga. Razvojni projekti na področju lokalne samooskrbe, ki vključujejo delo s pridelovalci, osveščanje javnosti, .... morajo zagotoviti trajnost (z-1,4) in v tem sklopu je logična vzpostavitev pravne osebe, ki bo to delo opravljala po tržnih načelih (z-1,5) in skladno z družbeno odgovornostjo (z-1,6). Razvojni projekti so se oblikovali v okviru Razvojnega centra Srce Slovenije in tudi v okviru podeželskega razvojnega jedra. Pred 12 leti ustanovljena zadruga z omejeno odgovornostjo pa je prevzela trženje. Zadruga letos praznuje 12 let delovanja. V tem obdobju smo šli čez različne razvojne faze (z-1,7) in danes lahko s ponosom rečemo, da smo stabilno podjetje (z-1,8), ki posluje odgovorno tako do dobaviteljev – kmetov, kot do svojih naročnikov (z-1,8a). Za razliko od klasičnih zadrug, ki povezujejo določeno skupino proizvajalcev, je naš poslovni model malo drugačen. Glede na potrebe naših kupcev poiščemo male dobavitelje / kmete / lokalne proizvajalce. Izdelke prevzamemo pri kmetih / dobaviteljih in jih dostavimo do naročnika; za posamezno naročilo pa vedno združujemo pridelke in izdelke različnih dobaviteljev (z-1,9).

Pobudo za ustanovitev zadruge je dala A.G, ki je tudi direktorica razvojnega centra (z-1,9a). Zadruga celo svoje obdobje delovanja tesno sodeluje z Razvojnim centrom Srca Slovenije (z-1,10). To sodelovanje je bilo ključno za naše prvo obdobje, saj je animacija lokalnega prebivalstva zahtevala veliko dela, oprijemljivi, finančni, rezultati pa so sledili mnogo kasneje. Danes zadruga z razvojnim centrom sodeluje, kot strokovnjak na področju lokalne samooskrbe (z-1,11) in tako deli svoje izkušnje z drugimi območji doma in v tujini. (z-1,12)

**Ste zaznali to potrebo sami ali so to potrebo izrazili člani skupnosti v kateri delujete? V čem so prednosti zadruge?**

Pobuda je nastala iz potreb lokalnega prebivalstva (z-1,13), analize stanja v območju (z-1,14) in tudi ob pobudi sodelujočih občin (z-1,15).

Seveda obstajajo prednosti združniškega organiziranja. Zadruga omogočajo vključevanje gospodarskih subjektov v tržno gospodarstvo (z-1,16). Zadruga omogoča članom prihranke zaradi večjega obsega proizvodnje, ki jih člani s samostojnim nastopom na trgu ne bi mogli doseči (z-1,17), vsaj ne v tako velikem obsegu. S sodelovanjem članov se izboljša njihov pogajalski položaj na trgu (z-1,18) in jim omogoča večjo konkurenčnost (z-1,19). Prednost je torej predvsem aktivna udeležba (z-1,20) in poslovanje po načelih trajnostnega razvoja (z-1,21) zaradi tesne povezanosti zadruge s članstvom. Prednost je tudi v sami organizacijski obliki zadruge (z-1,22), saj nima vnaprej določenega števila članov, ta se neprestano spreminja, članstvo je prostovoljno. (z-1, 22a) Člani so udeleženi pri dodani vrednosti, ki sicer pripada posredniku (z-1,23). Zadruga zagotavlja članom demokratično upravo (z-1,24) Vsekakor pa so ključne vrednote oziroma način na katerega zadruga / podjetje posluje. (z-1,25)

### **Kaj so bile in so glavne ovire, s katerimi se soočate?**

Problemi so bili večplastni: (z-1,26)

- Osveščenost potrošnikov
  - o o kakovosti lokalno pridelane hrane (z-1,27), saj ni tretirana z različnimi kemikalijami za obstojnost med transportom in skladiščenjem, živila so obrana v polni zrelosti...
  - o priprava hrane doma (kuhanje) za razliko od kuhanja pred-pripravljenih izdelkov (z-1,28). Ta živila običajno vsebujejo različne dodatke, ki zagotavljajo daljši rok uporabe, ohranjanje barve živil, ojačevalce okusov...
  - o ne nazadnje vpliv nakupa lokalno pridelanih živil na lokalno ekonomijo (z-1,29)
- Sposobnost proizvajalcev / kmetov (z-1,30);
  - o kmetje so morali spremeniti svoj način dela (z-1,31). Šlo je za preusmeritev iz malih samooskrbnih kmetij (z-1,32) in tudi za spremembo usmerjenosti kmetij iz tradicionalnih kmetijskih pridelkov (npr. koruza...) in živinoreje (z-1,33);
  - o še posebej pri usmeritvi v zelenjadarstvo za prodajo končnemu potrošniku, gostilnam... je potrebno zagotavljati živila čez kar najdaljše obdobje (z-1,34)\_(to pomeni, da vsake 14 dni seješ / sadiš posamezno kulturo za

razliko od celih njiv ene kulture kar bi bilo primerno za predelavo npr. kislo zelje, vložene kumarice...).

- Sodelujemo s kmeti / proizvajalci, s proizvodnjo dovolj veliko za naš sistem dela (z-1,35); vedno bodo obstajali zelo majhni, ki pridelano prodajo na svojem dvorišču in se niso sposobni / pripravljeni prilagoditi potrebam oskrbe kot je potrebna v kratkih verigah (z-1,36);
- Razvojne faze naše zadruge, ki je družbeno odgovorno poslanstvo lahko opravljala šele, ko je postala finančno stabilna (z-1,37) (racionalnost poslovanja); v ta del spadajo tako zagotovitev osnovnih pogojev za delo – skladišče, transportno vozilo, vzpostavitev mreže proizvajalcev, vzpostavitev mreže kupcev, notranja organiziranost podjetja in primerni kadri (z-1,38)... in ne nazadnje obseg prodaje, ki omogoča stabilno poslovanje (z-1,39)

### **Bi bile potrebne kakšne spremembe v zakonodaji? Kakšne, na katerih področjih?**

Zakonodaja na področju trženja in predelave živil je zelo kompleksna (z-1,40), kar pomeni da veliko časa namenimo spremljanju (z-1,41) in izpolnjevanju vseh pogojev (z-1,42). Seveda je pomembno, da so na trgu le neoporečna živila, a smo v naši državi pri tem ... (z-1,43)

Je pa potrebno povedati, da spodbude, kot so Shema šolske zelenjave in sadja, ter možnosti javnih institucij, da delež sredstev namenjenih za hrano lahko uporabijo za nakup lokalnih živil pomembno vpliva na količino lokalno pridelanih živil v teh institucijah (z-1,44). Seveda vsi pripravljavci razpisov temu niso naklonjeni (z-1,45), a so rezultati očitni. Tega se zavedamo še posebej takrat, ko naše izkušnje delimo s podobnimi pobudami iz drugih držav nekdanje Jugoslavije, (z-1,46) ki tega sistema še nimajo.

### **Kakšni so vaši cilji in kako jih nameravate doseči?**

Cilj je povečati obseg delovanja (z-1,47). Opredelili smo skupine kupcev in njihove potrebe (z-1,48), skladno s tem pa se povezujemo z proizvajalci / kmeti (z-1,49). Npr. hoteli in restavracije večkrat tedensko potrebujejo sveža zelišča, različne vrste zelenjave in sadja; medtem ko je pri vrtcih in šolah ta nabor čisto drugačen; tudi pri fizičnih osebah je nabor, še posebej pa količina pakiranja, drugačna; Osredotočamo se tudi geografsko (z-1,50) in poskušamo posamezni skupini kupcev dostavljati živila kar najbolj lokalno (z-1,51).

**Potrebuje pri doseganju teh ciljev kakšno dodatno pomoč, pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev ipd.? Kakšna pomoč je to? Jo dobite? Od koga? Kako to prispeva k doseganju vaših ciljev?**

Vloga vseh naštetih je zelo pomembna pri premagovanju ovir (z-1,52) naštetih zgoraj. Vsekakor je za širitev delovanja pomembna tudi možnost pridobivanja finančnih sredstev za širitev dejavnosti (z-1,53) (v obliki nepovratnih sredstev (z-1,54) ali ugodnih kreditov (z-1,55). Povezujemo se z različnimi organizacijami (z-1,56), društvi (z-1,57) v izvedbi projektov v skupnem interesu.

**Ste deležni kakšne pomoči pri vodenju zadrug, pri pridobivanju sredstev ipd. s strani države / evropske unije, koga tretjega? Kakšna pomoč je to?**

Informacije so dobro dostopne, na nas pa je kako se povezujemo z partnerji in prijavljamo projekte. Moramo biti aktivni. (z-1,58)

**Kako zagotavljate trajnost delovanja vaše zadruge?**

Zadruga deluje na trgu (z-1,59) in trajnost zagotavlja le naše poslovanje (z-1,60). Seveda so v pomoč različni razvojni projekti pri katerih sodelujemo. (z-1,61)

**Kako razpolagate z dobičkom oziroma presežkom prihodka?**

Skladno s pravili delovanja zadrug (z-1,62), še posebej pa glede na našo razvojno fazo, vsa sredstva namenjamo v razvoj, posodobitev... (z-1,63)

**Kako sodelujete s skupnostjo? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Del sodelovanja je naša osnovna dejavnost – prodaja lokalno pridelanih živil. (z-1,64) Seveda pa sodelujemo z lokalnimi društvi (z-1,65) in institucijami (z-1,66), v sodelovanju z občinami, (z-1,67)... Z Razvojnim centrom Srca Slovenije izvajamo različne projekte (z-1,68) v okviru Razvojnega partnerstva Srca Slovenije ali drugih programov (Konzorcij šol in vrtcev, vzpostavitev Kolektivne znamke Srca Slovenije, posebni programi spodbujanja lokalne samooskrbe v določenih območjih (z-1,68a)...).

**Sodelujete s Centrom za socialno delo ali kakšno drugo institucijo, organizacijo? Katere? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

S Centrom za socialno delo do sedaj nismo sodelovali (z-1,69), se pa bolj aktivno povezujemo s Kmetijsko svetovalno službo (z-1,70). Vključevali smo tudi sodelavce preko javnih del (z-1,71) – Zavod za zaposlovanje (z-1,71a), Ministrstvo za delo, družino in

socialne zadeve (z-1, 71b). Na našem področju dela se povezujemo v različne skupine (z-1,72) – znanstveno-raziskovalne (z-1,73) in aplikativne projektne skupine. (z-1,74)

**Koga zaposlujete? Zaposlujete tudi osebe iz ranljivih skupin? Pri čem vse sodelujejo zaposleni?**

V pripravi imamo projekte na področju socialnega podjetništva (z-1,75), vendar za enkrat še nismo začeli delovati na tem področju.

**Kako poteka delo z ranljivimi skupinami, če jih zaposlujete?**

Za enkrat še ne (z-1,76).

**Imate za delo z ranljivimi skupinami ljudi zaposlenega strokovnjaka iz tega področja (npr. socialnega delavca)? Če da, kakšne so njegove naloge?**

Za enkrat še ne (z-1,77).

**Mislite, da je profil socialnega dela potreben v zadrugah? Obrazložite.**

To je lahko ena do oblik, ki lahko prinese nove razsežnosti poslovanja in družbene odgovornosti (z-1,78), ni pa to edina možnost, da podjetje / zadruga pomembno prispeva k lokalni skupnosti. (z-1,79)

**Kako vidite vlogo socialnega dela v zadrugah?**

Lahko doprinese nove poglede na delo (z-1,80), vendar ni nujno potrebno zaposliti socialnega delavca, da bi lahko prispevali k razvoju lokalne skupnosti. (z-1,81)

**V zadnjem času se po svetu in Sloveniji pojavlja vse večje število socialnih podjetij.**

**V kakšnem primeru bi se vi registrirali kot socialno podjetje?**

O ustanovitvi socialnega podjetja razmišljamo v okviru naše osnovne dejavnosti – proizvodnje in prodaje lokalno pridelanih živil (z-1,82). Socialno podjetništvo je sicer potrebno (z-1,83), danes zelo popularno (z-1,84) in velikokrat zlorabljeno (z-1,85). Socialno podjetništvo ni nujno povezano z invalidi in takšnimi skupinami ljudi. Socialna oz boljše rečeno naša družbeno odgovorna vloga je v zagotavljanju možnosti boljšega preživetja lokalnim skupnostim – proizvajalcem in prebivalcem (z-1,86). Naše delo je, po mojem mnenju, neupravičeno sicer definirano kot strogo ekonomska kategorija, dejansko pa bi jo ocenila kot trajnostno (z-1,87) in družbeno odgovorno poslovanje podjetij (z-1,88).

| ŠT. IZJAVE | IZJAVA                                                                                                                                                                          | POJEM                            | KATEGORIJA                 | NADKATEGORIJA | TEMA        |
|------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|----------------------------|---------------|-------------|
| z-1, 1     | 18.2.2004                                                                                                                                                                       | 2004                             | Datum ustanovitve          |               | Ustanovitev |
| z-1, 2     | Povezovanje pridelovalcev na področju živil                                                                                                                                     | Povezovanje pri pridelavi živil  | Namen ustanovitve          |               | Ustanovitev |
| z-1, 3     | Prodaja izdelkov različnim skupinam kupcev                                                                                                                                      | Prodaja izdelkov širši javnosti  | Namen ustanovitve          |               | Ustanovitev |
| z-1, 4     | Razvojni projekti na področju lokalne samooskrbe morajo zagotoviti trajnost                                                                                                     | Zagotavljanje trajnosti          | Naloge razvojnih projektov |               | Naloge      |
| z-1, 5     | Delo opravljala po tržnih načelih                                                                                                                                               | Tržna usmerjenost                | Poslovanje zadruga         |               | Poslovanje  |
| z-1, 6     | Skladno z družbeno odgovornostjo                                                                                                                                                | Družbena odgovornost             | Poslovanje zadruga         |               | Poslovanje  |
| z-1, 7     | Smo šli čez različne razvojne faze                                                                                                                                              | Razvoj skozi različne faze       | Preteklost                 |               | Poslovanje  |
| z-1, 8     | Smo stabilno podjetje                                                                                                                                                           | Trajnostno                       | Poslovanje zadruga         |               | Poslovanje  |
| z-1, 8a    | ki posluje odgovorno tako do dobaviteljev, kot do svojih naročnikov                                                                                                             | Družbena odgovornost             | Poslovanje zadruga         |               | Poslovanje  |
| z-1, 9     | Poiščemo male dobavitelje / kmete / lokalne proizvajalce. Izdelke prevzamemo pri kmetih / dobaviteljih in jih dostavimo do naročnika; za posamezno naročilo pa vedno združujemo | Stiki s proizvajalci / naročniki | Delo zadruga               |               | Poslovanje  |

|         |                                                                                                                     |                                                        |                       |                       |             |
|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|-----------------------|-----------------------|-------------|
|         | pridelke in izdelke različnih dobaviteljev                                                                          |                                                        |                       |                       |             |
| z-1, 9a | Pobudo za ustanovitev zadruge je dala A.G., ki je tudi direktorica razvojnega centra                                | Strokovnjaki                                           | Pobuda za ustanovitev |                       | Ustanovitev |
| z-1, 10 | Sodelujemo z razvojnim centrom Srca Slovenije                                                                       | Razvojni center Srca Slovenije                         | Pravne osebe          | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| z-1, 11 | Danes zadruga z razvojnim centrom sodeluje, kot strokovnjak na področju lokalne samooskrbe                          | Zadruga kot strokovnjak na področju lokalne samooskrbe | Namen sodelovanja     |                       | Sodelovanje |
| z-1, 12 | Deli svoje izkušnje z drugimi območji doma in v tujini.                                                             | Storitvena dejavnost                                   | Poslovanje zadruge    |                       | Poslovanje  |
| z-1, 13 | Pobuda je nastala iz potreb lokalnega prebivalstva                                                                  | Potrebe lokalnega prebivalstva                         | Pobuda za ustanovitev |                       | Ustanovitev |
| z-1, 14 | Analize stanja v območju                                                                                            | Analiza stanja                                         | Pobuda za ustanovitev |                       | Ustanovitev |
| z-1, 15 | Ob pobudi sodelujočih občin                                                                                         | Pobuda iz širše okolice                                | Pobuda za ustanovitev |                       | Ustanovitev |
| z-1, 16 | Omogočajo vključevanje gospodarskih subjektov v tržno gospodarstvo                                                  | Vključevanje pridelovalcev v tržno gospodarstvo        | Prednosti zadruge     |                       | Prednosti   |
| z-1, 17 | Omogoča članom prihranke zaradi večjega obsega proizvodnje, ki jih člani s samostojnim nastopom na trgu ne bi mogli | Vključevanje pridelovalcev v tržno gospodarstvo        | Prednosti zadruge     |                       | Prednosti   |

|                 |                                                                                              |                                   |                    |  |            |
|-----------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|--------------------|--|------------|
|                 | doseči                                                                                       |                                   |                    |  |            |
| z-1, 18         | S sodelovanjem članov se izboljša njihov pogajalski položaj na trgu                          | Izboljšanje položaja na trgu      | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| z-1, 19         | Omogoča večjo konkurenčnost                                                                  | Izboljšanje položaja na trgu      | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| z-1, 20         | Predvsem aktivna udeležba                                                                    | Aktivna udeležba pri poslovanju   | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| z-1, 21         | Poslovanje po načelih trajnostnega razvoja                                                   | Trajnostno                        | Poslovanje zadruga |  | Poslovanje |
| z-1, 22         | V sami organizacijski obliki zadruga                                                         | Organizacijska oblika             | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| <u>z-1, 22a</u> | nima vnaprej določenega števila članov, ta se neprestano spreminja, članstvo je prostovoljno | Članstvo                          | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| z-1, 23         | Člani so udeleženi pri dodani vrednosti, ki sicer pripada posredniku                         | Izboljšanje položaja na trgu      | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| z-1, 24         | Zadruga zagotavlja članom demokratično upravo                                                | Zagotavljanje demokratične uprave | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| z-1, 25         | Ključne vrednote oziroma način na katerega zadruga / podjetje posluje                        | Vrednote in način poslovanja      | Prednosti zadruga  |  | Prednosti  |
| z-1, 26         | Problemi so bili večplastni                                                                  | Večplastnost problemov            |                    |  | Ovire      |
| z-1, 27         | Osveščenost                                                                                  | O kakovosti                       | Ovire pri          |  | Ovire      |

|         |                                                                                                                                                          |                                               |                                                     |  |       |
|---------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|-----------------------------------------------------|--|-------|
|         | potrošnikov<br>o kakovosti<br>lokalno<br>pridelane hrane                                                                                                 | lokalno<br>pridelane<br>hrane                 | osveščenosti<br>potrošnikov                         |  |       |
| z-1, 28 | Osveščenost<br>potrošnikov<br>glede priprave<br>hrane doma<br>(kuhanje) za<br>razliko od<br>kuhanja pred-<br>pripravljenih<br>izdelkov                   | O pripravi<br>hrane doma                      | Ovire pri<br>osveščenosti<br>potrošnikov            |  | Ovire |
| z-1, 29 | Nazadnje<br>osveščenost<br>potrošnikov<br>glede vpliva<br>nakupa lokalno<br>pridelanih živil<br>na lokalno<br>ekonomijo                                  | O pomenu<br>nakupovanja<br>lokalnih živil     | Ovire pri<br>osveščenosti<br>potrošnikov            |  | Ovire |
| z-1, 30 | Sposobnost<br>proizvajalcev /<br>kmetov                                                                                                                  | Nezadostna<br>usposobljenost<br>proizvajalcev | Ovire pri<br>proizvajalcih                          |  | Ovire |
| z-1, 31 | Morali<br>spremeniti svoj<br>način dela                                                                                                                  | Način dela                                    | Potrebne<br>spremembe za<br>premostitev ovir        |  | Ovire |
| z-1, 32 | Preusmeritev iz<br>malih<br>samooskrbnih<br>kmetij                                                                                                       | Način dela                                    | Potrebne<br>spremembe za<br>premostitev ovir        |  | Ovire |
| z-1, 33 | Za spremembo<br>usmerjenosti<br>kmetij iz<br>tradicionalnih<br>kmetijskih<br>pridelkov (npr.<br>koruza...) in<br>živinoreje                              | Način dela                                    | Potrebne<br>spremembe za<br>premostitev<br>sprememb |  | Ovire |
| z-1, 34 | Pri usmeritvi v<br>zelenjadarstvo<br>za prodajo<br>končnemu<br>potrošniku,<br>gostilnam... je<br>potrebno<br>zagotavljati<br>živila čez kar<br>najdaljše | Način dela                                    | Potrebne<br>spremembe za<br>premostitev ovir        |  | Ovire |

|         |                                                                                                                                                                                          |                                                                |                                  |  |             |
|---------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|----------------------------------|--|-------------|
|         | obdobje                                                                                                                                                                                  |                                                                |                                  |  |             |
| z-1, 35 | Sodelujemo z kmeti / proizvajalci, s proizvodnjo dovolj veliko za naš sistem dela                                                                                                        | Ki imajo dovolj veliko proizvodnjo                             | Proizvajalci / kmeti             |  | Sodelovanje |
| z-1, 36 | Vedno bodo obstajali zelo majhni, ki pridelano prodajo na svojem dvorišču in se niso sposobni/pripravljeni prilagoditi potrebam oskrbe kot je potrebna v kratkih verigah                 | Nezmožnost sodelovanja s kmeti, ki imajo premajhno proizvodnjo | Proizvajalci / kmeti             |  | Sodelovanje |
| z-1, 37 | Razvojne faze naše zadruga, ki je družbeno odgovorno poslanstvo lahko opravljala šele, ko je postala finančno stabilna                                                                   | Finančne ovire                                                 | Ovire v posamezni razvojni fazi  |  | Ovire       |
| z-1, 38 | Zagotovitev osnovnih pogojev za delo – skladišče, transportno vozilo, vzpostavitev mreže proizvajalcev, vzpostavitev mreže kupcev, notranja organiziranost podjetja in primerni kadri... | Osnovni pogoji za delo                                         | Zagotovitev pogojev za delovanje |  | Ovire       |
| z-1, 39 | Obseg prodaje, ki omogoča stabilno poslovanje                                                                                                                                            | Dovolj velik obseg prodaje                                     | Zagotovitev pogojev za delovanje |  | Ovire       |
| z-1, 40 | Zakonodaja na področju trženja in predelave živil je zelo                                                                                                                                | Področje trženja in predelave živil                            | Kompleksnost zakonodaje          |  | Zakonodaja  |

|         |                                                                                                                                                                                                                                         |                                        |                                     |               |             |
|---------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|-------------------------------------|---------------|-------------|
|         | kompleksna                                                                                                                                                                                                                              |                                        |                                     |               |             |
| z-1, 41 | Veliko časa namenimo spremljanju in izpolnjevanju vseh pogojev.                                                                                                                                                                         | V skladu z zakonodajo                  | Delo zadruga                        |               | Poslovanje  |
| z-1, 42 | Izpolnjevanju vseh pogojev                                                                                                                                                                                                              | V skladu z zakonodajo                  | Delo zadruga                        |               | Poslovanje  |
| z-1, 43 | Pomembno, da so na trgu le neoporečna živila, a smo v naši državi pri tem ...                                                                                                                                                           | Zakonodaja                             | Nefleksibilnost države              |               | Ovire       |
| z-1, 44 | Spodbude, kot so Shema šolske zelenjave in sadja, ter možnosti javnih institucij, da delež sredstev namenjenih za hrano lahko uporabijo za nakup lokalnih živil pomembno vpliva na količino lokalno pridelanih živil v teh institucijah | Nakup lokalnih živil                   | Spodbude s strani javnih institucij |               | Spodbude    |
| z-1, 45 | Vsi pripravljavci razpisov temu niso naklonjeni                                                                                                                                                                                         | Nenaklonjenost pripravljavcev razpisov | Razpisi                             |               | Ovire       |
| z-1, 46 | Naše izkušnje delimo s podobnimi pobudami iz drugih držav nekdanje Jugoslavije                                                                                                                                                          | Storitvena dejavnost                   | Delo zadruga                        |               | Poslovanje  |
| z-1, 47 | Cilj je povečati obseg delovanja                                                                                                                                                                                                        | Povečati obseg delovanja               | Cilj zadruga                        |               | Cilji       |
| z-1, 48 | Opredelili smo skupine kupcev in njihove potrebe                                                                                                                                                                                        | Zadovoljitev potreb skupnosti          | Način doseganja ciljev zadruga      |               | Cilji       |
| z-1, 49 | Se povezujemo z proizvajalci /                                                                                                                                                                                                          | Povezovanje s proizvajalci /           | Proizvajalci /                      | Sodelovanje z | Sodelovanje |

|         | kmeti                                                                                     | kmeti                                                  | kmeti                          | drugimi               |             |
|---------|-------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------|--------------------------------|-----------------------|-------------|
| z-1, 50 | Osredotočamo se tudi geografsko                                                           | Zadovoljitev potreb skupnosti                          | Način doseganja ciljev zadruga |                       | Cilji       |
| z-1, 51 | Poskušamo posamezni skupini kupcev dostavljati živila kar najbolj lokalno                 | Zadovoljitev potreb skupnosti                          | Način doseganja ciljev zadruga |                       | Cilji       |
| z-1, 52 | Vloga vseh naštetih je zelo pomembna pri premagovanju ovir                                | Pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev | Premagovanje ovir              |                       | Ovire       |
| z-1, 53 | Pomembna tudi možnost pridobivanja finančnih sredstev za širitev dejavnosti               | Denarna pomoč                                          | Pridobljena pomoč              | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| z-1, 54 | V obliki nepovratnih sredstev                                                             | Denarna pomoč                                          | Pridobljena pomoč              | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| z-1, 55 | Ugodnih kreditov                                                                          | Denarna pomoč                                          | Pridobljena pomoč              | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| z-1, 56 | Povezujemo se z različnimi organizacijami                                                 | Organizacije                                           | Pravne osebe                   | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| z-1, 57 | Društvi                                                                                   | Društva                                                | Pravne osebe                   | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| z-1, 58 | Na nas pa je kako se povezujemo z partnerji in prijavljamo projekte. Moramo biti aktivni. | Aktivnost                                              |                                | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| z-1, 59 | Zadruga deluje na trgu                                                                    | Delovanje na trgu                                      | Zagotavljanje trajnosti        |                       | Poslovanje  |
| z-1, 60 | Trajnost zagotavlja le naše poslovanje                                                    | Dobro poslovanje                                       | Zagotavljanje trajnosti        |                       | Poslovanje  |
| z-1, 61 | Seveda so v                                                                               | Projekti                                               | Pridobljena                    | Oblike pomoči         | Poslovanje  |

|             |                                                                                          |                                         |                            |                          |              |
|-------------|------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|----------------------------|--------------------------|--------------|
|             | pomoč različni<br>razvojni projekti<br>pri katerih<br>sodelujemo.                        |                                         | pomoč                      |                          |              |
| z-1, 62     | Skladno s pravili<br>delovanja<br>zadruge                                                | V skladu s<br>pravili                   | Razporejanje<br>dobičkov   |                          | Poslovanje   |
| z-1, 63     | Vsa sredstva<br>namenjamo v<br>razvoj,<br>posodobitev...                                 | V razvoj,<br>posodobitev                | Razporejanje<br>dobičkov   |                          | Poslovanje   |
| z-1, 64     | Del sodelovanja<br>je naša osnovna<br>dejavnost –<br>prodaja lokalno<br>pridelanih živil | Sodelovanje<br>kot osnovna<br>dejavnost |                            | Sodelovanje z<br>drugimi | Sodelovanje  |
| z-1, 65     | Pa sodelujemo z<br>lokalnimi društvi                                                     | Društva                                 | Pravne osebe               | Sodelovanje z<br>drugimi | Sodelovanje  |
| z-1, 66     | Institucijami                                                                            | Institucije                             | Pravne osebe               | Sodelovanje z<br>drugimi | Sodelovanje  |
| z-1, 67     | V sodelovanju z<br>občinami                                                              | Občina                                  | Pravne osebe               | Sodelovanje z<br>drugimi | Sodelovanje  |
| z-1, 68     | Z Razvojnim<br>centrom Srca<br>Slovenije<br>izvajamo<br>različne projekte                | Razvojni<br>center Srca<br>Slovenije    | Pravne osebe               | Sodelovanje z<br>drugimi | Sodelovanje  |
| z-1,<br>68a | posebni<br>programi<br>spodbujanja<br>lokalne<br>samooskrbe v<br>določenih<br>območjih   | Skupine                                 | Fizične osebe              | Sodelovanje z<br>drugimi | Sodelovanje  |
| z-1, 69     | S Centrom za<br>socialno delo do<br>sedaj nismo<br>sodelovali                            | Center za<br>socialno delo              | Nesodelovanje z<br>drugimi |                          | Sodelovanje  |
| z-1, 70     | Se pa bolj<br>aktivno<br>povezujemo s<br>Kmetijsko<br>svetovalno<br>službo               | Kmetijska<br>svetovalna<br>služba       | Pravne osebe               | Sodelovanje z<br>drugimi | Sodelovanje  |
| z-1, 71     | Vključevali smo<br>tudi sodelavce                                                        | Preko javnih<br>del                     | Zaposlovanje               |                          | Zaposlovanje |

|          |                                                                                                 |                                                   |                               |                           |               |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|---------------|
|          | preko javnih del                                                                                |                                                   |                               |                           |               |
| z-1, 71a | Zavod za zaposlovanje                                                                           | Zavod za zaposlovanje                             | Pravne osebe                  | Sodelovanje z drugimi     | Sodelovanje   |
| z-1, 71b | Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve                                                 | Ministrstvo                                       | Pravne osebe                  | Sodelovanje z drugimi     | Sodelovanje   |
| z-1, 72  | se povezujemo v različne skupine                                                                | Skupine                                           | Fizične osebe                 | Sodelovanje z drugimi     | Sodelovanje   |
| z-1, 73  | znanstveno-raziskovalne skupine                                                                 | Skupine                                           | Fizične osebe                 | Sodelovanje z drugimi     | Sodelovanje   |
| z-1, 74  | Aplikativne projektne skupine                                                                   | Skupine                                           | Fizične osebe                 | Sodelovanje z drugimi     | Sodelovanje   |
| z-1, 75  | V pripravi imamo projekte na področju socialnega podjetništva                                   | Področje socialnega podjetništva                  | Zaposlovanje                  |                           | Zaposlovanje  |
| z-1, 76  | Za enkrat še ne                                                                                 | Ni dela z ranljivimi skupinami                    | Delo z ranljivimi skupinami   |                           | Zaposlovanje  |
| z-1, 77  | Za enkrat še ne                                                                                 | Ni potrebe po strokovnem delavcu                  | Potreba po strokovnem delavcu |                           | Zaposlovanje  |
| z-1, 78  | To je lahko ena do oblik, ki lahko prinese nove razsežnosti poslovanja in družbene odgovornosti | Pod določenimi pogoji                             | Potreba po profilu            | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje  |
| z-1, 79  | Ni pa to edina možnost, da podjetje / zadruga pomembno prispeva k lokalni skupnosti.            | Ni edina možnost za prispevek k lokalni skupnosti | Potreba po profilu            | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje  |
| z-1, 80  | Lahko doprinese nove poglede na delo                                                            | Prinese novo znanje                               | Vloga socialnega dela         |                           | Socialno delo |

|         |                                                                                                                                                           |                                                |                                  |                           |                       |
|---------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------|---------------------------|-----------------------|
| z-1, 81 | Vendar ni nujno potrebno zaposliti socialnega delavca, da bi lahko prispevali k razvoju lokalne skupnosti                                                 | Ni potrebe po socialnem delavcu                | Potreba po profilu               | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje          |
| z-1, 82 | O ustanovitvi socialnega podjetja razmišljamo v okviru naše osnovne dejavnosti – proizvodnje in prodaje lokalno pridelanih živil                          | Opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva | Registracija socialnega podjetja |                           | Socialno podjetništvo |
| z-1, 83 | Socialno podjetništvo je sicer potrebno                                                                                                                   | Pozitivno                                      | Pogled na socialno podjetništvo  |                           | Socialno podjetništvo |
| z-1, 84 | Danes zelo popularno                                                                                                                                      | Popularno                                      | Pogled na socialno podjetništvo  |                           | Socialno podjetništvo |
| z-1, 85 | Velikokrat zlorabljeno                                                                                                                                    | Negativno                                      | Pogled na socialno podjetništvo  |                           | Socialno podjetništvo |
| z-1, 86 | Socialna oz bolje rečeno naša družbeno odgovorna vloga je v zagotavljanju možnosti boljšega preživetja lokalnim skupnostim - proizvajalcem in prebivalcem | Stiki s proizvajalci / naročniki               | Delo zadruga                     |                           | Poslovanje            |
| z-1, 87 | Trajnostno                                                                                                                                                | Trajnostno delovanje                           | Poslovanje zadruga               |                           | Poslovanje            |
| z-1, 88 | Družbeno odgovorno poslovanje podjetij                                                                                                                    | Družbena odgovornost                           | Poslovanje zadruga               |                           | Poslovanje            |

### 8.1.2. Z-2

#### **Kdaj ste ustanovili zadrugo?**

Zadruga je bila ustanovljena januarja 2006 (z-2,1)

#### **Zakaj ste se odločili za ustanovitev zadruge na področju kmetijstva in predelovalnih dejavnosti?**

Zaradi povezovanja pri pridelavi vrtnin (z-2,2) in njeni skupni prodaji (z-2,3).

#### **Ste zaznali to potrebo sami ali so to potrebo izrazili člani skupnosti v kateri delujete? V čem so prednosti zadruge?**

Zaznali smo jo člani, ki smo že več let sodelovali pri dejavnost (z-2,4). Prednost se je pokazala pri konkretnih količinah, ki smo jih lahko ponudili trgu (z-2,5) in pri skupnem nastopu na trgu (z-2,6). Nudimo visoko kakovostne pridelke, ki so pridelani ekološko in integrirano, za kar imamo certifikate (z-2,7). Naši člani na tem področju delujejo že vrsto let, vsako leto svoje znanje nadgrajujejo in dopolnjujejo (z-2,8). Prednost predstavljajo tudi nizki stroški poslovanja. (z-2,9)

#### **Kaj so bile in so glavne ovire, s katerimi se soočate?**

Ker je posel že utečen ni nekakšnih večjih ovir (z-2,10), si pa želimo povezovanja z ostalimi pridelovalci (z-2,11). Mogoče je ovira majhno število članov zadruge (z-2,12), kar za sabo potegne, da proizvedemo premalo pridelkov za zadovoljitev vseh potreb na trgu. (z-2,13)

#### **Bi bile potrebne kakšne spremembe v zakonodaji? Kakšne, na katerih področjih?**

Ne. (z-2,14)

#### **Kakšni so vaši cilji in kako jih nameravate doseči?**

Naši cilji so povečevanje proizvodnje (z-2,15), kar se tudi dogaja. Zadruga prodaja proizvode tako članov kot tudi nečlanov zadruge (z-2,16). To dosegamo s povezovanjem z novimi člani (z-2,17) in s širjenjem proizvodnje tistih, ki so že člani zadruge (z-2,18). Razmišljamo tudi o tujini (z-2,19), vendar bi morali za ta korak okrepiti pridelavo, saj ta za enkrat ne zadošča povpraševanju.

#### **Potrebujete pri doseganju teh ciljev kakšno dodatno pomoč, pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev ipd.? Kakšna pomoč je to? Jo dobite? Od koga?**

#### **Kako to prispeva k doseganju vaših ciljev?**

Pri politiki;predvsem kmetijski, smo nad bilo kakšno pomočjo obupali (z-2,20) in pri doseganju ciljev se zanašamo samo na skupno sodelovanje v zadrugi (z-2,21). Ker nimamo zaposlenih (z-2,22), nismo bili upravičeni do dodelitve pomoči s strani države (z-2,23). Prijavili smo se na nekaj razpisov (z-2,24), vendar vedno neuspešno (z-2,25), zato tega niti ne počnemo več.

**Ste deležni kakšne pomoči pri vodenju zadrug, pri pridobivanju sredstev ipd. s strani države/evropske unije, koga tretjega? Kakšna pomoč je to?**

Ne (z-2,26)

**Kako zagotavljate trajnost delovanja vaše zadruge?**

Z novimi mladimi člani in pridelovalci (z-2,27). Med mladimi je sicer zelo malo zanimanja (z-2,28), sami niti ne iščemo novih članov (z-2,29), smo pa odprti za tiste, ki izkažejo željo, zanimanje za članstvo in dokažejo, da bi prispevali k delovanju zadruge (z-2,30). Z ohranjanjem zadovoljstva članov in nečlanov zadruge za nadaljnje sodelovanje lahko upamo na trajno sodelovanje. (z-2,31)

**Kako razpolagate z dobičkom oziroma presežkom prihodka?**

Vlagamo v zadrugo (z-2,32). S presežki širimo članstvo, pridobivamo nove člane (z-2,33), imamo Zeleno točko v BTC v Murski Soboti, v Ljubljani (z-2,34). Nameravamo iti tudi čez mejo (z-2,35), za kar pa bomo potrebovali več članov (z-2,36) in kapitala (z-2,37).

**Kako sodelujete s skupnostjo? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Sama zadruga je del skupnosti (z-2,38), svojo dejavnost širimo po Prekmurju, ne samo v Murski Soboti (z-2,39), v BTC Murska Sobota imamo Zeleno točko, kjer prodajamo naše pridelke in izdelke, saj želimo zagotavljati kakovostne, sveže izdelke, ki za sabo nimajo dolgih transportnih poti in skladiščenj (z-2,40). Lokalnim pridelovalcem, ki težko prodajo svoje izdelke omogočimo, da se vključijo na trg (z-2,41), potrošnikom pa ponudimo kakovostne, lokalne pridelke. (z-2,42)

**Sodelujete s Centrom za socialno delo ali kakšno drugo institucijo, organizacijo?**

**Katero? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Ne, ne vidim razloga za sodelovanje. (z-2,43)

**Koga zaposlujete? Zaposlujete tudi osebe iz ranljivih skupin? Pri čem vse sodelujejo zaposleni?**

Ne zaposlujemo (z-2,44), saj smo sami člani pridelovalci in smo samozaposleni (z-2,45). Ker je delo na kmetiji fizično naporno, ne vidim, kako bi vključili ranljive skupine (z-2,46). Kdor hoče biti član, sam pride do nas, sami niti ne iščemo ljudi in ne zaposlujemo.

**Kako poteka delo z ranljivimi skupinami, če jih zaposlujete?**

Ne zaposlujemo (z-2,47)

**Imate za delo z ranljivimi skupinami ljudi zaposlenega strokovnjaka iz tega področja (npr. socialnega delavca)? Če da, kakšne so njegove naloge?**

Ne (z-2,48)

**Mislite, da je profil socialnega dela potreben v zadrugah? Obrazložite.**

S tem nimamo izkušeni (z-2,49), ampak pri delu kot je v našem primeru intenzivno zelenjadarstvo, ta tip dela ne deluje (z-2,50).

**Kako vidite vlogo socialnega dela v zadrugah?**

Je ne vidim, vsaj ne v našem primeru. (z-2,51)

**V zadnjem času se po svetu in Sloveniji pojavlja vse večje število socialnih podjetij.**

**V kakšnem primeru bi se vi registrirali kot socialno podjetje?**

Je ne bi. (z-2,52) Na to niti nisem pozoren (z-2,53), področje mi ni tako znano, saj je pri nas res novo (z-2,54), pa tudi zadovoljen sem s tem, kako zadeve pri nas tečejo. (z-2,55)

| ŠT. IZJAVE | IZJAVA                                                                                                 | POJEM                                           | KATEGORIJA            | NADKATEGORIJA | TEMA        |
|------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-----------------------|---------------|-------------|
| z-2, 1     | januarja 2006                                                                                          | 2006                                            | Datum ustanovitve     |               | Ustanovitev |
| z-2, 2     | povezovanja pri pridelavi vrtnin                                                                       | Povezovanje pri pridelavi živil                 | Namen ustanovitve     |               | Ustanovitev |
| z-2, 3     | njeni skupni prodaji                                                                                   | Prodaja izdelkov širši javnosti                 | Namen ustanovitve     |               | Ustanovitev |
| z-2, 4     | Zaznali smo jo člani, ki smo že več let sodelovali pri dejavnost                                       | Ustanovitelji / člani                           | Pobuda za ustanovitev |               | Ustanovitev |
| z-2, 5     | Prednost se je pokazala pri konkretnih količinah, ki smo jih lahko ponudili trgu                       | Zadostne količine pridelanih izdelkov za trg    | Prednosti zadruga     |               | Prednosti   |
| z-2, 6     | pri skupnem nastopu na trgu                                                                            | Vključevanje pridelovalcev v tržno gospodarstvo | Prednosti zadruga     |               | Prednosti   |
| z-2, 7     | Nudimo visoko kakovostne pridelke, ki so pridelani ekološko in integrirano, za kar imamo certifikate   | Trgovska dejavnost                              | Delo zadruga          |               | Poslovanje  |
| z-2, 8     | Naši člani na tem področju delujejo že vrsto let, vsako leto svoje znanje nadgrajujejo in dopolnjujejo | Vključevanje pridelovalcev v tržno gospodarstvo | Prednosti zadruga     |               | Prednosti   |
| z-2, 9     | Prednost predstavljajo tudi nizki                                                                      | Nizki stroški poslovanja                        | Prednosti zadruga     |               | Prednosti   |

|         |                                                                       |                                                     |                                |               |              |
|---------|-----------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------|--------------------------------|---------------|--------------|
|         | stroški poslovanja                                                    |                                                     |                                |               |              |
| z-2, 10 | posel že utečen ni nekakšnih večjih ovir                              | Ni ovir zaradi utečenosti posla                     | Ovire pri proizvajalcih        |               | Ovire        |
| z-2, 11 | želimo povezovanja z ostalimi pridelovalci                            | Želje po povezovanju z drugimi proizvajalci / kmeti | Proizvajalci / kmeti           |               | Sodelovanje  |
| z-2, 12 | ovira majhno število članov zadruga                                   | Malo članov                                         | Ovire pri proizvajalcih        |               | Ovire        |
| z-2, 13 | proizvedemo premalo pridelkov za zadovoljitev vseh potreb na trgu     | Majhna količina pridelkov                           | Ovire pri proizvajalcih        |               | Ovire        |
| z-2, 14 | Ne                                                                    | Ni potrebe po spremembah                            | Potrebne spremembe             |               | Zakonodaja   |
| z-2, 15 | Naši cilji so povečevanje proizvodnje                                 | Povečati obseg delovanja                            | Cilji zadruga                  |               | Cilji        |
| z-2, 16 | Zadruga prodaja proizvode tako članov kot tudi nečlanov zadruga       | Trgovska dejavnost                                  | Delo zadruga                   |               | Poslovanje   |
| z-2, 17 | dosegamo s povezovanjem z novimi člani                                | Več sodelovanja / članstva                          | Način doseganja ciljev zadruga |               | Cilji        |
| z-2, 18 | s širjenjem proizvodnje tistih, ki so že člani zadruga                | Širjenje proizvodnje članov                         | Način doseganja ciljev zadruga |               | Cilji        |
| z-2, 19 | Razmišljamo tudi o tujini                                             | Tujina                                              | Cilji zadruga                  |               | Cilji        |
| z-2, 20 | nad bilo kakšno pomočjo obupali                                       | Obup nad pomočjo                                    | Pridobljena pomoč              | Oblike pomoči | Poslovanje   |
| z-2, 21 | pri doseganju ciljev se zanašamo samo na skupno sodelovanje v zadrugi | Več sodelovanja / članstva                          | Način doseganja ciljev zadruga |               | Cilji        |
| z-2, 22 | nimamo zaposlenih                                                     | Ni zaposlenih                                       | Zaposlovanje                   |               | Zaposlovanje |
| z-2, 23 | nismo bili upravičeni do dodelitve pomoči s strani države             | Državna pomoč                                       | Želje / potrebe                | Oblike pomoči | Poslovanje   |
| z-2, 24 | Prijavili smo se                                                      | Uspeh na razpisih                                   | Želje / potrebe                | Oblike pomoči | Poslovanje   |

|         |                                                                                                                   |                                        |                                |                       |             |
|---------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|--------------------------------|-----------------------|-------------|
|         | na nekaj razpisov                                                                                                 |                                        |                                |                       |             |
| z-2, 25 | vedno neuspešno                                                                                                   | Neuspehi                               | Preteklost                     |                       | Poslovanje  |
| z-2, 26 | Ne                                                                                                                | Strokovna pomoč                        | Želje / potrebe                | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| z-2, 27 | Z novimi mladimi člani in pridelovalci                                                                            | Pozitiven učinek na skupnost in okolje | Zagotavljanje trajnosti        |                       | Poslovanje  |
| z-2, 28 | Med mladimi je sicer zelo malo zanimanja                                                                          | Mladi                                  | Nesodelovanje z drugimi        |                       | Sodelovanje |
| z-2, 29 | sami niti ne iščemo novih članov                                                                                  | Stiki s proizvajalci / naročniki       | Delo zadruge                   |                       | Poslovanje  |
| z-2, 30 | odprti za tiste, ki izkažejo željo, zanimanje za članstvo in dokažejo, da bi prispevali k delovanju zadruge       | Odprti za tiste, ki si želijo članstva | Fizične osebe                  | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| z-2, 31 | Z ohranjanjem zadovoljstva članov in nečlanov zadruge za nadaljnje sodelovanje lahko upamo na trajno sodelovanje. | Zagotavljanje trajnosti                | Namen sodelovanja              |                       | Sodelovanje |
| z-2, 32 | Vlagamo v zadrugo                                                                                                 | Vlaganje v organizacijo                | Razporejanje dobičkov          |                       | Poslovanje  |
| z-2, 33 | S presežki širimo članstvo, pridobivamo nove člane                                                                | Članstvo / zaposlovanje                | Razporejanje dobičkov          |                       | Poslovanje  |
| z-2, 34 | imamo Zeleno točko v BTC v Murski Soboti, v Ljubljani.                                                            | Trgovska dejavnost                     | Delo zadruge                   |                       | Poslovanje  |
| z-2, 35 | Nameravamo iti tudi čez mejo                                                                                      | Tujina                                 | Cilji zadruge                  |                       | Cilji       |
| z-2, 36 | bomo potrebovali več članov                                                                                       | Več sodelovanja / članstva             | Način doseganja ciljev zadruge |                       | Cilji       |
| z-2, 37 | kapitala                                                                                                          | Pridobiti kapital                      | Način doseganja ciljev zadruge |                       | Cilji       |
| z-2, 38 | Sama zadruga je del skupnosti                                                                                     | Skupnost                               | Fizične osebe                  | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| z-2, 39 | svojo                                                                                                             | Širjenje dejavnosti                    | Namen                          |                       | Sodelovanje |

|          |                                                                                                                                                                            |                                         |                               |                           |              |
|----------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|-------------------------------|---------------------------|--------------|
|          | dejavnost širimo po Prekmurju, ne samo v Murski Soboti                                                                                                                     |                                         | sodelovanja                   |                           |              |
| z-2, 40  | imamo Zeleno točko, kjer prodajamo naše pridelke in izdelke, saj želimo zagotavljati kakovostne, sveže izdelke, ki za sabo nimajo dolgih transportnih poti in skladiščenj. | Trgovska dejavnost                      | Delo zadruge                  |                           | Poslovanje   |
| z-2, 41  | Lokalnim pridelovalcem, ki težko prodajo svoje izdelke omogočimo, da se vključijo na trg                                                                                   | Večja kakovost življenja                | Namen sodelovanja             |                           | Sodelovanje  |
| z-2, 42  | potrošnikom pa ponudimo kakovostne, lokalne pridelke.                                                                                                                      | Ponudba kakovostnih, lokalnih pridelkov | Delo zadruge                  |                           | Poslovanje   |
| z-2, 43  | Ne, ne vidim razloga za sodelovanje.                                                                                                                                       | Center za socialno delo                 | Nesodelovanje z drugimi       |                           | Sodelovanje  |
| z-2, 44  | Ne zaposlujemo                                                                                                                                                             | Ni zaposlenih                           | Zaposlovanje                  |                           | Zaposlovanje |
| z-2, 45  | smo samozaposleni                                                                                                                                                          | Samozaposleni                           | Zaposlovanje                  |                           | Zaposlovanje |
| z-2, 46  | Ker je delo na kmetiji fizično naporno, ne vidim, kako bi vključili ranljive skupine.                                                                                      | Ni dela z ranljivimi skupinami          | Delo z ranljivimi skupinami   |                           | Zaposlovanje |
| z-2, 47  | Ne zaposlujemo                                                                                                                                                             | Ni dela z ranljivimi skupinami          | Delo z ranljivimi skupinami   |                           | Zaposlovanje |
| Zz-2, 48 | Ne                                                                                                                                                                         | Ni potrebe po strokovnem delavcu        | Potreba po strokovnem delavcu |                           | Zaposlovanje |
| z-2, 49  | nimamo izkušenj                                                                                                                                                            | Ni izkušenj s tem profilom              | Potreba po profilu            | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |
| z-2, 50  | pri delu kot je v našem primeru                                                                                                                                            | Ni potrebe po socialnem delavcu         | Potreba po profilu            | Profil socialnega         | Zaposlovanje |

|         |                                                     |                                  |                                  |         |                       |
|---------|-----------------------------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|---------|-----------------------|
|         | intenzivno zelenjadarstvo, ta tip dela ne deluje    |                                  |                                  | delavca |                       |
| z-2, 51 | Je ne vidim, vsaj ne v našem primeru                | Nima vloge                       | Vloga socialnega dela            |         | Socialno delo         |
| z-2, 52 | Je ne bi                                            | Nezainteresiranost               | Registracija socialnega podjetja |         | Socialno podjetništvo |
| z-2, 53 | nisem pozoren                                       | Novost                           | Pogled na socialno podjetništvo  |         | Socialno podjetništvo |
| z-2, 54 | področje mi ni tako znano, saj je pri nas res novo, | Novost                           | Pogled na socialno podjetništvo  |         | Socialno podjetništvo |
| z-2, 55 | zadovoljen sem s tem, kako zadeve pri nas tečejo.   | Zadovoljstvo s položajem zadruga | Poslovanje zadruga               |         | Poslovanje            |

### 8.1.3. Z-3

#### **Kdaj ste ustanovili zadrugo?**

Zadruga je nastala 2012 (z-3,1) z združitvijo dveh zadrug. Prej sta ti dve zadrugi delovali kot samostojna pravna subjekta. Sicer pa ima zadružništvo na tem področju več kot 150 letno tradicijo.

#### **Zakaj ste se odločili za ustanovitev zadruga na področju kmetijstva in predelovalnih dejavnosti?**

Kmetije lastniki zadruga (z-3,2) so se odločili, da zadrugo ustanovijo zato, da povečuje koristi njenih članov (z-3,3) in sicer na področju nabave (z-3,4) in prodaje kmetijskega repro materiala in kmetijskih pridelkov ter živali. (z-3,5)

#### **Ste zaznali to potrebo sami ali so to potrebo izrazili člani skupnosti v kateri delujete? V čem so prednosti zadruga?**

To potrebo vedno zaznajo člani (z-3,6) in ne poslovodstvo. Zaposleni so nameščenci, ki delujejo v skladu z cilji in vizijo, ki jo načrtajo člani. (z-3,7) Prednosti zadruga so predvsem v združevanju količin (z-3,8) in s tem povečani pogajalski moči (z-3,9), kakor jo ima vsak posameznik.

#### **Kaj so bile in so glavne ovire, s katerimi se soočate?**

Glavne ovire v zadružništvu so predvsem interesi posameznikov, ki želijo v zadrugi zase več, kakor za ostale člane . Če takšna skupina prevzame večino v organih odločanja stvari ne potekajo več v duhu zadružništva. Kar pa nikakor ni dobro za zadrugo kot organizacijo. (z-3, 10)

### **Bi bile potrebne kakšne spremembe v zakonodaji? Kakšne, na katerih področjih?**

V zakonodaji mislim, da ni potrebnih sprememb (z-3,11), večji problem je miselnost in pripadnost članov (z-3,12). Sami se namreč ne zavedajo, da s tem, ko solirajo delajo škodo tudi organizaciji katere član so (z-3,13). Tega pa je v Sloveniji ogromno.

### **Kakšni so vaši cilji in kako jih nameravate doseči?**

Glede na to, da ne delam več v zadrugi vam bom predstavila cilje za katere sem se zavzemala, ko sem tam še bila; povečanje zaupanja članov v zadrugo (z-3,14), doseganje čim boljših nabavnih pogojev za člane (z-3,15), doseganje najvišjih cen pri prodaji (z-3,16)... Rezultati zastavljenih ciljev niso bili vidni takoj (z-3,17), pač pa šele po enem letu. Prvi znak je bil povečano sodelovanje pridelovalcev (z-3,18). Namenoma nisem uporabila članov, saj je zadruga večji del svoje dejavnosti izvajala z ne člani kakor s člani (z-3,19) Povečano sodelovanje s seboj prinese povečan promet (z-3, 20) in ob stalnem zniževanju stroškov (z-3,21) tudi boljši poslovni izid (z-3,22). Sčasoma pa se je povečalo tudi zadovoljstvo. (z-3,23)

### **Potrebuje pri doseganju teh ciljev kakšno dodatno pomoč, pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev ipd.? Kakšna pomoč je to? Jo dobite? Od koga? Kako to prispeva k doseganju vaših ciljev?**

Za doseganje teh ciljev ni potrebe po dodatni pomoči (z-3,24) kogar koli razen članov samih (z-3,25), ki pa se velikokrat odločajo tudi mimo vsakršne tudi ekonomske logike. (z-3,26)

### **Ste deležni kakšne pomoči pri vodenju zadrug, pri pridobivanju sredstev ipd. s strani države/evropske unije, koga tretjega? Kakšna pomoč je to?**

Zadruge lahko pri investicijah pridobijo nepovratna sredstva (z-3,27) v primeru, da se prijavijo na razpis (z-3,28), ostale pomoči niso deležne. Bi pa prav prišla večja angažiranost Zadružne zveze kot krovne organizacije (z-3,29), predvsem na področju spremljanja zakonodaje (z-3,30) in nudenja strokovne podpore (z-3,31). V zadrugi namreč običajno ni dovolj zaposlenih (z-3,32) predvsem na področjih kot so pravno področje (z-3,33), področje marketinga (z-3,34), patentne in licenčne pravice (z-3,35) itd....

### **Kako zagotavljate trajnost delovanja vaše zadruge?**

Trajnostno delovanje se lahko zagotavlja izključno z razvojem (z-3,36). Zadruga sicer ima v okviru svojega delovanja oljarno (z-3,37), vendar zadruga ni v večini vezana na proizvodno (z-3,38) pač pa na trgovsko (z-3,39) in storitveno dejavnost (z-3,40), zato smo ravno storitveni dejavnosti posvetili poseben pomen (z-3,41). Tako smo kmetom, ki so sodelovali z nami, ponudili možnost izvajanja dvostavnega knjigovodstva (z-3,42) ki pa je za kmetijske proizvajalce s povprečnim znanjem predstavljalo trd oreh (z-3,43). Zraven

tega so na zadruzi lahko dobili vse potrebne pogodbe (z-3,44) in ostalo. Prav tako smo v zadnjih dveh letih pričeli opravljati sušenje posameznih poljščin (z-3,45), ki jih prej nismo opravljali in predelavo bučnih semen v olje (z-3,46).

**Kako razpolagate z dobičkom oziroma presežkom prihodka?**

Ostane nerazporejen (z-3,47) in se uporabi za financiranje investicij (z-3,48). Glede na zadružna pravila o vseh večjih naložbah, kar pomeni naložbe nad 40,000 €, odloča upravni odbor. (z-3,49) Takšna investicija je bila v izgradnjo trgovine v Radoslavcih (z-3,50), kjer smo povečali prodajni prostor in tako razširili asortiman.

**Kako sodelujete s skupnostjo? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

S skupnostjo sodelujemo dobro (z-3,51). V glavnem gre za sodelovanje in podporo društev na področju delovanja zadruga (z-3,52). Seveda se finančno podpirajo društva (z-3,53), kjer so funkcionarji člani organov upravljanja.

**Sodelujete s Centrom za socialno delo ali kakšno drugo institucijo, organizacijo? Katero? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

S centrom za socialno delo ne sodelujemo. (z-3,54)

**Koga zaposlujete? Zaposlujete tudi osebe iz ranljivih skupin? Pri čem vse sodelujejo zaposleni?**

Glede zaposlovanja iščemo izključno največje strokovnjake na posameznih področjih dela, ki so v tistem času na razpolago (z-3,55). Ranljivih skupin ne zaposluje (z-3,56), saj nismo socialno podjetje. Največji del prihodkov zadruga je iz trgovinske dejavnosti. (z-3,57)

**Kako poteka delo z ranljivimi skupinami, če jih zaposlujete?**

Ranljivih skupin ne zaposluje. (z-3,58)

**Imate za delo z ranljivimi skupinami ljudi zaposlenega strokovnjaka iz tega področja (npr. socialnega delavca)? Če da, kakšne so njegove naloge?**

Ne. (z-3,59)

**Mislite, da je profil socialnega dela potreben v zadrugah? Obrazložite.**

Če bi bile zadruga organizirane kot socialna podjetja bi bil takšen profil zagotovo dobrodošel. (z-3, 60) Glede vaše ideje bi bilo dobro kontaktirati Zadružno zvezo, saj se mi zdi, da je lahko to nova poslovna priložnost za zadruga. (z-3,61)

**Kako vidite vlogo socialnega dela v zadrugah?**

V primeru, da se zadruga odloči za takšno poslovno pot vsekakor ne razpolaga z ustrezno usposobljenim kadrom. Delo z ranljivimi skupinami zahteva posebna znanja in veščine (z-3,62), ki pa jih v kmetijskih zadrugah zagotovo ni.

**V zadnjem času se po svetu in Sloveniji pojavlja vse večje število socialnih podjetij. V kakšnem primeru bi se vi registrirali kot socialno podjetje?**

Na to vprašanje vam žal ne morem odgovoriti, saj nisem več tam v službi. Zagotovo bi to predstavljalo določen problem (z-3,63), saj to pomeni do registracijo zadruga, ki pa mora biti sprejeta na občnem zboru zadruga. Glede na to, da so člani pri nas izključno kmetje bi takšen predlog podprli le, če bi sami od tega imeli korist (z-3,64). Koristi širše družbene skupnosti jih bolj malo zanimajo (z-3,65). Žal!

| ŠT. IZJAVE | IZJAVA                                                                                         | POJEM                                        | KATEGORIJA             | NADKATEGORIJA | TEMA         |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|------------------------|---------------|--------------|
| z-3, 1     | nastala 2012                                                                                   | 2012                                         | Datum ustanovitve      |               | Ustanovitev  |
| z-3, 2     | Kmetje lastniki zadruga                                                                        | Ustanovitelji / člani                        | Pobuda za ustanovitev  |               | Ustanovitev  |
| z-3, 3     | zato, da povečuje koristi njenih članov                                                        | Povečanje koristi članov                     | Namen ustanovitve      |               | Ustanovitev  |
| z-3, 4     | na področju nabave                                                                             | Stiki s proizvajalci / naročniki             | Delo zadruga           |               | Poslovanje   |
| z-3, 5     | prodaje kmetijskega repro materiala in kmetijskih pridelkov ter živali.                        | Trgovska dejavnost                           | Delo zadruga           |               | Poslovanje   |
| z-3, 6     | To potrebo vedno zaznajo člani                                                                 | Ustanovitelji / člani                        | Pobuda za ustanovitev  |               | Ustanovitev  |
| z-3, 7     | Zaposleni so nameščenci, ki delujejo v skladu z cilji in vizijo, ki jo načrtajo člani.         | Zaposleni kot nameščenci članov              | Zaposlovanje           |               | Zaposlovanje |
| z-3, 8     | Prednosti zadruga so predvsem v združevanju količin                                            | Zadostne količine pridelanih izdelkov za trg | Prednosti zadruga      |               | Prednosti    |
| z-3, 9     | povečani pogajalski moči                                                                       | Izboljšanje položaja na trgu                 | Prednosti zadruga      |               | Prednosti    |
| z-3, 10    | interesi posameznikov, ki želijo v zadrugi zase več, kakor za ostale člane . Če takšna skupina | Miselnost, pripadnost članov                 | Ovire pri posameznikih |               | Ovire        |

|         |                                                                                                                                    |                                   |                        |  |             |
|---------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------|------------------------|--|-------------|
|         | prevzame večino v organih odločanja stvari ne potekajo več v duhu združništva. Kar pa nikakor ni dobro za zadrugo kot organizacijo |                                   |                        |  |             |
| z-3, 11 | ni potrebnih sprememb                                                                                                              | Ni potrebe po spremembah          | Potrebne spremembe     |  | Zakonodaja  |
| z-3, 12 | problem je miselnost in pripadnost članov                                                                                          | Miselnost / pripadnost članov     | Ovire pri posameznikih |  | Ovire       |
| z-3, 13 | s tem, ko solirajo delajo škodo tudi organizaciji katere član so                                                                   | Miselnost / pripadnost članov     | Ovire pri posameznikih |  | Ovire       |
| z-3, 14 | povečanje zaupanja članov v zadrugo                                                                                                | Povečati sodelovanje              | Cilji zadruge          |  | Cilji       |
| z-3, 15 | doseganje čim boljših nabavnih pogojev za člane                                                                                    | Doseči boljše pogoje za delovanje | Cilji zadruge          |  | Cilji       |
| z-3, 16 | doseganje najvišjih cen pri prodaji                                                                                                | Doseči boljše pogoje za delovanje | Cilji zadruge          |  | Cilji       |
| z-3, 17 | Rezultati zastavljenih ciljev niso bili vidni takoj                                                                                | Neuspehi                          | Preteklost             |  | Poslovanje  |
| z-3, 18 | povečano sodelovanje pridelovalcev                                                                                                 | Povečati sodelovanje              | Cilji zadruge          |  | Cilji       |
| z-3, 19 | zadruga večji del svoje dejavnosti izvajala z ne člani kakor s člani                                                               | Razne dejavnosti zadruge          | Poslovanje zadruge     |  | Poslovanje  |
| z-3, 20 | povečan promet                                                                                                                     | Povečanje prometa                 | Namen sodelovanja      |  | Sodelovanje |
| z-3, 21 | ob stalnem zniževanju stroškov                                                                                                     | Izboljšanje poslovnega izida      | Namen sodelovanja      |  | Sodelovanje |
| z-3, 22 | boljši poslovni izid                                                                                                               | Izboljšanje poslovnega izida      | Namen sodelovanja      |  | Sodelovanje |
| z-3, 23 | Sčasoma pa se je povečalo                                                                                                          | Večja kakovost življenja          | Namen sodelovanja      |  | Sodelovanje |

|         |                                                                              |                                    |                                 |               |            |
|---------|------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------|---------------------------------|---------------|------------|
|         | tudi zadovoljstvo                                                            |                                    |                                 |               |            |
| z-3, 24 | Za doseganje teh ciljev ni potrebe po dodatni pomoči                         | Ni potrebe po pomoči               | Želje / potrebe                 | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 25 | članov samih                                                                 | Pomoč članov / skupnosti           | Pridobljena pomoč               | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 26 | se velikokrat odločajo tudi mimo vsakršne tudi ekonomske logike              | Miselnost / pripadnost članov      | Ovire pri posameznikih          |               | Ovire      |
| z-3, 27 | pridobijo nepovratna sredstva                                                | Denarna pomoč                      | Pridobljena pomoč               | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 28 | da se prijavijo na razpis                                                    | Uspeh na razpisih                  | Želje / potrebe                 | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 29 | Bi pa prav prišla večja angažiranost Zadrugne zveze kot krovne organizacije, | Neangažiranost krovne organizacije | Ovire pri posameznikih          |               | Ovire      |
| z-3, 30 | na področju spremljanja zakonodaje                                           | Pomoč na pravnem področju          | Želje / potrebe                 | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 31 | nudenja strokovne podpore                                                    | Strokovna podpora                  | Želje / potrebe                 | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 32 | V zadrugi namreč običajno ni dovolj zaposlenih                               | Ovire pri delovanju podjetja       | Ovire v posamezni razvojni fazi |               | Ovire      |
| z-3, 33 | pravno področje                                                              | Pomoč na pravnem področju          | Želje / potrebe                 | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 34 | področje marketinga                                                          | Pomoč na področju marketinga       | Želje / potrebe                 | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 35 | patentne in licenčne pravice itd.                                            | Strokovna pomoč                    | Želje / potrebe                 | Oblike pomoči | Poslovanje |
| z-3, 36 | Trajnostno delovanje se lahko zagotavlja izključno z razvojem                | Dobro poslovanje                   | Zagotavljanje trajnosti         |               | Poslovanje |
| z-3, 37 | Zadruga sicer ima v okviru svojega delovanja oljarno                         | Proizvodna dejavnost               | Delo zadruge                    |               | Poslovanje |
| z-3, 38 | zadruga ni v                                                                 | Proizvodna                         | Delo zadruge                    |               | Poslovanje |

|         |                                                                                                         |                                         |                         |  |             |
|---------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------|-------------------------|--|-------------|
|         | večini vezana na proizvodno                                                                             | dejavnost                               |                         |  |             |
| z-3, 39 | trgovsko                                                                                                | Trgovska dejavnost                      | Delo zadruga            |  | Poslovanje  |
| z-3, 40 | storitveno dejavnost                                                                                    | Storitvena dejavnost                    | Delo zadruga            |  | Poslovanje  |
| z-3, 41 | storitveni dejavnosti posvetili poseben pomen                                                           | Storitvena dejavnost                    | Delo zadruga            |  | Poslovanje  |
| z-3, 42 | Tako smo kmetom, ki so sodelovali z nami, ponudili možnost izvajanja dvostavnega knjigovodstva          | Izvajanje knjigovodstva                 | Proizvajalci / kmeti    |  | Sodelovanje |
| z-3, 43 | za kmetijske proizvajalce s povprečnim znanjem predstavljalo trd oreh.                                  | Nezadostna usposobljenost proizvajalcev | Ovire pri proizvajalcih |  | Ovire       |
| z-3, 44 | na zadrugi lahko dobili vse potrebne pogodbe                                                            | Razne dejavnosti zadruga                | Poslovanje zadruga      |  | Poslovanje  |
| z-3, 45 | opravljati sušenje posameznih poljščin                                                                  | Proizvodna dejavnost                    | Delo zadruga            |  | Poslovanje  |
| z-3, 46 | predelavo bučnih semen v olje.                                                                          | Proizvodna dejavnost                    | Delo zadruga            |  | Poslovanje  |
| z-3, 47 | Ostane nerazporejen                                                                                     | Dobiček je nerazporejen                 | Razporejanje dobičkov   |  | Poslovanje  |
| z-3, 48 | se uporabi za financiranje investicij.                                                                  | V razvoj / posodobitev                  | Razporejanje dobičkov   |  | Poslovanje  |
| z-3, 49 | Glede na združna pravila o vseh večjih naložbah, kar pomeni naložbe nad 40,000 €, odloča upravni odbor. | Razne dejavnosti zadruga                | Poslovanje zadruga      |  | Poslovanje  |
| z-3, 50 | izgradnjo trgovine v Radoslavih                                                                         | Trgovska dejavnost                      | Delo zadruga            |  | Poslovanje  |
| z-3, 51 | S skupnostjo sodelujemo dobro                                                                           | Dobra                                   | Kakovost sodelovanja    |  | Sodelovanje |

|         |                                                                                                       |                                  |                                  |                           |                       |
|---------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|----------------------------------|---------------------------|-----------------------|
| z-3, 52 | sodelovanje in podpora društev na področju delovanja zadruga                                          | Društva                          | Pravne osebe                     | Sodelovanje z drugimi     | Sodelovanje           |
| z-3, 53 | finančno podpirajo društva                                                                            | Razne dejavnosti zadruga         | Poslovanje zadruga               |                           | Sodelovanje           |
| z-3, 54 | S centrom za socialno delo ne sodelujemo                                                              | Center za socialno delo          | Nesodelovanje z drugimi          |                           | Sodelovanje           |
| z-3, 55 | iščemo izključno največje strokovnjake na posameznih področjih dela, ki so v tistem času na razpolago | Strokovnjaki na področju         | Zaposlovanje                     |                           | Zaposlovanje          |
| z-3, 56 | Ranljivih skupin ne zaposlujeemo                                                                      | Ni dela z ranljivimi skupinami   | Delo z ranljivimi skupinami      |                           | Zaposlovanje          |
| z-3, 57 | Največji del prihodkov zadruga je iz trgovinske dejavnosti                                            | Tržna usmerjenost                | Poslovanje zadruga               |                           | Poslovanje            |
| z-3, 58 | Ranljivih skupin ne zaposlujeemo.                                                                     | Ni dela z ranljivimi skupinami   | Delo z ranljivimi skupinami      |                           | Zaposlovanje          |
| z-3, 59 | Ne                                                                                                    | Ni potrebe po strokovnem delavcu | Potreba po strokovnem delavcu    |                           | Zaposlovanje          |
| z-3, 60 | Če bi bile zadruga organizirane kot socialna podjetja bi bil takšen profil zagotovo dobrodošel        | Ni potrebe po socialnem delavcu  | Potreba po profilu               | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje          |
| z-3, 61 | nova poslovna priložnost za zadruga                                                                   | Novost                           | Pogled na socialno podjetništvo  |                           | Socialno podjetništvo |
| z-3, 62 | Delo z ranljivimi skupinami zahteva posebna znanja in veščine                                         | Druge specifične                 | Delo z ranljivimi skupinami      |                           | Zaposlovanje          |
| z-3, 63 | bi to predstavljalo določen problem                                                                   | Problematična                    | Registracija socialnega podjetja |                           | Socialno podjetništvo |
| z-3, 64 | Glede na to, da                                                                                       | Pozitivno                        | Pogled na                        |                           | Socialno              |

|         |                                                                                                  |                                  |                       |  |              |
|---------|--------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|-----------------------|--|--------------|
|         | so člani pri nas izključno kmetje bi takšen predlog podprli le, če bi sami od tega imeli korist. |                                  | socialno podjetništvo |  | podjetništvo |
| z-3, 65 | Koristi širše družbene skupnosti jih bolj malo zanimajo                                          | Nezanimanje za koristi skupnosti | Poslovanje zadruga    |  | Poslovanje   |

#### 8.1.4. Z-4

##### **Kdaj ste ustanovili zadrugo?**

Zadruga je bila ustanovljena leta 1992 (z-4, 1).

##### **Zakaj ste se odločili za ustanovitev zadruga na področju kmetijstva in predelovalnih dejavnosti?**

Zadruga je bila ustanovljena z namenom trženja kmetijskih izdelkov svojih članov. (z-4, 2)

##### **Ste zaznali to potrebo sami ali so to potrebo izrazili člani skupnosti v kateri delujete? V čem so prednosti zadruga?**

To potrebo so izrazili okoliški kmetje. (z-4, 3) Prejšnja organizacija, ki je tržila pridelke kmetov je šla v stečaj, zato so potem ustanovili zadrugo. Prednost zadruga je, da povezava omogoča lažje trženje. (z-4, 4)

##### **Kaj so bile in so glavne ovire, s katerimi se soočate?**

Težave so z odkupom izdelkov, saj kmet rabi registracijo dopolnilne dejavnosti na kmetiji, (z-4, 5) ki je preprosto preveč zakomplicirana. (z-4, 6)

##### **Bi bile potrebne kakšne spremembe v zakonodaji? Kakšne, na katerih področjih?**

Preprostejše registracije za dopolnilne dejavnosti na kmetiji. (z-4, 7)

##### **Kakšni so vaši cilji in kako jih nameravate doseči?**

Poleg primarnih kmetijskih pridelkov prodajati tudi lokalne oz. slovenske proizvode s kmetiji. (z-4, 8)

##### **Potrebujete pri doseganju teh ciljev kakšno dodatno pomoč, pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev ipd.? Kakšna pomoč je to? Jo dobite? Od koga?**

##### **Kako to prispeva k doseganju vaših ciljev?**

Neposredno zadruga ne potrebuje pomoči (z-4, 9), jo pa potrebujejo kmetje, ki bi želeli sodelovati z nami. (z-4, 10)

##### **Ste deležni kakšne pomoči pri vodenju zadruga, pri pridobivanju sredstev ipd. s strani države/evropske unije, koga tretjega? Kakšna pomoč je to?**

Prijavili smo se na razpis za pridobivanje EU sredstev. (z-4, 11) Ker je šlo za projekt čezmejnega sodelovanja nam je pri projektu pomagala z nasveti oseba iz Italije. (z-4, 12)

**Kako zagotavljate trajnost delovanja vaše zadruga?**

S spodbujanjem primarne pridelave (z-4, 13) in skrbnim poslovanjem. (z-4, 14)

**Kako razpolagate z dobičkom oziroma presežkom prihodka?**

Dobiček se ne deli, (z-4, 15) vendar se hrani in s tem povečuje stabilnost poslovanja zadruga. (z-4, 16)

**Kako sodelujete s skupnostjo? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Dobro sodelujemo tako s kmeti (z-4, 17) kot z lokalnim prebivalstvom. (z-4, 18) S prvimi preko odkupa (z-4, 19) in dobrega plačila pridelkov in izdelkov (z-4, 20), z lokalnim prebivalstvom pa na način ugodne prodaje blaga in storitev. (z-4, 21) Prevzeli smo franšizne trgovine od Mercatorja in s tem zagotovili delovna mesta delavcem (z-4, 22) in oskrbo z živili starejšega prebivalstva po vaseh. (z-4, 23)

**Sodelujete s Centrom za socialno delo ali kakšno drugo institucijo, organizacijo?**

**Katero? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Sodelujemo z lokalnim invalidskim podjetjem. (z-4, 24) Poslužujemo se njihovih storitev, (z-4, 25) kot sta na primer čiščenje in košnja. Prodajamo njihove izdelke (z-4, 26), sveče, sadike in podobno. Sodelovanje je dobro. (z-4, 27) S Centrom za socialno delo ne sodelujemo. (z-4, 28)

**Koga zaposlujete? Zaposlujete tudi osebe iz ranljivih skupin? Pri čem vse sodelujejo zaposleni?**

Zaposlujemo predvsem delavce iz lokalne skupnosti. (z-4, 29) Med temi so tudi ranljive skupine. (z-4, 30) Zaposlenega imamo invalida (z-4, 30a) in mater z otrokoma, ki rabita posebno pomoč.

**Kako poteka delo z ranljivimi skupinami, če jih zaposlujete? Imate za delo z ranljivimi skupinami ljudi zaposlenega strokovnjaka iz tega področja (npr. socialnega delavca)? Če da, kakšne so njegove naloge?**

Delo je prilagojeno (z-4, 31) njima, opravlja takšno delo, ki ga lahko, ima skrajšan delovni čas. Posebnega strokovnjaka za to področje nimamo. (z-4, 32)

**Mislite, da je profil socialnega dela potreben v zadrugah? Obrazložite.**

Mislimo, da ni potreben, saj je takih delavcev premalo. (z-4, 33)

**Kako vidite vlogo socialnega dela v zadrugah?**

Pri dejavnosti, ki jo opravljamo sedaj, trenutno ne vidimo posebne vloge socialnega dela. (z-4, 34)

**V zadnjem času se po svetu in Sloveniji pojavlja vse večje število socialnih podjetij.**

**V kakšnem primeru bi se vi registrirali kot socialno podjetje?**

V primeru, da bi imeli možnost razvijati takšno dejavnost, v katero bi se lahko vključile osebe, ki sodijo v ranljive skupine (z-4, 35) in bi tudi naš način dela to pokrival, na primer pridelava zelenjave. Trenutno pa se ukvarjamo predvsem s trgovinsko dejavnostjo (z-4, 36) in proizvodnjo (z-4, 37), ker je premalo prostora za take kadre. (z-4, 38)

| ŠT. IZJAVE | IZJAVA                                                                                       | POJEM                                           | KATEGORIJA              | NADKATEGORIJA | TEMA        |
|------------|----------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|-------------------------|---------------|-------------|
| z-4, 1     | 1992                                                                                         | 1992                                            | Datum ustanovitve       |               | Ustanovitev |
| z-4, 2     | z namenom trženja kmetijskih izdelkov svojih članov                                          | Prodaja izdelkov širši javnosti                 | Namen ustanovitve       |               | Ustanovitev |
| z-4, 3     | izrazili okoliški kmetje                                                                     | Potrebe lokalnega prebivalstva                  | Pobuda za ustanovitev   |               | Ustanovitev |
| z-4, 4     | Prednost zadruga je, da povezava omogoča lažje trženje                                       | Vključevanje pridelovalcev v tržno gospodarstvo | Prednosti zadruga       |               | Prednosti   |
| z-4, 5     | Težave so z odkupom izdelkov, saj kmet rabi registracijo dopolnilne dejavnosti na kmetiji    | Odkup pridelkov                                 | Ovire pri proizvajalcih |               | Ovire       |
| z-4, 6     | preveč zakomplicirana                                                                        | Birokracija                                     | Nefleksibilnost države  |               | Ovire       |
| z-4, 7     | Preprostejše registracije za dopolnilne dejavnosti na kmetiji                                | Poenostavitev                                   | Potrebne spremembe      |               | Zakonodaja  |
| z-4, 8     | Poleg primarnih kmetijskih pridelkov prodajati tudi lokalne oz. slovenske proizvode s kmetij | Povečati sodelovanje                            | Cilji zadruga           |               | Cilji       |
| z-4, 9     | Neposredno zadruga ne potrebuje pomoči                                                       | Ni potrebe po pomoči                            | Želje / potrebe         | Oblike pomoči | Poslovanje  |
| z-4, 10    | potrebujejo                                                                                  | Strokovna                                       | Želje / potrebe         | Oblike pomoči | Poslovanje  |

|         |                                                                                                      |                              |                         |                       |               |
|---------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|-------------------------|-----------------------|---------------|
|         | kmetje, ki bi želeli sodelovati z nami.                                                              | pomoč                        |                         |                       |               |
| z-4, 11 | Prijavili smo se na razpis za pridobivanje EU sredstev                                               | Preko razpisov               | Pridobljena pomoč       | Oblike pomoči         | Poslovanje    |
| z-4, 12 | Ker je šlo za projekt čezmejnega sodelovanja nam je pri projektu pomagala z nasveti oseba iz Italije | Strokovnjaki                 | Sodelovanje             | Sodelovanje z drugimi | Fizične osebe |
| z-4, 13 | S spodbujanjem primarne pridelave                                                                    | Dobro poslovanje             | Zagotavljanje trajnosti |                       | Poslovanje    |
| z-4, 14 | skrbnim poslovanjem                                                                                  | Dobro poslovanje             | Zagotavljanje trajnosti |                       | Poslovanje    |
| z-4, 15 | Dobiček se ne deli                                                                                   | Se ne deli                   | Razporejanje dobičkov   |                       | Poslovanje    |
| z-4, 16 | se hrani in s tem povečuje stabilnost poslovanja zadruga.                                            | Dobiček je nerazporejen      | Razporejanje dobičkov   |                       | Poslovanje    |
| z-4, 17 | Dobro sodelujemo tako s kmeti                                                                        | Dobra                        | Kakovost sodelovanja    |                       | Sodelovanje   |
| z-4, 18 | lokalnim prebivalstvom                                                                               | Skupnost                     | Fizične osebe           | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje   |
| z-4, 19 | preko odkupa                                                                                         | Odkup deleža pridelkov       | Namen sodelovanja       |                       | Sodelovanje   |
| z-4, 20 | dobrega plačila pridelkov in izdelkov                                                                | izboljšanje poslovnega izida | Namen sodelovanja       |                       | Sodelovanje   |
| z-4, 21 | ugodne prodaje blaga in storitev                                                                     | Povečanje prometa            | Namen sodelovanja       |                       | Sodelovanje   |
| z-4, 22 | zagotovili delovna mesta delavcem                                                                    | Občani                       | Zaposlovanje            |                       | Zaposlovanje  |
| z-4, 23 | oskrbo z živili starejšega prebivalstva po vaseh.                                                    | Trgovska dejavnost           | Delo zadruga            |                       | Poslovanje    |
| z-4, 24 | Sodelujemo z lokalnim invalidskim podjetjem                                                          | Institucije                  | Pravne osebe            | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje   |
| z-4, 25 | Poslužujemo se njihovih storitev                                                                     | Izvajanje dejavnosti         | Namen sodelovanja       |                       | Sodelovanje   |

|          |                                                                                                                               |                                 |                                  |                           |                       |
|----------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|----------------------------------|---------------------------|-----------------------|
| z-4, 26  | Prodajamo njihove izdelke                                                                                                     | Širjenje dejavnosti             | Namen sodelovanja                |                           | sodelovanje           |
| z-4, 27  | Sodelovanje je dobro                                                                                                          | Dobra                           | Kakovost sodelovanja             |                           | Sodelovanje           |
| z-4, 28  | S Centrom za socialno delo ne sodelujemo.                                                                                     | Center za socialno delo         | Nesodelovanje z drugimi          |                           | Sodelovanje           |
| z-4, 29  | Zaposluje predvsem delavce iz lokalne skupnosti                                                                               | Občani                          | Zaposlovanje                     |                           | Zaposlovanje          |
| z-4, 30  | tudi ranljive skupine                                                                                                         | Ranljive skupine                | Zaposlovanje                     |                           | Zaposlovanje          |
| z-4, 30a | invalida                                                                                                                      | Invalidi                        | Zaposlovanje                     |                           | Zaposlovanje          |
| z-4, 31  | Delo je prilagojeno                                                                                                           | Prilagojeno delo                | Delo z ranljivimi skupinami      |                           | Zaposlovanje          |
| z-4, 32  | Posebne strokovnjake za to področje nimamo                                                                                    | Ni socialnega delavca           | Zaposlen                         | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje          |
| z-4, 33  | Mislamo, da ni potreben, saj je takih delavcev premalo                                                                        | Ni potrebe po socialnem delavcu | Potreba po profilu               | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje          |
| z-4, 34  | ne vidimo posebne vloge socialnega dela                                                                                       | Nima vloge                      | Vloga socialnega dela            |                           | Socialno delo         |
| z-4, 35  | V primeru, da bi imeli možnost razvijati takšno dejavnost, v katero bi se lahko vključile osebe, ki sodijo v ranljive skupine | Za delo z ranljivimi skupinami  | Registracija socialnega podjetja |                           | Socialno podjetništvo |
| z-4, 36  | Trenutno pa se ukvarjamo predvsem s trgovinsko dejavnostjo                                                                    | Trgovska dejavnost              | Delo zadruga                     |                           | Poslovanje            |
| z-4, 37  | Proizvodnjo                                                                                                                   | Proizvodna dejavnost            | Delo zadruga                     |                           | Poslovanje            |
| z-4, 38  | premalo prostora za take kadre                                                                                                | Ovire pri delovanju podjetja    | Ovire v posamezni razvojni fazi  |                           | Ovire                 |

## 8.2. Intervjuji s socialnimi podjetji

### 8.2.1. So.p-1

#### **Zakaj ste se odločili za ustanovitev socialnega podjetja na področju prehranske samozadostnosti?**

Prehranska samozadostnost je samo ena od dejavnosti s katerimi se ukvarjamo in je del trajnostnega razvoja (so.p-1,1). Druga veja dejavnosti je izgradnja hiš naravne gradnje. Tretja je gojenje industrijske konoplje. Zdelo se mi je, da bi zraven sodila tudi prehranska samozadostnost, če že ponujamo nek drugačen življenjski stil. Živa hiša je hiša iz slame, ampak vsi mislijo, da je slama na strehi, vendar je v resnici slama namesto zidakov. Hiša ima le ogrodje iz lesa, namesto zidakov so pol metrske slamnate bale, ki se jih zamaže z ilovico. Hiša diha, hkrati pa je izolirana. Pionir na področju je K.Z., nekaj je še drugih, ki to izdelujejo, tudi moj brat, s katerim bomo te hiše delali za trg. Glede na to, da gojimo konopljo, ta je še boljši izolator od slame, drugo hišo bomo naredili torej iz konoplje. Zakaj torej socialno podjetje, to se je vse skupaj nekako povezalo. Če se gradi hišo, kot sem jo opisala, se potrebuje le les, slamo in ilovico, se pravi zemljo. Vsi ti materiali so na dosegu roke, fajn se mi je zdelo, ker smo socialno podjetje, da tudi tisti, ki drugače nikoli ne bi mogli do svoje hiše, ker je to drago, bi si to lahko privoščili. Če imajo svojo zemljo, svoj gozd, kar šibkejši po navadi imajo, si lahko z znanjem, ki ga pridobijo v našem podjetju, zgradijo svojo hišo. Zraven pa moraš imeti tudi hrano in to se mi je zdelo, da sodi v to zgodbo, da se poskusimo oskrbeti tudi s hrano. (so.p-1,1a) Ko bomo imeli hiše dokončane, smo hoteli pokazati, kako to storiti. (so.p-1,1b) Mi se gremo permakulturo, naredili smo grede in po principu permakulture bomo rastline gojili, po tem principu ni potrebno vlagati veliko dela, saj se zemljo pripravi, da sama opravi delo, sadili bomo takšne rastline, v takšni kombinaciji, da druga drugo ščitijo. S permakulturnimi vrtovi je zelo malo dela in za tem je cela filozofija, kaj se sadi pri hiši, se pravi zelišča, dlje so vrtovi, potem so živali, za kar se še odločamo, kaj bomo imeli, potem pa to preide v gozd. Vse skušamo delati kar se da naravno, brez uporabe gnojil, tudi pri konoplji se bomo preusmerili na ekološko gojenje in drugo leto verjetno pridobili certifikat.

#### **Ste zaznali to potrebo sami ali so to potrebo izrazili člani skupnosti, v kateri delujete?**

Ideja je družinska, v to sva se spustila jaz in moj sin, potem so se priključili še ostali člani družine (so.p-1,2) in nekateri »zunanji« ustanovitelji (so.p-1,3). Ker se na stvari, ki se jih gremo strokovno, ne spoznamo, sem v delovanje kot ustanovitelje povabila največje strokovnjake iz določenih področij (so.p-1,4) in sicer:

- D.R. mi pokriva področje pridelovanja konoplje

- K.Z. je strokovnjak za naravno gradnjo
- J.B. in S.F. sta strokovnjaka za permakulturo
- A.P. se ukvarja z notranjim in zunanjim opremljanjem v povezavi z energijami.

Izvedli nismo nobene analize, sami se mi je zdelo, da tako, kot se ta svet zadnje čase čudno vrti, da je fajn imeti nek rezervni načrt, da si popolnoma samooskrben. (so.p-1,4a) Vse to bomo nudili v turistične namene, posamezniki bodo lahko prišli k nam v Prekmurje, videli, kako se v hiši živi, se goji hrano. Če se odloči za takšen način življenja, mu to hišo tudi zgradimo in uredimo vrtove. (so.p-1, 4b)

### **Kdaj ste ustanovili socialno podjetje?**

Pred 3 leti, leta 2013 (so.p-1,5)

**Ste socialno podjetje. V Zakonu o socialnem podjetništvu je zaznati, da obstajata 2 tipa socialnega podjetja. Kateri tip ste vi in zakaj ste se odločili za tega?**

Mi smo tip B (so.p-1,6), kjer ni toliko poudarka na sami dejavnosti, kot na delu z ranljivimi skupinami ljudi. (so.p-1,7)

### **V čem so prednosti socialnega podjetja?**

Že samo ime asociira na dejstvo, da dobiček pri tem ni primaren (so.p-1,8). Mi pa imamo celo zavod, ki je socialno podjetje, torej smo povsem neprofitni (so.p-1,9). Po Zakonu o gospodarskih družbah posameznik lahko ustanovi d.o.o., d.n.o., zadrugo ali zavod. Mi smo se odločili za zavod, ker ljudi asociira, da glavni motiv delovanja ni dobiček. Dobiček se pri zavodu ne deli, v nasprotju z d.o.o., ampak je za reprodukcijo zavoda. Hotela sem poudariti namen našega delovanja, kar je širša družbena koristnost. (so.p-1, 9a)

### **Kaj so bile in so glavne ovire, s katerimi se soočate?**

Premalo lastnih sredstev (so.p-1,10) in premalo spodbud (so.p-1,11). Glavna ovira so razpisi, (so.p-1,11a) prijavili smo se na razpis, na katerem so sredstva odobrili le enemu projektu. Zdi se mi čudno. Ogromno je birokracije, (so.p-1,11b) sama v svojem svetovalnem delu razpise pišem in tudi meni je težko, nikamor ne pridem, ki se na to spoznam, kaj šele nekdo, ki o tem nima pojma.

### **Bi bile potrebne kakšne spremembe v zakonodaji? Kakšne, na katerih področjih?**

Spodbude pri zaposlovanju (so.p-1,12), izobraževanju (so.p-1,13), »rehabilitaciji« (so.p-1,14). Ker nimam znanj za delo z določenimi ranljivimi skupinami, na primer odvisniki, invalidi in tako naprej, si predstavljam, da bi zaposlovala le dolgotrajno brezposelne osebe. Ker nisem socialni delavec, nimam znanj, kako se do določenih skupin ljudi obnašati, zato ne morem pomagati ljudem pri njihovi rehabilitaciji. Sama delam v kadrovske službi, kjer je od 230 zaposlenih skoraj 40 invalidov in zlepa ne dobijo invalidske pokojnine. Država ničesar ne da od sebe, zato pade vse na breme podjetja in poiskati je potrebno bolj enostavno delovno mesto. Država odgovornost prelaga na druge, naj drugi

poskrbijo za njih. Ne zdi se mi dobro. Potrebno bi bilo poenostaviti določene zadeve, saj so preveč komplicirane in preveč zahtevajo. (so.p-1,14a) Druga skrajnost pa je pri javnih delih, ko je rok na določen dan, do določene ure in kdor prej pride, tisti dobi. (so.p-1, 14b)

### **Kakšni so vaši cilji in kako jih nameravate doseči?**

V tem in naslednjem letu dokončati dve hiši naravne gradnje in jih začeti tržiti v turistične namene in imeti kot vzorčne hiše za trženje gradnje te vrste. Glavni problem je seveda denar (so.p-1,15), zato smo zaposili za 25.000 € kredita za socialna podjetja preko Podjetniškega sklada (so.p-1,16), prijavili smo se tudi za nepovratna sredstva v višini cca 200.00€ (so.p-1,17) na razpis Interreg Slovenija – Madžarska (so.p-1,17a), vendar nismo dobili ničesar. Nekaj imamo tudi še lastnih sredstev, ki pa v tem trenutku še niso operativna (so.p-1,18), samo moramo prodati neke nepremičnine. Od podjetniškega sklada smo kredit dobili, (so.p-1,18a) Podjetniški sklad moram pohvaliti, so eni redki, ki ne gledajo samo birokratsko. Moj cilj je, če bom našla kakšno finančno pomoč in kakšno pravo osebo, da se zgradi 10 takšnih hiš, ki bodo namenjena upokojemcem, kot nekakšna varovana stanovanja.

### **Potrebujete pri doseganju teh ciljev kakšno dodatno pomoč, pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev ipd.? Kakšna pomoč je to? Jo dobite? Od koga?**

Za enkrat take pomoči še nismo koristili (so.p-1,19), bi pa jo, če bi bila na voljo (so.p-1,20), absolutno.

### **Kako to prispeva k doseganju vaših ciljev?**

Ne morem odgovoriti, ker takšne pomoči še nismo koristili.

### **Ste deležni kakšne pomoči pri vodenju socialnega podjetja, pri pridobivanju sredstev ipd. s strani države/evropske unije, koga tretjega? Kakšna pomoč je to?**

Pomoči v tem smislu ne potrebujemo (so.p-1,21), saj sem sama svetovalka na poslovnem področju, pišem tudi razpise (so.p-1,22). Za gradnjo hiš naravne gradnje, za gojenje konoplje in za permakulturne vrtove sem v Zavod kot ustanovitelj povabila najboljše strokovnjake tega področja. Problem je pri razpisih, vse je napisano zelo komplicirano, ustrezati je potrebno 100 pogojem. (so.p-1,22a) Prvo leto, ko ni prihodkov, imam stroške z gradnjo. Bilanca je v minusu in kamorkoli pridem, mi rečejo, da delam izgubo, da nimam prihodkov. Vsi gledajo samo skozi birokracijo. (so.p-1,22b) Sami smo vložili 100.000 €. Zanima jih le številka, drugo ne. Pomoč bi potrebovala sedaj, da bi čim prej dokončala hiše in jih začela tržiti ter zaposlila ljudi, da bodo takšne hiše delali za trg.

### **Kako zagotavljate trajnost delovanja vašega socialnega podjetja?**

Za enkrat le skozi ohranjanje narave, okolja (so.p-1,23).

**V Zakonu o socialnem podjetništvu je moč prebrati, da socialna podjetja ne smejo poslovati z dobičkom oziroma morajo le tega namenjati za opravljanje dejavnosti. Kako vi razpolagate z dobičkom oziroma presežkom prihodka?**

Za enkrat smo v izgubi (so.p-1,24), saj gradimo hiši, ki je pa še ne moremo tržiti. Tako imamo le stroške in nobenih prihodkov. Nekaj prihodkov bo iz pridelave konoplje. (so.p-1,25)

**Kako sodelujete s skupnostjo? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Tega sodelovanja še ni (so.p-1,26). Bi pa bilo takšno sodelovanje dobrodošlo. Okoliški kmetje bi lahko pomagali pri pridelavi konoplje (so.p-1,27). Razmišljamo tudi o ustanovitvi zadruga (so.p-1,28) za naše goste bi lahko sodelovali od lovske družine (so.p-1,29) do žensk, ki se spoznajo na lokalno hrano (so.p-1,30), pa tudi tisti, ki poznajo naravno in kulturno dediščino teh krajev (so.p-1,31). Moj življenjski projekt pa bi bil izgradnja naselja/komune hiš naravne gradnje za upokojence po načelih varovanih stanovanj. Pri tem bi želel, da se npr. vključi občina oz. lahko bi šli v neko javno-zasebno partnerstvo.

**Sodelujete s Centrom za socialno delo ali kakšno drugo institucijo, organizacijo? Katero? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Nekaj poskušamo sodelovati z zavodom za zaposlovanjem (so.p-1,32), kjer smo poskusili pridobiti kadre za usposabljanje na delovnem mestu (so.p-1,33), vendar smo padli skozi (so.p-1,33a), ker nismo imeli zaposlenih. Morala sem dokazati, da sem v projektu vložila 50.000 €. Ko sem to dokazala, so se spomnili, da ne ustrezam še po drugih kriterijih. Ko sem rekla, da tega ni v razpisu omenjenega, so rekli, da je to logičen kriterij.

**Koga zaposlujete? Kako ste se odločili, koga iz ranljivih skupin boste zaposlovali? Pri čem vse sodelujejo zaposleni?**

Zaposlenih še nimamo (so.p-1,34). Za enkrat sem se pravkar zaposlila sama (so.p-1,35), potem, ko bomo imeli sredstva za izplačila plač tudi drugih sodelavcev, bomo še zaposlovali (so.p-1,36). Zaposlovali bomo dolgotrajno brezposelne ljudi (so.p-1,37). Pri gradnji vseeno rabimo močne ljudi, težko bi mogoče delali z invalidi (so.p-1,38), mogoče pa je razlog tudi, da si mislimo, da je z njimi brez dodatnih znanj najlažje delati (so.p-1,39). Nimamo dodatnih znanj, kako ravnati npr. z odvisniki. (so.p-1,40)

**Kako poteka delo z ranljivimi skupinami?**

Še ne poteka (so.p-1,41).

**Imate za delo z ranljivimi skupinami ljudi zaposlenega strokovnjaka iz tega področja (npr. socialnega delavca)? Če da, kakšne so njegove naloge?**

Nimamo (so.p-1,42). In ga verjetno tudi ne bomo imeli (so.p-1,43). Sama sem pri svojem svetovalnem delu delala ogromno s kadri in njihovim vodenjem (so.p-1,44) Če bi bil  
106

kakšen razpis, da bi mi plačali ob zaposlitvi na primer invalida, nekoga, ki bi znal z njim delati, bi imela zaposlenega tudi socialnega delavca. (so.p-1,44a) Drugače sama delam veliko s kadri, vendar z vsemi ljudmi ne morem delati enako, potrebna so dodatna znanja. Na primer odvisnike je potrebno drugače motivirati, znati je potrebno odreagirati. Sama nimam zadržkov delati s takšnimi skupinami ljudi, vendar nimam potrebnih znanj. S podjetjem smo začeli zaradi tega, da bi drugim pomagali, vendar je za to potrebno dodatno znanje. Potrebno je znati govoriti na pravi način, ga motivirati za delo. (so.p-1, 44b)

**Mislite, da je profil socialnega delavca potreben v socialnem podjetju? Obrazložite.**  
Mogoče, kadar gre za druge oblike ranljivih oseb kot so na primer odvisniki, invalidi (so.p-1,45).

**Kako vidite vlogo socialnega dela v socialnem podjetju?**

Socialni delavec naj bi čim več komuniciral z ljudmi, spremljal njihov razvoj, usposobljenost, motiviranost (so.p-1,46)...

| ŠT. IZJAVE | IZJAVA                                                                                                            | POJEM                          | KATEGORIJA            | NADKATEGORIJA         | TEMA        |
|------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------|-----------------------|-----------------------|-------------|
| so.p-1, 1  | Prehranska samozadostnost je samo ena od dejavnosti s katerimi se ukvarjamo in je del trajnostnega razvoja        | Trajnostni razvoj              | Namen ustanovitve     |                       | Ustanovitev |
| so.p-1, 1a | Zraven pa moraš imeti tudi hrano in to se mi je zdelo, da sodi v to zgodbo, da se poskusimo oskrbeti tudi s hrano | Vpliv več dejavnikov           | Namen ustanovitve     |                       | Ustanovitev |
| so.p-1, 1b | smo hoteli pokazati, kako to storiti                                                                              | Izobraževanje                  | Namen ustanovitve     |                       | Ustanovitev |
| so.p-1, 2  | Ideja je družinska, v to sva se spustila jaz in moj sin, potem so se priključili še ostali člani družine          | Potrebe lokalnega prebivalstva | Pobuda za ustanovitev |                       | Ustanovitev |
| so.p-1, 3  | »zunanj« ustanovitelji                                                                                            | Strokovnjaki                   | Pobuda za ustanovitev |                       | Ustanovitev |
| so.p-1, 4  | v delovanje kot ustanovitelje povabila največje strokovnjake iz določenih področij                                | Strokovnjaki                   | Fizične osebe         | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |

|             |                                                                                                       |                                      |                                      |  |                       |
|-------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------|--|-----------------------|
| so.p-1, 4a  | je fajn imeti nek rezervni načrt, da si popolnoma samooskrben                                         | Povečanje možnosti za samooskrbo     | Cilji socialnega podjetja            |  | Cilji                 |
| so.p-1, 4b  | uredimo vrtove                                                                                        | Storitvena dejavnost                 | Delo socialnega podjetja             |  | Poslovanje            |
| so.p-1, 5   | leta 2013                                                                                             | 2013                                 | Datum ustanovitve                    |  | Ustanovitev           |
| so.p-1, 6   | tip B                                                                                                 | Tip B                                | Registracija socialnega podjetja     |  | Socialno podjetništvo |
| so.p-1, 7   | ni toliko poudarka na sami dejavnosti, kot na delu z ranljivimi skupinami ljudi.                      | Za delo z ranljivimi skupinami ljudi | Registracija socialnega podjetništva |  | Socialno podjetništvo |
| so.p-1, 8   | da dobiček pri tem ni primaren                                                                        | Finance                              | Poslovanje socialnega podjetja       |  | Poslovanje            |
| so.p-1, 9   | smo povsem neprofitni                                                                                 | Finance                              | Poslovanje socialnega podjetja       |  | Poslovanje            |
| so.p-1, 9a  | Hotela sem poudariti namen našega delovanja, kar je širša družbena koristnost.                        | Družbena korist                      | Namen ustanovitve                    |  | Ustanovitev           |
| so.p-1, 10  | Premalo lastnih sredstev                                                                              | Finančne ovire                       | Ovire v posamezni razvojni fazi      |  | Ovire                 |
| so.p-1, 11  | premalo spodbud                                                                                       | Ovire v okolici                      | Ovire v posamezni razvojni fazi      |  | Ovire                 |
| so.p-1, 11a | Glavna ovira so razpisi                                                                               | Glavna ovira                         | Razpisi                              |  | Ovire                 |
| so.p-1, 11b | Ogromno je birokracije                                                                                | Ovira v okolici                      | Ovire v posamezni razvojni fazi      |  | Ovire                 |
| so.p-1, 12  | Spodbude pri zaposlovanju                                                                             | Zaposlovanje                         | Potrebne spremembe                   |  | Zakonodaja            |
| so.p-1, 13  | izobraževanju                                                                                         | Izobraževanje                        | Potrebne spremembe                   |  | Zakonodaja            |
| so.p-1, 14  | »rehabilitaciji«.                                                                                     | Rehabilitacija                       | Potrebne spremembe                   |  | Zakonodaja            |
| so.p-1, 14a | poenostaviti določene zadeve, saj so preveč komplicirane in preveč zahtevajo.                         | Poenostavitev                        | Potrebne spremembe                   |  | Zakonodaja            |
| so.p-1, 14b | Druga skrajnost pa je pri javnih delih, ko je rok na določen dan, do določene ure in kdor prej pride, | Razpisi                              | Potrebne spremembe                   |  | Zakonodaja            |

|                |                                                                                                                 |                                                 |                                       |               |             |
|----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|---------------------------------------|---------------|-------------|
|                | tisti dobi                                                                                                      |                                                 |                                       |               |             |
| so.p-1,<br>15  | problem je seveda<br>denar                                                                                      | Finančne ovire                                  | Ovire v<br>posamezni<br>razvojni fazi |               | Ovire       |
| so.p-1,<br>16  | zaposili za<br>25.000 € kredita<br>za socialna<br>podjetja preko<br>Podjetniškega<br>sklada                     | Denarna<br>pomoč                                | Pridobljena<br>pomoč                  | Oblike pomoči | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>17  | prijavili smo se<br>tudi za nepovratna<br>sredstva v višini<br>cca 200.00 €                                     | Pridobivanje<br>finančnih<br>sredstev           | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>17a | razpis Interreg<br>Slovenija –<br>Madžarska                                                                     | Uspeh na<br>razpisih                            | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>18  | nekaj imamo tudi<br>še lastnih<br>sredstev, ki pa v<br>tem trenutku še<br>niso operativna                       | Zagotavljanje<br>uspeha                         | Poslovanje<br>socialnega<br>podjetja  |               | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>18a | Od podjetniškega<br>sklada smo kredit<br>dobili                                                                 | Denarna<br>pomoč                                | Pridobljena<br>pomoč                  | Oblike pomoči | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>19  | take pomoči še<br>nismo koristili                                                                               | Pomoč pri<br>doseganju<br>ciljev                | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>20  | bi pa jo, če bi bila<br>na voljo                                                                                | Pomoč pri<br>doseganju<br>ciljev                | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>21  | Pomoči v tem<br>smislu ne<br>potrebujemo                                                                        | Ni potrebe po<br>pomoči                         | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Sodelovanje |
| so.p-1,<br>22  | sem sama<br>svetovalka na<br>poslovnem<br>področju, pišem<br>tudi razpise                                       | Storitvena<br>dejavnost                         | Delo<br>socialnega<br>podjetja        |               | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>22a | Problem je pri<br>razpisih, vse je<br>napisano zelo<br>komplicirano,<br>ustrezati je<br>potrebno 100<br>pogojem | Poenostavitev                                   | Potrebne<br>spremembe                 |               | Zakonodaja  |
| so.p-1,<br>22b | Vsi gledajo samo<br>skozi birokracijo                                                                           | Birokracija                                     | Nefleksibilnost<br>države             |               | Ovire       |
| so.p-1,<br>23  | skozi ohranjanje<br>narave, okolja.                                                                             | Pozitiven<br>učinek na<br>skupnost in<br>okolje | Zagotavljanje<br>trajnosti            |               | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>24  | smo v izgubi                                                                                                    | Finance                                         | Poslovanje<br>socialnega<br>podjetja  |               | Poslovanje  |
| so.p-1,<br>25  | Nekaj prihodkov<br>bo iz pridelave<br>konoplje                                                                  | Pridelovalna<br>dejavnost                       | Delo<br>socialnega<br>podjetja        |               | Poslovanje  |

|                |                                                                                                      |                                                                 |                                   |                                 |              |
|----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------|-----------------------------------|---------------------------------|--------------|
| so.p-1,<br>26  | sodelovanja še ni                                                                                    | Skupnost                                                        | Nesodelovanje<br>z drugimi        |                                 | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>27  | Okoliški kmetje bi<br>lahko pomagali pri<br>pridelavi konoplje                                       | Želje po<br>povezovanju z<br>drugimi<br>proizvajalci /<br>kmeti | Proizvajalci /<br>kmeti           |                                 | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>28  | Razmišljamo tudi<br>o ustanovitvi<br>zadruga                                                         | Ustanovitev<br>zadruga                                          | Cilji<br>socialnega<br>podjetja   |                                 | Cilji        |
| so.p-1,<br>29  | lahko sodelovali<br>od lovske družine                                                                | Skupnost                                                        | Fizične osebe                     | Sodelovanje z<br>drugimi        | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>30  | žensk, ki se<br>spoznajo na<br>lokalno hrano                                                         | Skupnost                                                        | Fizične osebe                     | Sodelovanje z<br>drugimi        | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>31  | tisti, ki poznajo<br>naravno in<br>kulturno dediščino<br>teh krajev                                  | Strokovnjaki                                                    | Fizične osebe                     | Sodelovanje z<br>drugimi        | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>32  | zavodom za<br>zaposlovanjem                                                                          | Zavod za<br>zaposlovanje                                        | Pravne osebe                      | Sodelovanje z<br>drugimi        | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>33  | poskusili pridobiti<br>kadre za<br>usposabljanje na<br>delovnem mestu                                | Napotitev<br>kadrov                                             | Namen<br>sodelovanja              |                                 | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>33a | smo padli skozi                                                                                      | Zavod za<br>zaposlovanje                                        | Nesodelovanje<br>z drugimi        |                                 | Sodelovanje  |
| so.p-1,<br>34  | Zaposlenih še<br>nimamo                                                                              | Ni zaposlenih                                                   | Zaposlovanje                      |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>35  | zaposlila sama                                                                                       | Samozaposleni                                                   | Zaposlovanje                      |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>36  | ko bomo imeli<br>sredstva za<br>izplačila plač tudi<br>drugih<br>sodelavcev, bomo<br>še zaposlovali. | V prihodnosti                                                   | Zaposlovanje                      |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>37  | Zaposlovali bomo<br>dolgotrajno<br>brezposelne ljudi                                                 | Dolgotrajno<br>brezposelne<br>osebe                             | Delo z<br>ranljivimi<br>skupinami |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>38  | težko bi mogoče<br>delali z invalidi                                                                 | Zahtevno                                                        | Delo z<br>ranljivimi<br>skupinami |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>39  | mislimo, da je z<br>njimi brez<br>dodatnih znanj<br>najlažje delati                                  | Druge<br>specifike                                              | Delo z<br>ranljivimi<br>skupinami |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>40  | Nimamo dodatnih<br>znanj, kako<br>ravnati npr. z<br>odvisniki.                                       | Potrebna<br>dodatna znanja                                      | Delo z<br>ranljivimi<br>skupinami |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>41  | Še ne poteka                                                                                         | Ni dela z<br>ranljivimi<br>skupinami                            | Delo z<br>ranljivimi<br>skupinami |                                 | Zaposlovanje |
| so.p-1,<br>42  | Nimamo                                                                                               | Ni socialnega<br>delavca                                        | Zaposlen                          | Profil<br>socialnega<br>delavca | Zaposlovanje |
| so.p-1,        | In ga verjetno tudi                                                                                  | Ni potrebe po                                                   | Potreba po                        | Profil                          | Zaposlovanje |

|             |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |                         |                             |                           |               |
|-------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|-----------------------------|---------------------------|---------------|
| 43          | ne bomo imeli                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | socialnem delavcu       | profilu                     | socialnega delavca        |               |
| so.p-1, 44  | Sama sem pri svojem svetovalnem delu delala ogromno s kadri in njihovim vodenjem                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         | Vodenje podjetja        | Delo socialnega podjetja    |                           | Poslovanje    |
| so.p-1, 44a | Če bi bil kakšen razpis, da bi mi plačali ob zaposlitvi na primer invalida, nekoga, ki bi znal z njim delati, bi imela zaposlenega tudi socialnega delavca.                                                                                                                                                                                                                                                                                              | Pod določenimi pogoji   | Potreba po profilu          | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje  |
| so.p-1, 44b | Drugače sama delam veliko s kadri, vendar z vsemi ljudmi ne morem delati enako, potrebna so dodatna znanja. Na primer odvisnike je potrebno drugače motivirati, znati je potrebno odreagirati. Sama nimam zadržkov delati s takšnimi skupinami ljudi, vendar nimam potrebnih znanj. S podjetjem smo začeli zaradi tega, da bi drugim pomagali, vendar je za to potrebno dodatno znanje. Potrebno je znati govoriti na pravi način, ga motivirati za delo | Potrebna dodatna znanja | Delo z ranljivimi skupinami |                           | Zaposlovanje  |
| so.p-1, 45  | Mogoče, kadar gre za druge oblike ranljivih oseb kot so na primer odvisniki, invalidi                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Prinese novo znanje     | Vloga socialnega dela       |                           | Socialno delo |
| so.p-1, 46  | Socialni delavec naj bi čim več komuniciral z ljudmi, spremljal njihov razvoj,                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           | Mentorstvo              | Naloge                      | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje  |

|  |                                    |  |  |  |  |
|--|------------------------------------|--|--|--|--|
|  | usposobljenost,<br>motiviranost... |  |  |  |  |
|--|------------------------------------|--|--|--|--|

### 8.2.2. So.p-2

#### **Zakaj ste se odločili za ustanovitev socialnega podjetja na področju prehranske samozadostnosti?**

Za ustanovitev socialnega podjetja smo se v prvi vrsti odločili zaradi več dejavnikov. (so.p-2,1) Ekipa mladih nas je po diplomah ostala brez službe (so.p-2,2) in ker je tudi v občini in širše velika brezposelnost, smo se odločili, da bomo nekaj naredili v zvezi s tem in ne samo čakali, da nekdo drug naredi nekaj za nas in za skupnost. Prav tako nas je vodila slaba kakovost prehrane (so.p-2,3), slabo stanje pitne vode (so.p-2,4), predvsem pa pomanjkanje ponudbe zdrave kvalitetne ekološke zelenjave in zelišč (so.p-2, 5), kar je bilo povezano tudi z najvišjo stopnjo pojavnosti in umrljivosti za rakom v Sloveniji (so.p-2,6), in smo se odločili, da bomo ustanovili socialno podjetje. Najprej je naš cilj bil poskusiti obnoviti starejšo kmetijo (so.p-2,7) in iz tega narediti kraj, ki bo zaposloval ranljive ciljne skupine (so.p-2,8), postal kraj druženja (so.p-2,9) in izobraževanja (so.p-2,10), obenem pa ponujal lokalno pridelano ekološko hrano (so.p-2,11). Kasneje smo na srečo od občine dobili v upravljanje nekdanj zelo pomemben objekt še iz časa grofov, ki je nekdanj delovala kot pomembna vrtnarija (so.p-2,12). Po nekaj leti v zapuščenem stanju, pa jo mi obnavljamo in tako smo v enem letu naredili naš Eko vrt.

#### **Ste zaznali to potrebo sami ali so to potrebo izrazili člani skupnosti, v kateri delujete? Kdaj ste ustanovili socialno podjetje?**

Potrebo smo zaznali sami (so.p-2,13), po pogovorih z občani (so.p-2,14) in drugimi ljudmi, ki že delujejo na tem področju (so.p-2,15). Podjetje smo ustanovili v začetku leta 2014 (so.p-2,16), medtem ko smo se prvo leto izobraževali (so.p-2,17), navezovali stike (so.p-2,18), dogovarjali z občino (so.p-2,19) in urejali zapuščeno kmetijo (so.p-2,20), smo lansko leto prišli na sedanjo lokacijo na Eko vrt v središču mesta. Naši načrti in delo nista povezani samo z prehransko samozadostnostjo (so.p-2,21), saj naše podjetje prepleta še druge pomembne spektre. Urejamo tudi zopet pomemben kulturni objekt v središču mesta in sicer nekdanjo železnino (so.p-2,22), kjer načrtujemo trgovinico, ki bo povezovala vse lokalne (eko) pridelovalce (so.p-2,22a), medgeneracijski center (so.p-2,22b), zaposlitveni center, itd (so.p-2,22c). Obenem pa smo pred kratkim na občini odprli tudi informacijsko točko za Rome (so.p-2,23). Prav tako pa smo postali že stičišče vseh eko ponudnikov v občini (so.p-2, 24) in tako že nekaj svojih pridelkov zagotavljamo za lokalni vrtec. (so.p-2,25)

**Ste socialno podjetje. V Zakonu o socialnem podjetništvu je zaznati, da obstajata 2 tipa socialnega podjetja. Kateri tip ste vi in zakaj ste se odločili za tega?**

Smo tip B (so.p-2,26) in sicer iz tega razloga, da želimo omogočiti zaposlovanje ranljivih ciljnih skupin (so.p-2,27), obenem pa sami ne želimo imeti dobička (so.p-2,28), ker nam je prvotni cilj delovanje za celotno skupnost. (so.p-2,29)

**V čem so prednosti socialnega podjetja?**

Prednost mi vidimo v tem, da smo lahko od občine v brezplačno upravljanje dobili površino za naš eko vrt in poslopje stare železnine (so.p-2,30), obenem pa je tudi kar nekaj spodbud, ki so namenjene izključno socialnih podjetjem (so.p-2,31). Prednost tega je tudi, da je včasih to ena redkih možnosti, da se lahko ranljive ciljne skupine zaposlijo (so.p-2,32). Naša ekipa pa ima možnost, da lahko na podlagi raznih spodbud po svoje kreira svoje delovanje (so.p-2,33).

**Kaj so bile in so glavne ovire, s katerimi se soočate?**

Naše glavne ovire so bile predvsem ustanovitveni kapital (so.p-2,34), saj smo ustanovitelji zaradi mladosti in obenem pomanjkanjem sredstev, socialno podjetje ustanovili skoraj brez ustanovitvenega kapitala, edino kar je bilo potrebnega za birokracijo. Zato je naše delovanje na začetku bilo in občasno še je, malo oteženo. Ovira je tudi to, da je socialno podjetništvo še dokaj nepoznano v našem območju (so.p-2,35) in dosti ljudi ne pozna pomena in namena njihovega delovanja (so.p-2,36). Trenutno pa so največje ovire sprotno financiranje ustanovne ekipe (so.p-2,37), saj sami nismo ranljiva skupina, zato se vsi ne moremo zaposliti (so.p-2,37a). Odvisni smo namreč od razpisov (so.p-2,38), zato je včasih potrebno tudi prostovoljno delovanje (so.p-2,39). Za delovanje pa so potrebni tudi uspešnost na razpisih, ki nam zagotavljajo velik delež pri financiranju podjetja (so.p-2,40)

**Bi bile potrebne kakšne spremembe v zakonodaji? Kakšne, na katerih področjih?**

Naše socialno podjetje je bilo že na veliko pogovorih z odgovornimi, ki lahko vplivajo na spremembo zakonodaje in v zvezi s tem se že pripravljajo spremembe (so.p-2,41). Največji problem, ki bi ga potrebno spremeniti je, kot že omenjeno, zaposlovanje menedžmenta oz. ekipe, ki vodi podjetje, saj kot že v prejšnji točki omenjeno se težko zaposlimo, ker nismo ranljiva ciljna skupina (so.p-2,42). Nujne spremembe pa so potrebne še na področju razpisov in sicer bi se moral ukiniti delež lastnega sofinanciranja, ki je po navadi 25%, saj je to največja ovira, da se majhna socialna podjetja, kot smo mi, ne moremo prijavljati na velike projekte, saj tega lastnega vložka preprosto nimamo (so.p-2,43).

**Kakšni so vaši cilji in kako jih nameravate doseči?**

Mi imamo veliko ciljev, ki jih uresničujemo sami (so.p-2,44) in tudi s pomočjo občine (so.p-2,45) ter drugih sorodnih organizacij, kjer načrtujemo skupne projekte (so.p-2,46). Namreč

brez skupne pomoči in združevanja gre še bolj težko (so.p-2,47). Prav tako pa upamo na uspešnost pri razpisih (so.p-2,48) in tudi kakšne nove možnosti financiranja (so.p-2,49).

**Potrebujete pri doseganju teh ciljev kakšno dodatno pomoč, pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev ipd.? Kakšna pomoč je to? Jo dobite? Od koga? Kako to prispeva k doseganju vaših ciljev?**

Lokalna skupnost (so.p-2,50) in tudi občina nas zelo podpirajo (so.p-2,51). Ljudje se počasi navajajo na nas in vidijo v našem delu potencial, kar vidimo v obiskih, nakupu in tudi podpori nasploh (so.p-2,52). Pomoč občine je tudi v tem, da smo v povezavi z njimi pripravili občinski razpis za socialna podjetja (so.p-2,53), pomaga pa nam tudi pri delnem sofinanciranju raznih projektov (so.p-2,54). Prav tako imamo prostovoljce (so.p-2,55), hvaležni pa smo tudi vsem, ki nam kakorkoli drugače pomagajo, z donacijami sadik, semen (so.p-2,56), pomočjo pri izvedbi kakšnega dela (so.p-2,56a), posojajo kakšne opreme, itd (so.p-2,56b). Takšna pomoč nam zelo prav pride in brez nje bi bilo težje. Država pa nam pomaga s tem, da resorna ministrstva objavljajo razpise, ki nam pomagajo pri financiranju (so.p-2,57).

**Ste deležni kakšne pomoči pri vodenju socialnega podjetja, pri pridobivanju sredstev ipd. s strani države/evropske unije, koga tretjega? Kakšna pomoč je to?**

Udeležili smo se raznih izobraževanj (so.p-2,58), predavanj glede socialnih podjetij (so.p-2,59), se pa predvsem sami sproti, lahko rečemo še učimo, glede vodenja podjetja (so.p-2,60). V pomoč pa so nam naši prijatelji, ki že sami delujejo na podobnem področju (so.p-2,61), in ker je naše mesto majhna skupnost in se vsi poznamo, tudi pomoč računovodstva (so.p-2,62), občinske uprave (so.p-2,63), in drugih. V veliko pomoč nam je tudi to, da je eden izmed naših strokovnih sodelavcev občinski svetnik in podpredsednik krajevne skupnosti in zato že tam dobimo veliko podpore. (so.p-2, 64)

**Kako zagotavljate trajnost delovanja vašega socialnega podjetja?**

Trajnost delovanja zagotavljamo z razpisi (so.p-2,65), prodajo izdelkov (so.p-2,66), transparentnostjo (so.p-2,67), dolgoročnim učinkom na skupnost (so.p-2,68) in predvsem z našim lastnim delom in vložkom (so.p-2,69). Ekipa namreč dela tako birokracijo (so.p-2,70), kot tudi delo na vrtu (so.p-2,71).

**V Zakonu o socialnem podjetništvu je moč prebrati, da socialna podjetja ne smejo poslovati z dobičkom oziroma morajo le tega namenjati za opravljanje dejavnosti.**

**Kako vi razpolagate z dobičkom oziroma presežkom prihodka?**

Ves dobiček vlagamo v naše dejavnosti (so.p-2,72) in projekte (so.p-2,73).

**Kako sodelujete s skupnostjo? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Kot že omenjeno, s skupnostjo glede na kratek čas delovanja dobro sodelujemo (so.p-2,74). Šola in vrtec z nami izvajata kakšne dejavnosti (krožek, sajenje sadovnjaka, itd.) (so.p-2,75) in vrtnu dostavljamo določen delež zelenjave (so.p-2,76). Sosedom z blokov omogočamo košček zemlje, ki ga imajo za lastno pridelavo zelenjave (so.p-2,77). Drugače pa imamo tudi razne delavnice (so.p-2,78), predavanja za skupnost (so.p-2,79) in sedaj tudi informacijsko točko za Rome (so.p-2,80), ki jo bomo sčasoma razširili tudi na ostale občane (so.p-2,81). Imamo tudi prodajalno, kjer nas lahko vsak obiše, ni nujno, da kaj kupi (so.p-2,82). Več sodelovanja pa načrtujemo, ko bomo imeli obnovljene prostore v stari železnini. (so.p-2,83)

**Sodelujete s Centrom za socialno delo ali kakšno drugo institucijo, organizacijo? Katero? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

S CSD delujemo tako, da naši prostovoljci dobijo dodatek za aktivnost (so.p-2,84), prav tako pa imamo njihovo podporo pri informacijski točki za Rome, ker napotujejo zainteresirane uporabnike k nam (so.p-2,85). Najbolj pa sodelujemo z URI Soča iz enote Murska Sobota (so.p-2,86), saj k nam napotujejo invalide za zaposlitveno rehabilitacijo (so.p-2,86a). Delovanje z vsemi je dobro (so.p-2,87).

**Koga zaposlujete? Kako ste se odločili, koga iz ranljivih skupin boste zaposlovali? Pri čem vse sodelujejo zaposleni?**

Zaposluje javne delavce (so.p-2,88), invalide iz URI Soča (so.p-2,89). Naše vodilo je za enkrat to, da je oseba iz naše občine (so.p-2,90), čeprav imamo tudi izjeme (so.p-2,90a). Poskušamo zaposlovati osebe pri katerih vidimo določeno stisko (so.p-2,91) oz. možnost, da jo lahko zaposlimo (so.p-2,92). Seveda, ker ne moremo vseh zaposliti (so.p-2,93), nas vodi tudi pripravljenost za delo, motiviranost, itd (so.p-2,94). Lansko leto se nam je namreč prostovoljno javil en Rom, ki je celo leto delal za nas in ker smo bili z njegovim delom zelo zadovoljni, smo ga letos zaposlili preko javnih del (so.p-2,95). Zaposlene poskušamo čim več vključevati (so.p-2,96) in se trudimo, da imamo enakovreden odnos, tako, da lahko vsak kaj predlaga, pove, itd (so.p-2,97). Zato imamo vsak teden skupne sestanke, da lahko povedo, kaj jih moti, predloge, itd. (so.p-2,98) Njihovo delo spoštujemo (so.p-2,99) in jim kolikor je mogoče tudi dopuščamo dosti svobode pri izvedbi nalog (so.p-2,100).

**Kako poteka delo z ranljivimi skupinami?**

Delo z ranljivimi osebami je občasno kar zahtevno (so.p-2,101), predvsem iz tega vidika, ker imajo zaposleni razne specifičnosti (so.p-2,102) in drugačne zmožnosti dela, kar druge zaposlene občasno zmoti in prihaja do trenj (so.p-2,102a). Prav tako je občasno potrebno malo več potrpežljivosti, mogoče večkrat kaj razložiti, drugače povedati, itd. (so.p-2,103)

**Imate za delo z ranljivimi skupinami ljudi zaposlenega strokovnjaka iz tega področja (npr. socialnega delavca)? Če da, kakšne so njegove naloge?**

Kot ustanovni član sem tam prisotna jaz, ki imam izobrazbo univerzitetna diplomirana socialna delavka (so.p-2,104). Moje naloge so predvsem mentoriranje zaposlenim iz URI Soča, prostovoljcem in po potrebi drugim zaposlenim. (so.p-2,105) Skrbim tudi za druge promocijske dejavnosti (so.p-2,106), sem pa tudi vodja info točke za Rome (so.p-2,107). Po potrebi pa vodim delovni proces. (so.p-2,108)

**Mislite, da je profil socialnega dela potreben v socialnem podjetju? Obrazložite.**

V socialnem podjetju tipa B, kot je naše, menim, da je potreben (so.p-2,109). Ker za delo z ranljivimi ciljnim skupinami potrebuješ določene vrline in spretnosti socialnega delavca, brez katerih bi težko izpeljal določene problemske situacije. (so.p-2,110)

**Kako vidite vlogo socialnega dela v socialnem podjetju?**

Socialno delo v socialnem podjetju ni nujno potrebno (so.p-2,111), vendar je lahko v veliko pomoč (so.p-2,112). V veliko pomoč so ti razne metode kot so mentoriranje, svetovanje, delo na terenu, delo s posameznikom, itd. (so.p-2,113) in prav gotovo lahko veliko pripomorejo k boljši delovni sferi. Sama menim, da če ustanoviš socialno podjetje z namenom pomoči skupnosti in najšibkejšim, da moraš vključevati tudi elemente, vsaj skupnostnega socialnega dela (so.p-2,114). So pa socialna podjetja, katerih namen je le pridobivanje sredstev in jih ženejo drugačni motivi, takrat pa tam seveda ni potrebno. (so.p-2,115)

| ŠT. IZJAVE | IZJAVA                                                                | POJEM                          | KATEGORIJA A          | NADKATEGORIJA | TEMA        |
|------------|-----------------------------------------------------------------------|--------------------------------|-----------------------|---------------|-------------|
| so.p-2, 1  | Več dejavnikov                                                        | Vpliv več dejavnikov           | Namen ustanovitve     |               | Ustanovitev |
| so.p-2, 2  | Ekipa mladih nas je po diplomah ostala brez službe                    | Potrebe lokalnega prebivalstva | Pobuda za ustanovitev |               | Ustanovitev |
| so.p-2, 3  | slaba kakovost prehrane                                               | Nezadovoljive razmere          | Pobuda za ustanovitev |               | Ustanovitev |
| so.p-2, 4  | slabo stanje pitne vode                                               | Nezadovoljive razmere          | Pobuda za ustanovitev |               | Ustanovitev |
| so.p-2, 5  | pa pomanjkanje ponudbe zdrave kvalitetne ekološke zelenjave in zelišč | Nezadovoljive razmere          | Pobuda za ustanovitev |               | Ustanovitev |
| so.p-2,    | najvišjo                                                              | Nezadovoljive                  | Pobuda za             |               | Ustanovitev |

|            |                                                                                                                              |                                  |                                     |  |             |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|-------------------------------------|--|-------------|
| 6          | stopnjo pojavnosti in umrljivosti za rakom v Sloveniji                                                                       | razmere                          | ustanovitev                         |  |             |
| so.p-2, 7  | Najprej je naš cilj bil poskusiti obnoviti starejšo kmetijo                                                                  | Povečati možnost za samooskrbo   | Cilji socialnega podjetja           |  | Cilji       |
| so.p-2, 8  | narediti kraj, ki bo zaposloval ranljive ciljne skupine                                                                      | Več zaposlovanja                 | Cilji socialnega podjetja           |  | Cilji       |
| so.p-2, 9  | postal kraj druženja                                                                                                         | Ponudba storitev za skupnost     | Cilji socialnega podjetja           |  | Cilji       |
| so.p-2, 10 | izobraževanja                                                                                                                | Ponudba storitev za skupnost     | Cilji socialnega podjetja           |  | Cilji       |
| so.p-2, 11 | ponujal lokalno pridelano ekološko hrano                                                                                     | Ponudba storitev za skupnost     | Cilji socialnega podjetja           |  | Cilji       |
| so.p-2, 12 | od občine dobili v upravljanje nekdanj zelo pomemben objekt še iz časa grofov, ki je nekdanj delovala kot pomembna vrtnarija | Občina v upravljanje dala objekt | Spodbude s strani javnih institucij |  | Spodbude    |
| so.p-2, 13 | Potrebo smo zaznali sami                                                                                                     | Ustanovitelji / člani            | Pobuda za ustanovitev               |  | Ustanovitev |
| so.p-2, 14 | po pogovorih z občani                                                                                                        | Potrebe lokalnega prebivalstva   | Pobuda za ustanovitev               |  | Ustanovitev |
| so.p-2, 15 | drugimi ljudmi, ki že delujejo na tem področju                                                                               | Strokovnjaki                     | Pobuda za ustanovitev               |  | Ustanovitev |
| so.p-2, 16 | Podjetje smo ustanovili v začetku leta 2014                                                                                  | 2014                             | Datum ustanovitve                   |  | Ustanovitev |
| so.p-2, 17 | prvo leto izobraževali                                                                                                       | Izobraževanje                    | Preteklost                          |  | Poslovanje  |
| so.p-2, 18 | navezovali stike                                                                                                             | Mreženje                         | Preteklost                          |  | Poslovanje  |
| so.p-2, 19 | dogovarjali z občino                                                                                                         | Mreženje                         | Preteklost                          |  | Poslovanje  |
| so.p-2,    | urejali                                                                                                                      | Urejanje                         | Preteklost                          |  | Poslovanje  |

|             |                                                                                          |                                              |                                  |                       |                       |
|-------------|------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------|----------------------------------|-----------------------|-----------------------|
| 20          | zapuščeno kmetijo                                                                        | kmetije                                      |                                  |                       |                       |
| so.p-2, 21  | Naši načrti in delo nista povezani samo z prehransko samozadostnostjo                    | Širše od področja prehranske samozadostnosti | Delo socialnega podjetja         |                       | Poslovanje            |
| so.p-2, 22  | Urejamo tudi zopet pomemben kulturni objekt v središču mesta in sicer nekdanjo železnino | Vodenje podjetja                             | Delo socialnega podjetja         |                       | Poslovanje            |
| so.p-2, 22a | kjer načrtujemo trgovinico, ki bo povezovala vse lokalne (eko) pridelovalce,             | Trgovina                                     | Cilji socialnega podjetja        |                       | Cilji                 |
| so.p-2, 22b | medgeneracij ski center                                                                  | Ponudba storitev za skupnost                 | Cilji socialnega podjetja        |                       | Cilji                 |
| so.p-2, 22c | zaposlitveni center, itd                                                                 | Ponudba storitev za skupnost                 | Cilji socialnega podjetja        |                       | Cilji                 |
| so.p-2, 23  | odprli tudi informacijsko točko za Rome                                                  | Storitvena dejavnost                         | Delo socialnega podjetja         |                       | Poslovanje            |
| so.p-2, 24  | smo postali že stičišče vseh eko ponudnikov v občini                                     | Držna usmerjenost                            | Poslovanje socialnega podjetja   |                       | Poslovanje            |
| so.p-2, 25  | že nekaj svojih pridelkov zagotavljamo za lokalni vrtec                                  | Institucije                                  | Pravne osebe                     | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje           |
| so.p-2, 26  | Smo tip B                                                                                | Tip B                                        | Registracija socialnega podjetja |                       | Socialno podjetništvo |
| so.p-2, 27  | želimo omogočiti zaposlovanje ranljivih ciljnih skupin                                   | Zaposlovati ranljive skupine                 | Namen ustanovitve                |                       | Ustanovitev           |
| so.p-2, 28  | sami ne želimo imeti                                                                     | Ni želje po dobičku                          | Razporejanje dobičkov            |                       | Poslovanje            |

|               |                                                                                                                                      |                                                |                                     |  |           |
|---------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|-------------------------------------|--|-----------|
|               | dobička                                                                                                                              |                                                |                                     |  |           |
| so.p-2,<br>29 | prvotni cilj delovanje za celotno skupnost.                                                                                          | Ponudba storitev za skupnost                   | Cilji socialnega podjetja           |  | Cilji     |
| so.p-2,<br>30 | Prednost mi vidimo v tem, da smo lahko od občine v brezplačno upravljanje dobili površino za naš eko vrt in poslopje stare železnine | Brezplačno upravljanje površin s strani občine | Prednosti socialnega podjetja       |  | Prednosti |
| so.p-2,<br>31 | kar nekaj spodbud, ki so namenjene izključno socialnih podjetjem                                                                     | Za socialna podjetja veliko                    | Spodbude s strani javnih institucij |  | Spodbude  |
| so.p-2,<br>32 | včasih to ena redkih možnosti, da se lahko ranljive ciljne skupine zaposlijo                                                         | Možnost zaposlitve ranljivih skupin            | Prednosti socialnega podjetja       |  | Prednosti |
| so.p-2,<br>33 | na podlagi raznih spodbud po svoje kreira svoje delovanje.                                                                           | Omogoča kreativnost                            | Prednosti socialnega podjetja       |  | Prednosti |
| so.p-2,<br>34 | Naše glavne ovire so bile predvsem ustanovitveni kapital                                                                             | Finančne ovire                                 | Ovire v posamezni razvojni fazi     |  | Ovire     |
| so.p-2,<br>35 | socialno podjetništvo še dokaj nepoznano v našem območju                                                                             | Ovire v okolici                                | Ovire v posamezni razvojni fazi     |  | Ovire     |
| so.p-2,<br>36 | dosti ljudi ne pozna pomena in namena njihovega delovanja                                                                            | Ovire v okolici                                | Ovire pri osveščenosti potrošnikov  |  | Ovire     |
| so.p-2,<br>37 | največje ovire sprotno financiranje ustanovne                                                                                        | Finančne ovire                                 | Ovire v posamezni razvojni fazi     |  | Ovire     |

|            |                                                                                                                                                                                                                       |                      |                                |                       |             |
|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|--------------------------------|-----------------------|-------------|
|            | ekipe                                                                                                                                                                                                                 |                      |                                |                       |             |
| so.p-37a   | sami nismo ranljiva skupina, zato se vsi ne moremo zaposliti                                                                                                                                                          | Zakonodaja           | Nefleksibilnost države         |                       | Ovire       |
| so.p-2, 38 | Odvisni smo namreč od razpisov                                                                                                                                                                                        | Odvisnost            | Razpisi                        |                       | Ovire       |
| so.p-2, 39 | potrebno tudi prostovoljno delovanje                                                                                                                                                                                  | Prostovoljci         | Fizične osebe                  | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| so.p-2, 40 | Za delovanje pa so potrebni tudi uspešnost na razpisih, ki nam zagotavljajo velik delež pri financiranju podjetja                                                                                                     | Zagotavljanje uspeha | Poslovanje socialnega podjetja |                       | Poslovanje  |
| so.p-2, 41 | Naše socialno podjetje je bilo že na veliko pogovorih z odgovornimi, ki lahko vplivajo na spremembo zakonodaje in v zvezi s tem se že pripravljajo spremembe                                                          | Priprava sprememb    | Potrebne spremembe             |                       | Zakonodaja  |
| so.p-2, 42 | Največji problem, ki bi ga potrebno spremeniti je, kot že omenjeno, zaposlovanje menedžment a oz. ekipe, ki vodi podjetje, saj kot že v prejšnji točki omenjeno se težko zaposlimo, ker nismo ranljiva ciljna skupina | Zaposlovanje         | Potrebne spremembe             |                       | Zakonodaja  |

|               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |                                 |                                            |                       |             |
|---------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------|-----------------------|-------------|
| so.p-2,<br>43 | Nujne spremembe pa so potrebne še na področju razpisov in sicer bi se moral ukiniti delež lastnega sofinanciranja, ki je po navadi 25%, saj je to največja ovira, da se majhna socialna podjetja, kot smo mi, ne moremo prijavljati na velike projekte, saj tega lastnega vložka preprosto nimamo. | Razpisi                         | Potrebne spremembe                         |                       | Zakonodaja  |
| so.p-2,<br>44 | jih uresničujemo sami                                                                                                                                                                                                                                                                              | Samo socialno podjetje          | Način doseganja ciljev socialnega podjetja |                       | Cilji       |
| so.p-2,<br>45 | s pomočjo občine                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Pomoč občine                    | Način doseganja ciljev                     |                       | Cilji       |
| so.p-2,<br>46 | drugih sorodnih organizacij, kjer načrtujemo skupne projekte                                                                                                                                                                                                                                       | Pomoč sorodnih organizacij      | Način doseganja ciljev                     |                       | Cilji       |
| so.p-2,<br>47 | brez skupne pomoči in združevanja gre še bolj težko                                                                                                                                                                                                                                                | Lažje premagovanje ovir         | Namen sodelovanja                          |                       | Sodelovanje |
| so.p-2,<br>48 | pa upamo na uspešnost pri razpisih                                                                                                                                                                                                                                                                 | Uspeh na razpisih               | Želje / potrebe                            | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>49 | nove možnosti financiranja                                                                                                                                                                                                                                                                         | Pridobivanje finančnih sredstev | Želje / potrebe                            | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>50 | Lokalna skupnost                                                                                                                                                                                                                                                                                   | Skupnost                        | Fizične osebe                              | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| so.p-2,<br>51 | občina nas zelo                                                                                                                                                                                                                                                                                    | Občina                          | Pravne osebe                               | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |

|                |                                                                                                                         |                          |                       |                       |             |
|----------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|-----------------------|-----------------------|-------------|
|                | podpirajo                                                                                                               |                          |                       |                       |             |
| so.p-2,<br>52  | Ljudje se počasi navajajo na nas in vidijo v našem delu potencial, kar vidimo v obiskih, nakupu in tudi podpori nasploh | Potrošniki               | Fizične osebe         | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| so.p-2,<br>53  | Pomoč občine je tudi v tem, da smo v povezavi z njimi pripravili občinski razpis za socialna podjetja                   | Preko razpisov           | Pridobljena pomoč     | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>54  | pomagajo pa nam tudi pri delnem sofinanciranju u raznih projektov                                                       | Denarna pomoč            | Pridobljena pomoč     | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>55  | imamo prostovoljce                                                                                                      | Prostovoljci             | Sodelovanje z drugimi |                       | Sodelovanje |
| so.p-2,<br>56  | nam kakorkoli drugače pomagajo, z donacijami sadik, semen                                                               | Denarna pomoč            | Pridobljena pomoč     | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>56a | pomočjo pri izvedbi kakšnega dela                                                                                       | Pomoč članov / skupnosti | Pridobljena pomoč     | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>56b | posojajo kakšne opreme, itd                                                                                             | Pomoč članov / skupnosti | Pridobljena pomoč     | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>57  | Država pa nam pomaga s tem, da resorna ministrstva objavljajo razpise, ki nam pomagajo pri financiranju                 | Preko razpisov           | Pridobljena pomoč     | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-2,<br>58  | Udeležili smo se raznih izobraževanj                                                                                    | Izobraževanje            | Preteklost            |                       | Poslovanje  |
| so.p-2,        | predavanj                                                                                                               | Izobraževanje            | Preteklost            |                       | Poslovanje  |

|            |                                                                                                                                                                        |                                        |                          |               |            |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|--------------------------|---------------|------------|
| 59         | glede socialnih podjetij                                                                                                                                               |                                        |                          |               |            |
| so.p-2, 60 | pa predvsem sami sproti, lahko rečemo še učimo, glede vodenja podjetja                                                                                                 | Vodenje podjetja                       | Delo socialnega podjetja |               | Poslovanje |
| so.p-2, 61 | V pomoč pa so nam naši prijatelji, ki že sami delujejo na podobnem področju                                                                                            | Pomoč strokovnjakov                    | Pridobljena pomoč        | Oblike pomoči | Poslovanje |
| so.p-2, 62 | pomoč računovodstva,                                                                                                                                                   | Pomoč strokovnjakov / institucij       | Pridobljena pomoč        | Oblike pomoči | Poslovanje |
| so.p-2, 63 | občinske uprave                                                                                                                                                        | Pomoč strokovnjakov / institucij       | Pridobljena pomoč        | Oblike pomoči | Poslovanje |
| so.p-2, 64 | V veliko pomoč nam je tudi to, da je eden izmed naših strokovnih sodelavcev občinski svetnik in podpredsednik krajevne skupnosti in zato že tam dobimo veliko podpore. | Pomoč članov / skupnosti               | Pridobljena pomoč        | Oblike pomoči | Poslovanje |
| so.p-2, 65 | Trajnost delovanja zagotavljamo z razpisi                                                                                                                              | Razpisi                                | Zagotavljanje trajnosti  |               | Poslovanje |
| so.p-2, 66 | prodajo izdelkov                                                                                                                                                       | Delovanje na trgu                      | Zagotavljanje trajnosti  |               | Poslovanje |
| so.p-2, 67 | transparentnostjo                                                                                                                                                      | Dobro poslovanje                       | Zagotavljanje trajnosti  |               | Poslovanje |
| so.p-2, 68 | dolgoročnim učinkom na skupnost                                                                                                                                        | Pozitiven učinek na skupnost in okolje | Zagotavljanje trajnosti  |               | Poslovanje |
| so.p-2, 69 | in predvsem z našim lastnim delom in vložkom                                                                                                                           | Dobro poslovanje                       | Zagotavljanje trajnosti  |               | poslovanje |
| so.p-2, 70 | Ekipa namreč dela                                                                                                                                                      | Vodenje podjetja                       | Delo socialnega          |               | Poslovanje |

|            |                                                                                      |                                      |                           |                       |             |
|------------|--------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------|---------------------------|-----------------------|-------------|
|            | tako birokracijo                                                                     |                                      | podjetja                  |                       |             |
| so.p-2, 71 | tudi delo na vrtu                                                                    | Pridelovalna dejavnost               | Delo socialnega podjetja  |                       | Poslovanje  |
| so.p-2, 72 | Ves dobiček vlagamo v naše dejavnosti                                                | Vlaganje v organizacijo              | Razporejanje dobičkov     |                       | Poslovanje  |
| so.p-2, 73 | projekte                                                                             | Projekti                             | Razporejanje dobičkov     |                       | Poslovanje  |
| so.p-2, 74 | s skupnostjo glede na kratek čas delovanja dobro sodelujemo                          | Skupnost                             | Fizične osebe             | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| so.p-2, 75 | Šola in vrtec z nami izvajata kakšne dejavnosti (krožek, sajenje sadovnjaka, itd     | Izvajanje dejavnosti                 | Namen sodelovanja         |                       | Sodelovanje |
| so.p-2, 76 | vrtnu dostavljamo določen delež zelenjave                                            | Odkup deleža pridelkov               | Namen sodelovanja         |                       | Sodelovanje |
| so.p-2, 77 | Sosedom z blokov omogočamo košček zemlje, ki ga imajo za lastno pridelavo zelenjave. | Omogočanje lastnega pridelka sosedom | Namen sodelovanja         |                       | Sodelovanje |
| so.p-2, 78 | razne delavnice                                                                      | Storitvena dejavnost                 | Delo socialnega podjetja  |                       | Poslovanje  |
| so.p-2, 79 | predavanja za skupnost                                                               | Storitvena dejavnost                 | Delo socialnega podjetja  |                       | Poslovanje  |
| so.p-2, 80 | informacijsko točko za Rome                                                          | Storitvena dejavnost                 | Delo socialnega podjetja  |                       | Poslovanje  |
| so.p-2, 81 | sčasoma razširili tudi na ostale občane                                              | Ponudba storitev za skupnost         | Cilji socialnega podjetja |                       | Cilji       |
| so.p-2, 82 | tudi prodajalno, ker nas lahko vsak obiše, ni nujno, da                              | Trgovska dejavnost                   | Delo socialnega podjetja  |                       | Poslovanje  |

|                |                                                                                                        |                         |                           |                       |              |
|----------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|---------------------------|-----------------------|--------------|
|                | kaj kupi.                                                                                              |                         |                           |                       |              |
| so.p-2,<br>83  | Več sodelovanja pa načrtujemo, ko bomo imeli obnovljene prostore v stari železnini.                    | Več sodelovanja         | Cilji socialnega podjetja |                       | Cilji        |
| so.p-2,<br>84  | S CSD delujemo tako, da naši prostovoljci dobijo dodatek za aktivnost                                  | Center za socialno delo | Pravne osebe              | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje  |
| so.p-2,<br>85  | imamo njihovo podporo pri informacijski točki za Rome, ker napotujejo zainteresirane uporabnike k nam. | Napotitev kadrov        | Namen sodelovanja         |                       | Sodelovanje  |
| so.p-2,<br>86  | Najbolj pa sodelujemo z URI Soča iz enote Murska Sobota                                                | URI Soča Murska Sobota  | Pravne osebe              | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje  |
| so.p-2,<br>86a | k nam napotujejo invalide za zaposlitveno rehabilitacijo                                               | Napotitev kadrov        | Namen sodelovanja         |                       | Sodelovanje  |
| so.p-2,<br>87  | Delovanje z vsemi je dobro.                                                                            | Dobra                   | Kakovost sodelovanja      |                       | Sodelovanje  |
| so.p-2,<br>88  | Zaposlujeemo javne delavce                                                                             | Javna dela              | Zaposlovanje              |                       | Zaposlovanje |
| so.p-2,<br>89  | invalide iz URI Soča                                                                                   | Invalidi                | Zaposlovanje              |                       | Zaposlovanje |
| so.p-2,<br>90  | Naše vodilo je za enkrat to, da je oseba iz naše občine, čeprav imamo tudi izjeme                      | Občani                  | Zaposlovanje              |                       | Zaposlovanje |
| so.p-2,<br>90a | imamo tudi izjeme                                                                                      | Neobčani                | Zaposlovanje              |                       | Zaposlovanje |
| so.p-2,        | Poskušamo                                                                                              | Osebe s stisko          | Zaposlovanje              |                       | Zaposlovanje |

|             |                                                                                                                                                   |                                 |                                |  |              |
|-------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------|--|--------------|
| 91          | zaposlovati osebe pri katerih vidimo določeno stisko                                                                                              |                                 |                                |  |              |
| so.p-2, 92  | možnost, da jo lahko zaposlimo                                                                                                                    | Ustreza kriterijem po zakonu    | Zaposlovanje                   |  | Zaposlovanje |
| so.p-2, 93  | ne moremo vseh zaposliti                                                                                                                          | Omejenost                       | Zaposlovanje                   |  | Zaposlovanje |
| so.p-2, 94  | nas vodi tudi pripravljenost za delo, motiviranost, itd                                                                                           | Lastnosti socialnih podjetnikov | Poslovanje socialnega podjetja |  | Poslovanje   |
| so.p-2, 95  | prostovoljno javil en Rom, ki je celo leto delal za nas in ker smo bili z njegovim delom zelo zadovoljni, smo ga letos zaposlili preko javnih del | Javna dela                      | Zaposlovanje                   |  | Zaposlovanje |
| so.p-2, 96  | Zaposlene poskušamo čim več vključevati                                                                                                           | Vključevanje zaposlenih         | Sodelovanje z zaposlenimi      |  | Sodelovanje  |
| so.p-2, 97  | se trudimo, da imamo enakovreden odnos, tako, da lahko vsak kaj predlaga, pove, itd                                                               | Enakovredni odnosi              | Sodelovanje z zaposlenimi      |  | Sodelovanje  |
| so.p-2, 98  | imamo vsak teden skupne sestance, da lahko povedo, kaj jih moti, predloge, itd                                                                    | Skupni sestanki                 | Sodelovanje z zaposlenimi      |  | Sodelovanje  |
| so.p-2, 99  | Njihovo delo spoštujemo                                                                                                                           | Spoštovanje dela                | Sodelovanje z zaposlenimi      |  | Sodelovanje  |
| so.p-2, 100 | dopuščamo dosti svobode pri izvedbi nalog                                                                                                         | Dopuščanje svobode              | Sodelovanje z zaposlenimi      |  | Sodelovanje  |
| so.p-2, 101 | Delo z ranljivimi osebami je                                                                                                                      | Zahtevno                        | Delo z ranljivimi skupinami    |  | Zaposlovanje |

|              |                                                                                                       |                               |                             |                           |              |
|--------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|-----------------------------|---------------------------|--------------|
|              | občasno kar zahtevno                                                                                  |                               |                             |                           |              |
| so.p-2, 102  | imajo zaposleni razne specifikke                                                                      | Druge specifikke              | Delo z ranljivimi skupinami |                           | Zaposlovanje |
| so.p-2, 102a | drugačne zmožnosti dela, kar druge zaposlene občasno zmoti in prihaja do trenj                        | Druge specifikke              | Delo z ranljivimi skupinami |                           | Zaposlovanje |
| so.p-2, 103  | občasno potrebno malo več potrpežljivosti, mogoče večkrat kaj razložiti, drugače povedati, itd.       | Več potrpežljivosti           | Delo z ranljivimi skupinami |                           | Zaposlovanje |
| so.p-2, 104  | Kot ustanovni član sem tam prisotna jaz, ki imam izobrazbo univerzitetna diplomirana socialna delavka | Je socialni delavec           | Zaposlen                    | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |
| so.p-2, 105  | predvsem mentoriranje zaposlenim iz URI Soča, prostovoljcem in po potrebi drugim zaposlenim.          | Mentorstvo                    | Naloge socialnega delavca   | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |
| so.p-2, 106  | Skrbim tudi za druge promocijske dejavnosti                                                           | Promocija                     | Naloge socialnega delavca   | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |
| so.p-2, 107  | sem pa tudi vodja info točke za Rome.                                                                 | Vodja info točke              | Naloge socialnega delavca   | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |
| so.p-2, 108  | Po potrebi pa vodim delovni proces                                                                    | Vodenje delovnega procesa     | Naloge socialnega delavca   | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |
| so.p-2, 109  | da je potreben                                                                                        | Izražena potreba po socialnem | Potreba po profilu          | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |

|                |                                                                                                                                                                       |                                       |                       |                           |               |
|----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------|-----------------------|---------------------------|---------------|
|                |                                                                                                                                                                       | delavcu                               |                       |                           |               |
| so.p-2,<br>110 | Ker za delo z ranljivimi ciljnim skupinami potrebuješ določene vrline in spretnosti socialnega delavca, brez katerih bi težko izpeljal določene problemske situacije. | Izražena potreba po socialnem delavcu | Potreba po profilu    | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje  |
| so.p-2,<br>111 | Socialno delo v socialnem podjetju ni nujno potrebno                                                                                                                  | Ni nujno potrebno                     | Vloga socialnega dela |                           | Socialno delo |
| so.p-2,<br>112 | je lahko v veliko pomoč                                                                                                                                               | Prinese novo znanje                   | Vloga socialnega dela |                           | Socialno delo |
| so.p-2,<br>113 | V veliko pomoč so ti razne metode kot so mentoriranje, svetovanje, delo na terenu, delo s posameznikom, itd                                                           | Prinese novo znanje                   | Vloga socialnega dela |                           | Socialno delo |
| so.p-2,<br>114 | če ustanoviš socialno podjetje z namenom pomoči skupnosti in najšibkejšim, da moraš vključevati tudi elemente, vsaj skupnostnega socialnega dela                      | Prinese novo znanje                   | Vloga socialnega dela |                           | Socialno delo |
| so.p-2,<br>115 | So pa socialna podjetja, katerih namen je le pridobivanje sredstev in                                                                                                 | Ni nujno potrebno                     | Vloga socialnega dela |                           | Socialno delo |

|  |                                                               |  |  |  |  |
|--|---------------------------------------------------------------|--|--|--|--|
|  | jih ženejo drugačni motivi, takrat pa tam seveda ni potrebno. |  |  |  |  |
|--|---------------------------------------------------------------|--|--|--|--|

### 8.2.3. So.p-3

#### **Zakaj ste se odločili za ustanovitev socialnega podjetja na področju prehranske samozadostnosti?**

Izhajajoč iz dosedanjih izkušenj se izkazuje močna potreba po razvoju dejavnosti, ki na trgu ponuja slovenske sorte kulturnih rastlin, pridelane na lokalnih površinah v duhu širše družbene koristi. (so.p-3, 1) Namen socialnega podjetja je spodbujanje razvoja lokalne skupnosti na področju osnovne prehranske verige (so.p-3, 2) in sicer s semeni, z osveščanjem (so.p-3, 3) in izobraževanjem prebivalcev o pomenu genskih virov za trajnostno lokalno preskrbo. (so.p-3, 4)

#### **Ste zaznali to potrebo sami ali so to potrebo izrazili člani skupnosti, v kateri delujete? Kdaj ste ustanovili socialno podjetje?**

Potrebe po ustanovitvi se vsekakor kažejo tako na lokalni, (so.p-3, 5) kot regionalni (so.p-3, 6) in nacionalni ravni. (so.p-3, 7) Skozi večletno delovanje našega društva smo to potrebo zaznali sami. (so.p-3, 8) Socialno podjetje smo ustanovili v mesecu septembru 2015. (so.p-3, 9)

#### **Ste socialno podjetje. V Zakonu o socialnem podjetništvu je zaznati, da obstajata 2 tipa socialnega podjetja. Kateri tip ste vi in zakaj ste se odločili za tega?**

Smo socialno podjetja tipa B (so.p-3, 10), kar pomeni, da  vključujemo vsaj 1/3 zaposlenih iz ranljivih skupin (so.p-3, 11). Socialno podjetje tipa B ima lahko tako tudi samo enega zaposlenega v kolikor gre za osebo iz najbolj ranljivih skupin. Hkrati lahko pod tem tipom opravljaš katerekoli dejavnosti. (so.p-3, 12)

#### **V čem so prednosti socialnega podjetja?**

Prednosti socialnega podjetja so predvsem v ustvarjanju kakovostnih delovnih mest, (so.p-3, 13) krepitvi socialne, ekonomske in regionalne kohezije, (so.p-3, 14) spodbujanju aktivnega državljanstva, (so.p-3, 15) solidarnosti (so.p-3, 16) ter ekonomiji (so.p-3, 17), pri kateri na prvo mesto postavljamo ljudi. (so.p-3, 18)

#### **Kaj so bile in so glavne ovire, s katerimi se soočate?**

Glavne ovire se dotikajo predvsem finančnih sredstev (so.p-3, 19) in pomanjkanju nekaterih znanj, (so.p-3, 20) ki se dotikajo marketinga (so.p-3, 21) in prodaje (so.p-3, 22)

ter pomoči pri sami vzpostavitvi podjetja. (so.p-3, 23) Tukaj so še seveda birokratske prepreke (so.p-3, 24), velika konkurenca (so.p-3, 25), zakonodaja (so.p-3, 26), ipd.

**Bi bile potrebne kakšne spremembe v zakonodaji? Kakšne, na katerih področjih?**

Spremembe so zagotovo potrebne. (so.p-3, 27) Kakšne in na katerih področjih bo predvsem pokazal čas. Glede na dejstvo, da smo s socialnim podjetništvom šele na začetku bo potrebno preteči še nekaj časa, da to vrsto podjetništva stabiliziramo in ga dodobra spoznamo in tudi predstavimo zunanjim subjektom. Vsekakor bi bila dobrodošla možnost, da smo socialna podjetja lahko konkurenčna na trgu drugim podjetjem (so.p-3, 28). Morda tudi na področju prijav na razpise, saj so razpisi za socialna podjetništva zelo redki in skopi ter velikokrat neuporabni za zagonsko fazo podjetja. (so.p-3, 29)

**Kakšni so vaši cilji in kako jih nameravate doseči?**

Cilji, ki smo si jih zadali na samem začetku, so se nekoliko preoblikovali, saj je kljub začetnim začrtanim smernicam prišlo do marsikatero spremembe tako v kadrovskem smislu (so.p-3, 30) kot zaznanim potrebam na trgu (so.p-3, 31). Vsak zadan cilj se lahko doseže na več načinov, vendar ne za vsako ceno (so.p-3, 32). Cilji na začetku so bili nastavljeni zelo optimistično. Zadali smo si jih v številu zaposlenih (so.p-3, 33) in za vzpostavitev obrata za pridelavo slovenskega avtohtonega semenskega materiala (so.p-3, 34). Skozi raziskavo trga in analize (so.p-3, 34a) smo prišli do sklepov, da je z manjšo skupino zaposlenih, predvsem samo z zaposlenimi preko javnih del (so.p-3, 34b), takšen obseg dela zelo težko izvedljiv. (so.p-3, 35)

**Potrebuje pri doseganju teh ciljev kakšno dodatno pomoč, pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev ipd.? Kakšna pomoč je to? Jo dobite? Od koga? Kako to prispeva k doseganju vaših ciljev?**

Pomoč je zmeraj dobrodošla, še posebej tista, ki se nanaša na novo znanja in informacije. (so.p-3, 36) Pri doseganju ciljev bi potrebovali močno delovno ekipo, ki si želi osebnega razvoja in je naravnana k razvoju podjetništva. (so.p-3, 37) Hkrati bi zelo prav prišla finančna zagonska sredstva s strani potencialnih investitorjev. (so.p-3, 38) Cilje uresničimo v meri mogočega in v obsegu, ki dopušča dva zaposlena.

**Ste deležni kakšne pomoči pri vodenju socialnega podjetja, pri pridobivanju sredstev ipd. s strani države/evropske unije, koga tretjega? Kakšna pomoč je to?**

Vso pomoč, ki smo jo do sedaj pridobili je slonela na lastni samoiniciativnosti (so.p-3, 39) in dogodkih, ki so bili organizirani za socialno podjetništvo (so.p-3, 40). Veliko pomoči smo prejeli tudi od mentorice udeležencev na javnih delih (so.p-3, 41). Pomoč se nanaša predvsem na splošne informacije (so.p-3, 42) kot je npr. kako napisati poslovni načrt, ipd.

Prav bi nam prišla vsekakor pomoč na področju vodenja, (so.p-3, 43) marketinga (so.p-3, 44), trženja (so.p-3, 45) in prodaje. (so.p-3, 46)

**Kako zagotavljate trajnost delovanja vašega socialnega podjetja?**

Ali nam bo uspelo zagotoviti trajnost socialnega podjetja bomo videli v prihodnjih letih. Kako se bodo stvari odvijale bo pokazal čas (so.p-3, 47) in odprtost države do tovrstnega podjetništva. (so.p-3, 48)

**V Zakonu o socialnem podjetništvu je moč prebrati, da socialna podjetja ne smejo poslovati z dobičkom oziroma morajo le tega namenjati za opravljanje dejavnosti.**

**Kako vi razpolagate z dobičkom oziroma presežkom prihodka?**

Zelo težko je govoriti o presežku dohodka oziroma poslovanju z dobičkom, še posebej v začetni fazi poslovanja. V kolikor bomo kdaj poslovali s presežkom prihodka, bomo tega vložili v razvoj dejavnosti (so.p-3, 49) in  vključevanju oziroma zaposlovanju nove delovne sile. (so.p-3, 50)

**Kako sodelujete s skupnostjo? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Naše društvo že od leta 2011 tesno sodeluje s skupnostjo (so.p-3, 51) in jo skozi svoje programe povezuje. S skupnostjo sodelujemo skozi programe izposoje semenskega materiala (so.p-3, 52) iz Semenske knjižnice, pri čemer  nudimo strokovno pomoč na področju semenjarjenja in ustrezne hrambe semen. (so.p-3, 53) Organiziramo vsakoletno veliko izmenjavo semen in sadik, k čemur povabimo tudi sorodna podjetja, ekološke kmete ter isto misleče organizacije. (so.p-3, 54) V sklopu tega  nudimo tudi brezplačna predavanja, ki se navezujejo na tematike ekološkega kmetovanja, zeliščarstva, ipd. (so.p-3, 55) Za otroke  pripravljamo delavnice, kjer se vsako leto izobražujejo na določene tematike. (so.p-3, 56)

**Sodelujete s Centrom za socialno delo ali kakšno drugo institucijo, organizacijo? Katero? Kaj so področja sodelovanja? Kako ocenjujete to sodelovanje?**

Ne sodelujemo s Centrom za socialno delo (so.p-3, 57) ali kakšno drugo organizacijo.

**Koga zaposlujete? Kako ste se odločili, koga iz ranljivih skupin boste zaposlovali?**

**Pri čem vse sodelujejo zaposleni?**

Vključujemo udeležence javnih del za socialno podjetništvo. (so.p-3, 58) Iščemo predvsem primerne kandidate z ustreznimi znanji, (so.p-3, 59) ne glede na starost. Ker sem tudi sama v vlogi zaposlenega preko javnih del in poslovodne osebe to pomeni, da zaposleni sodelujemo pri vseh delovnih procesih v podjetju. (so.p-3, 60)

**Kako poteka delo z ranljivimi skupinami?**

Pojmu ranljive skupine se najrajši izognem, saj ima zelo negativen prizvok. Tudi sama sem del tako imenovane ranljive skupine, kot mlada oseba s prvo zaposlitvijo. Mislim, da je ljudeм potrebno ponuditi samo priložnost, katero bodo tisti, ki si resnično želijo dela tudi zagrabili z obema rokama. (so.p-3, 61) Kljub dejstvu, da sva v socialnem podjetju oba kandidata zaposlena preko javnih del, delo poteka povsem tekoče, (so.p-3, 62) tako, da posebne pozornosti delu z ranljivimi skupinami ne posvečamo. (so.p-3, 63)

**Imate za delo z ranljivimi skupinami ljudi zaposlenega strokovnjaka iz tega področja (npr. socialnega delavca)? Če da, kakšne so njegove naloge?**

Ne. (so.p-3, 64)

**Mislite, da je profil socialnega dela potreben v socialnem podjetju? Obrazložite.**

Osebnostno mnenja, da dajemo prevelik poudarek tako imenovanim ranljivim skupinam in delu z njimi, saj gre velikokrat za mlade s prvo zaposlitvijo (so.p-3, 65) ali starejše, ki že imajo lep zalogaј delovnih izkušenj. (so.p-3, 66) Sem mnenja, da profil socialnega dela ni neposredno potreben v socialnem podjetju. (so.p-3, 67) Vsaj v našem primeru ne.

**Kako vidite vlogo socialnega dela v socialnem podjetju?**

Po izkazanih izkušnjah je potrebno v socialnem podjetništvu razmišljati kot podjetnik (so.p-3, 68), če želiš, da ti uspe zagnati dejavnost in zagotoviti trajnost poslovanja. Vlogo socialnega dela si predstavljam zgolj kot posredni faktor. (so.p-3, 69) V naši organizaciji trenutno ne vidimo, da bi potrebovali pomoč socialnega delavca, (so.p-3, 70) saj imamo vključeni osebi s prvo zaposlitvijo VII. stopnje izobrazbe. Morda bi ta faktor bil potrebnejši, če bi v delo vključevali druge skupine ranljivih skupin, (so.p-3, 71) ki se spopadajo še s problemi dolgoletne brezposelnosti, zasvojljivosti ali kaj drugega.

| ŠT. IZJAVE | IZJAVA                                                                                                                                                              | POJEM                           | KATEGORIJA        | NADKATEGORIJA | TEMA        |
|------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|-------------------|---------------|-------------|
| so.p-3, 1  | se izkazuje močna potreba po razvoju dejavnosti, ki na trgu ponuja slovenske sorte kulturnih rastlin, pridelane na lokalnih površinah v duhu širše družbene koristi | Prodaja izdelkov širši javnosti | Namen ustanovitve |               | Ustanovitev |
| so.p-3, 2  | Namen socialnega podjetja je spodbujanje razvoja lokalne                                                                                                            | Družbena korist                 | Namen ustanovitve |               | Ustanovitev |

|            |                                                                                   |                                                |                                  |  |                       |
|------------|-----------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|----------------------------------|--|-----------------------|
|            | skupnosti na področju osnovne prehranske verige                                   |                                                |                                  |  |                       |
| so.p-3, 3  | z osveščanjem                                                                     | Osveščanje                                     | Namen ustanovitve                |  | Ustanovitev           |
| so.p-3, 4  | izobraževanjem prebivalcev o pomenu genskih virov za trajnostno lokalno preskrbo. | Izobraževanje                                  | Namen ustanovitve                |  | Ustanovitev           |
| so.p-3, 5  | Potrebe po ustanovitvi se vsekakor kažejo tako na lokalni,                        | Potrebe lokalnega prebivalstva                 | Pobuda za ustanovitev            |  | Ustanovitev           |
| so.p-3, 6  | regionalni                                                                        | Pobuda iz širše okolice                        | Pobuda za ustanovitev            |  | Ustanovitev           |
| so.p-3, 7  | nacionalni ravni                                                                  | Pobuda iz širše okolice                        | Pobuda za ustanovitev            |  | Ustanovitev           |
| so.p-3, 8  | Skozi večletno delovanje našega društva smo to potrebo zaznali sami               | Ustanovitvi / člani                            | Pobuda za ustanovitev            |  | Ustanovitev           |
| so.p-3, 9  | Socialno podjetje smo ustanovili v mesecu septembru 2015.                         | 2015                                           | Datum ustanovitve                |  | Ustanovitev           |
| so.p-3, 10 | tipa B                                                                            | Tip B                                          | Registracija socialnega podjetja |  | Socialno podjetništvo |
| so.p-3, 11 | vključujemo vsaj 1/3 zaposlenih iz ranljivih skupin                               | Za delo z ranljivimi skupinami                 | Registracija socialnega podjetja |  | Socialno podjetništvo |
| so.p-3, 12 | Hkrati lahko pod tem tipom opravljaš katerekoli                                   | Opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva | Registracija socialnega podjetja |  | Socialno podjetništvo |

|               |                                                                  |                                        |                                       |               |            |
|---------------|------------------------------------------------------------------|----------------------------------------|---------------------------------------|---------------|------------|
|               | dejavnosti                                                       | a                                      |                                       |               |            |
| so.p-3,<br>13 | ustvarjanju<br>kakovostnih<br>delovnih mest                      | Ustvarjanj<br>e delovnih<br>mest       | Prednosti<br>socialnega<br>podjetja   |               | Prednosti  |
| so.p-3,<br>14 | krepitevi<br>socialne,<br>ekonomske in<br>regionalne<br>kohezije | Krepitev<br>kohezije                   | Prednosti<br>socialnega<br>podjetja   |               | Prednosti  |
| so.p-3,<br>15 | spodbujanju<br>aktivnega<br>državljanstva                        | Spodbujan<br>je<br>participacij<br>e   | Prednosti<br>socialnega<br>podjetja   |               | Prednosti  |
| so.p-3,<br>16 | solidarnosti                                                     | Solidarnos<br>t                        | Prednosti<br>socialnega<br>podjetja   |               | Prednosti  |
| so.p-3,<br>17 | ekonomiji                                                        | Ekonomija                              | Prednosti<br>socialnega<br>podjetja   |               | Prednosti  |
| so.p-3,<br>18 | na prvo mesto<br>postavljamo<br>ljudi                            | Prioriteta<br>so ljudje                | Delo<br>socialnega<br>podjetja        |               | Poslovanje |
| so.p-3,<br>19 | Glavne ovire se<br>dotikajo<br>predvsem<br>finančnih<br>sredstev | Finančne<br>ovire                      | Ovire v<br>posamezni<br>razvojni fazi |               | Ovire      |
| so.p-3,<br>20 | pomanjkanju<br>nekaterih znanj                                   | Pomanjklji<br>vo znanje                | Ovire v<br>posamezni<br>razvojni fazi |               | Ovire      |
| so.p-3,<br>21 | marketinga                                                       | Pomoč na<br>področju<br>marketing<br>a | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Poslovanje |
| so.p-3,<br>22 | prodaje                                                          | Pomoč na<br>področju<br>prodaje        | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Poslovanje |
| so.p-3,<br>23 | pomoči pri sami<br>vzpostavitvi<br>podjetja                      | Strokovna<br>pomoč                     | Želje / potrebe                       | Oblike pomoči | Poslovanje |
| so.p-3,<br>24 | birokratske<br>prepreke                                          | Birokracija                            | Nefleksibilnost<br>države             |               | Ovire      |
| so.p-3,<br>25 | velika<br>konkurenca                                             | Ovire pri<br>delovanju                 | Ovire v<br>posamezni                  |               | Ovire      |

|               |                                                                                                                                                 |                                  |                                            |  |            |
|---------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------|--------------------------------------------|--|------------|
|               |                                                                                                                                                 | podjetja                         | razvojni fazi                              |  |            |
| so.p-3,<br>26 | zakonodaja                                                                                                                                      | Zakonodaja                       | Nefleksibilnost države                     |  | Ovire      |
| so.p-3,<br>27 | Spremembe so zagotovo potrebne                                                                                                                  | Potrebne spremembe               | Potrebne spremembe                         |  | Zakonodaja |
| so.p-3,<br>28 | Vsekakor bi bila dobrodošla možnost, da smo socialna podjetja lahko konkurenčna na trgu drugim podjetjem                                        | Konkurenčnost                    | Potrebne spremembe                         |  | Zakonodaja |
| so.p-3,<br>29 | na področju prijav na razpise, saj so razpisi za socialna podjetništva zelo redki in skopi ter velikokrat neuporabni za zagonsko fazo podjetja. | Razpisi                          | Potrebne spremembe                         |  | Zakonodaja |
| so.p-3,<br>30 | spremembe tako v kadrovskem smislu                                                                                                              | Ovire pri delovanju podjetja     | Ovire v posamezni razvojni fazi            |  | Ovire      |
| so.p-3,<br>31 | zaznanim potrebam na trgu                                                                                                                       | Ovire v okolici                  | Ovire v posamezni razvojni fazi            |  | Ovire      |
| so.p-3,<br>32 | Vsak zadan cilj se lahko doseže na več načinov, vendar ne za vsako ceno                                                                         | Premišljeno                      | Način doseganja ciljev socialnega podjetja |  | Cilji      |
| so.p-3,<br>33 | število zaposlenih                                                                                                                              | Več zaposlovanja                 | Cilji socialnega podjetja                  |  | Cilji      |
| so.p-3,<br>34 | vzpostavitev obrata za pridelavo slovenskega avtohtonega semenskega                                                                             | Povečanje možnosti za samooskrbo | Cilji socialnega podjetja                  |  | Cilji      |

|                |                                                                                                                             |                                 |                                            |               |              |
|----------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------------------|---------------|--------------|
|                | materiala                                                                                                                   |                                 |                                            |               |              |
| so.p-3,<br>34a | Skozi raziskavo trga in analize                                                                                             | Analiza stanja                  | Pobuda za ustanovitev                      |               | Ustanovitev  |
| so.p-3,<br>34b | Zaposlenimi preko javnih del                                                                                                | Javna dela                      | Zaposlovanje                               |               | Zaposlovanje |
| so.p-3,<br>35  | obseg dela zelo težko izvedljiv                                                                                             | Ovire pri delovanju podjetja    | Ovire v posamezni razvojni fazi            |               | Ovire        |
| so.p-3,<br>36  | Pomoč je zmeraj dobrodošla, še posebej tista, ki se nanaša na novo znanja in informacije                                    | Pomoč pri doseganju ciljev      | Želje / potrebe                            | Oblike pomoči | Poslovanje   |
| so.p-3,<br>37  | Pri doseganju ciljev bi potrebovali močno delovno ekipo, ki si želi osebnega razvoja in je naravnana k razvoju podjetništva | Delovna ekipa                   | Želje / potrebe                            | Oblike pomoči | Poslovanje   |
| so.p-3,<br>38  | prav prišla finančna zagonska sredstva s strani potencialnih investitorjev                                                  | Pridobivanje finančnih sredstev | Želje / potrebe                            | Oblike pomoči | Poslovanje   |
| so.p-3,<br>39  | lastni samoiniciativno sti                                                                                                  | Samo socialno podjetje          | Način doseganja ciljev socialnega podjetja |               | Cilji        |
| so.p-3,<br>40  | dogodkih, ki so bili organizirani za socialno podjetništvo                                                                  | Preko novih znanj in informacij | Način doseganja ciljev socialnega podjetja |               | Cilji        |
| so.p-3,<br>41  | Veliko pomoči smo prejeli tudi od mentorice udeležencev na javnih delih                                                     | Pomoč strokovnjakov             | Pridobljena pomoč                          | Oblike pomoči | Poslovanje   |

|               |                                                          |                              |                          |                       |             |
|---------------|----------------------------------------------------------|------------------------------|--------------------------|-----------------------|-------------|
| so.p-3,<br>42 | Pomoč se nanaša predvsem na splošne informacije          | Strokovna pomoč              | Želje / potrebe          | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>43 | pomoč na področju vodenja                                | Strokovna pomoč              | Želje / potrebe          | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>44 | marketinga                                               | Pomoč na področju marketinga | Želje / potrebe          | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>45 | trženja                                                  | Pomoč na področju marketinga | Želje / potrebe          | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>46 | prodaje                                                  | Pomoč na področju prodaje    | Želje / potrebe          | Oblike pomoči         | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>47 | Kako se bodo stvari odvijale bo pokazal čas              | Dobro poslovanje             | Zagotavljanje trajnosti  |                       | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>48 | odprtost države do tovrstnega podjetništva               | Država                       | Zagotavljanje trajnosti  |                       | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>49 | bomo tega vložili v razvoj dejavnosti                    | V razvoj, posodobitev        | Razporejanje dobičkov    |                       | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>50 | vključevanju oziroma zaposlovanju nove delovne sile.     | Članstvo / zaposlovanje      | Razporejanje dobičkov    |                       | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>51 | Naše društvo že od leta 2011 tesno sodeluje s skupnostjo | Skupnost                     | Fizične osebe            | Sodelovanje z drugimi | Sodelovanje |
| so.p-3,<br>52 | programe izposoje semenskega materiala                   | Storitvena dejavnost         | Delo socialnega podjetja |                       | Poslovanje  |
| so.p-3,<br>53 | nudimo strokovno pomoč na področju semenjarjenja         | Storitvena dejavnost         | Delo socialnega podjetja |                       | Poslovanje  |

|            |                                                                                                                                               |                           |                          |  |              |
|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|--------------------------|--|--------------|
|            | in ustrezne hrambe semen                                                                                                                      |                           |                          |  |              |
| so.p-3, 54 | Organiziramo vsakoletno veliko izmenjavo semen in sadik, k čemur povabimo tudi sorodna podjetja, ekološke kmete ter isto misleče organizacije | Storitvena dejavnost      | Delo socialnega podjetja |  | Poslovanje   |
| so.p-3, 55 | nudimo tudi brezplačna predavanja, ki se navezujejo na tematike ekološkega kmetovanja, zeliščarstva, ipd                                      | Storitvena dejavnost      | Delo socialnega podjetja |  | Poslovanje   |
| so.p-3, 56 | pripravljamo delavnice, kjer se vsako leto izobražujejo na določene tematike                                                                  | Storitvena dejavnost      | Delo socialnega podjetja |  | Poslovanje   |
| so.p-3, 57 | Ne sodelujemo s Centrom za socialno delo                                                                                                      | Center za socialno delo   | Nesodelovanje z drugimi  |  | Sodelovanje  |
| so.p-3, 58 | Vključujemo udeležence javnih del za socialno podjetništvo                                                                                    | Javna dela                | Zaposlovanje             |  | Zaposlovanje |
| so.p-3, 59 | Iščemo predvsem primerne kandidate z ustreznimi znanji,                                                                                       | Strokovnja ki na področju | Zaposlovanje             |  | Zaposlovanje |
| so.p-3, 60 | zaposleni sodelujemo pri vseh delovnih procesih v podjetju                                                                                    | Vodenje podjetja          | Delo socialnega podjetja |  | Poslovanje   |
| so.p-3,    | ljudem potrebno                                                                                                                               | Tisti, ki si              | Zaposlovanje             |  | Zaposlovanje |

|            |                                                                                                      |                                 |                                |                           |               |
|------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------|--------------------------------|---------------------------|---------------|
| 61         | ponuditi samo priložnost, katero bodo tisti, ki si resnično želijo dela tudi zgrabili z obema rokama | dela želijo                     |                                |                           |               |
| so.p-3, 62 | delo poteka povsem tekoče                                                                            | Zagotavlja nje uspeha           | Poslovanje socialnega podjetja |                           | Poslovanje    |
| so.p-3, 63 | posebne pozornosti delu z ranljivimi skupinami ne posvečamo.                                         | Ni dela z ranljivimi skupinami  | Delo z ranljivimi skupinami    |                           | Zaposlovanje  |
| so.p-3, 64 | Ne                                                                                                   | Ni potrebe po socialnem delavcu | Potreba po strokovnem delavcu  |                           | Zaposlovanje  |
| so.p-3, 65 | mlade s prvo zaposlitvijo                                                                            | Ustreza kriterijem po zakonu    | Zaposlovanje                   |                           | Zaposlovanje  |
| so.p-3, 66 | starejše, ki že imajo lep zalogaj delovnih izkušenj.                                                 | Ustreza kriterijem po zakonu    | Zaposlovanje                   |                           | Zaposlovanje  |
| so.p-3, 67 | profil socialnega dela ni neposredno potreben v socialnem podjetju                                   | Ni potrebe po socialnem delavcu | Potreba po profilu             | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje  |
| so.p-3, 68 | potrebno v socialnem podjetništvu razmišljati kot podjetnik                                          | Lastnosti socialnih podjetnikov | Poslovanje socialnega podjetja |                           | Poslovanje    |
| so.p-3, 69 | Vlogo socialnega dela si predstavljam zgolj kot posredni faktor                                      | Ni nujno potrebno               | Vloga socialnega dela          |                           | Socialno delo |
| so.p-3, 70 | trenutno ne vidimo, da bi potrebovali pomoč socialnega                                               | Ni potrebe po socialnem delavcu | Potreba po profilu             | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje  |

|               |                                                                                             |                       |                    |                           |              |
|---------------|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------|--------------------|---------------------------|--------------|
|               | delavca                                                                                     |                       |                    |                           |              |
| so.p-3,<br>71 | Morda bi ta faktor bil potrebnejši, če bi v delo vključevali druge skupine ranljivih skupin | Pod določenimi pogoji | Potreba po profilu | Profil socialnega delavca | Zaposlovanje |

### 8.3. Osnovno kodiranje

- Ustanovitve
  - Datum ustanovitve
    - 2004 (z-1, 1)
    - 2006 (z-2, 1)
    - 2014 (so.p-2, 16)
    - 2012 (z-3, 1)
    - 2013 (so.p-1, 5)
    - 2015 (so.p-3, 9)
    - 1992 (z-4, 1)
  - Namen ustanovitve
    - Povezovanje pri pridelavi živil (z-1, 2; z-2, 2)
    - Prodaja izdelkov širši javnosti (z-1, 3; z-2, 3; so.p-3, 1; z-4, 2)
    - Vpliv več dejavnikov (so.p-2, 1; so.p-1, 1a)
    - Zaposlovati ranljive skupine (so.p-2, 27)
    - Povečati koristi članov (z-3, 3)
    - Trajnostni razvoj (so.p-1, 1)
    - Izobraževanje (so.p-1, 1b; so.p-3, 4)
    - Družbena korist (so.p-1, 9a; so.p-3, 2)
    - Osveščanje (so.p-3, 3)
  - Pobuda za ustanovitve
    - Potrebe lokalnega prebivalstva (z-1, 13; so.p-1, 2; so.p-2, 2; so.p-2, 14; so.p-3, 5; z-4, 3)
    - Analiza stanja (z-1, 14; so.p-3, 34a)
    - Pobuda iz širše okolice (z-1, 15; so.p-3, 6; so.p-3, 7)

- Ustanovitelji / člani (z-2, 4; z-3, 2; z-3, 6; so.p-2, 13; so.p-3, 8)
  - Nezadovoljive razmere (so.p-2, 3; so.p-2, 4; so.p-2, 5; so.p-2, 6)
  - Strokovnjaki (so.p-2, 15; so.p-1, 3; z-1, 9a)
- Poslovanje
  - Preteklost
    - Razvoj skozi različne faze (z-1, 7)
    - Neuspehi (z-2, 25; z-3, 17)
    - Izobraževanje (so.p-2, 17; so.p-2, 58; so.p-2, 59)
    - Mreženje (so.p-2, 18; so.p-2, 19)
    - Urejanje kmetije (so.p-2, 20)
  - Poslovanje zadruga
    - Tržna usmerjenost (z-1, 5; z-3, 57)
    - Družbena odgovornost (z-1, 6; z-1, 8a; z-1, 88)
    - Razne dejavnosti zadruga (z-3, 19; z-3, 44; z-3, 49; z-3, 53)
    - Trajnostno (z-1, 8; z-1, 21; z-1, 87)
    - Zadovoljstvo s položajem zadruga (z-2, 55)
    - Nezanimanje za koristi skupnosti (z-3, 65)
  - Poslovanje socialnega podjetja
    - Tržna usmerjenost (so.p-2, 24)
    - Lastnosti socialnih podjetnikov (so.p-2, 94; so.p-3, 68)
    - Zagotavljanje uspeha (so.p-2, 40; so.p-1, 18; so.p-3, 62)
    - Finance (so.p-1, 8; so.p-1, 9; so.p-1, 24)
  - Delo zadruga
    - Stiki s proizvajalci / naročniki (z-1, 9; z-1, 86; z-2, 29; z-3, 4)
    - V skladu z zakonodajo (z-1, 41; z-1, 42)
    - Trgovska dejavnost (z-2, 34; z-2, 40; z-3, 39; z-3, 50; z-4, 36)

- Proizvodna dejavnost (z-3, 37; z-3, 38; z-3, 45; z-3, 46; z-4, 37)
- Storitvena dejavnost (z-1, 12; z-1, 46; z-3, 40; z-3, 41)
- Delo socialnega podjetja
  - Širše od področja prehranske samozadostnosti (so.p-2, 21)
  - Vodenje podjetja (so.p-1, 44; so.p-2, 22; so.p-2, 60; so.p-2, 70; so.p-3, 60)
  - Trgovska dejavnost (so.p-2, 82)
  - Storitvena dejavnost (so.p-1, 4b; so.p-1, 22; so.p-2, 23; so.p-2, 78; so.p-2, 79; so.p-2, 80; so.p-3, 52; so.p-3, 53; so.p-3, 54; so.p-3, 55; so.p-3, 56)
  - Pridelovalna dejavnost (so.p-1, 25; so.p-2, 71)
  - Prioriteta so ljudje (so.p-3, 18)
- Zagotavljanje trajnosti
  - Delovanje na trgu (z-1, 59; so.p-2, 66)
  - Dobro poslovanje (z-1, 60; z-3, 36; z-4, 13; z-4, 14; so.p-2, 67; so.p-2, 69; so.p-3, 47)
  - Razpisi (so.p-2, 65)
  - Pozitiven učinek na skupnost in okolje (z-2, 27; so.p-1, 23; so.p-2, 68)
  - Država (so.p-3, 48)
- Razporejanje dobičkov
  - V skladu s pravili (z-1, 62)
  - V razvoj, posodobitev (z-1, 63; z-3, 48; so.p-3, 49)
  - Vlaganje v organizacijo (z-2, 32; so.p-2, 72)
  - Članstvo / zaposlovanje (z-2, 33; so.p-3, 50)
  - Ni želje po dobičku (so.p-2, 28)
  - Projekti (so.p-2, 73)
  - Dobiček je nerazporejen (z-3, 47; z-4, 16)
  - Se ne deli (z-4, 15)
- Naloge razvojnih projektov

- Zagotavljanje trajnosti (z-1, 4)
- Oblike pomoči
  - Pridobljena pomoč
    - Preko razpisov (so.p-2, 53; so.p-2, 57; z-4, 11)
    - Denarna pomoč (z-1, 53; z-1, 54; z-1, 55; z-3, 27; so.p-1, 16; so.p-1, 18a; so.p-2, 54; so.p-2, 56)
    - Pomoč članov / skupnosti (z-3, 25; so.p-2, 56a; so.p-2, 56b; so.p-2, 64)
    - Pomoč strokovnjakov / institucij (so.p-2, 61; so.p-2, 62; so.p-2, 63; so.p-3, 41)
    - Obup nad pomočjo (z-2, 20)
    - Projekti (z-1, 61)
  - Želje / potrebe
    - Uspeh na razpisih (z-1, 24; z-3, 28; so.p-2, 48; so.p-1, 17a)
    - Pridobivanje finančnih sredstev (so.p-2, 49; so.p-1, 17; so.p-3, 38)
    - Državna pomoč (z-1, 23)
    - Strokovna pomoč (z-2, 26; z-3, 31; z-3, 35; so.p-3, 23; so.p-3, 42; so.p-3, 43; z-4, 10)
    - Ni potrebe po pomoči (z-3, 24; so.p-1, 21; z-4, 9)
    - Pomoč na pravnem področju (z-3, 30; z-3, 33)
    - Pomoč na področju marketinga (z-3, 34; so.p-3, 21; so.p-3, 44; so.p-3, 45)
    - Pomoč pri doseganju ciljev (so.p-1, 19; so.p-1, 20; so.p-3, 36)
    - Pomoč na področju prodaje (so.p-3, 22; so.p-3, 46)
    - Delovna ekipa (so.p-3, 37)
- Sodelovanje
  - Sodelovanje z drugimi
    - Aktivnost (z-1, 58)
    - Sodelovanje kot osnovna dejavnost (z-1, 64)

- Fizične osebe
  - Odprti za tiste, ki si želijo članstva (z-2, 30)
  - Skupnost (z-2, 38; so.p-2, 74; so.p-2, 50; so.p-1, 29; so.p-1, 30; so.p-3, 51; z-4, 18)
  - Prostovoljci (so.p-2, 39; so.p-2, 55)
  - Potrošniki (so.p-2, 52)
  - Strokovnjaki (so.p-1, 4; so.p-1, 31; z-4, 12)
  - Skupine (z-1, 72, z-1, 73, z-1, 74; z-1, 68a)
- Pravne osebe
  - Razvojni center Srca Slovenije (z-1, 10; z-1, 68)
  - Organizacije (z-1, 56)
  - Društva (z-1, 57; z-1, 65; z-3, 52)
  - Institucije (z-1, 66; so.p-2, 25; z-4, 24)
  - Občina (z-1, 67; so.p-2, 51)
  - Kmetijska svetovalna služba (z-1, 70)
  - Center za socialno delo (so.p-2, 84)
  - URI Soča Murska Sobota (so.p-2, 86)
  - Zavod za zaposlovanje (so.p-1, 32; z-1, 71a)
  - Ministrstvo (z-1, 71b)
- Zaposleni
  - Vključevanje zaposlenih (so.p-2, 96)
  - Enakovredni odnosi (so.p-2, 97)
  - Skupni sestanki (so.p-2, 98)
  - Spoštovanje dela (so.p-2, 99)
  - Dopuščanje svobode (so.p-2, 100)
- Proizvajalci / kmeti
  - Ki imajo dovolj veliko proizvodnjo (z-1, 35)
  - Želje po povezovanju z drugimi proizvajalci / kmeti (z-1, 49; z-2, 11; so.p-1, 27)
  - Nezmožnost sodelovanja s kmeti, ki imajo premajhno proizvodnjo (z-1, 36)
  - Izvajanje knjigovodstva (z-3, 42)

- Nesodelovanje z drugimi
  - Center za socialno delo (z-1, 69; z-2, 43; z-3, 54; z-4, 28; so.p-3, 5)
  - Mladi (z-2, 28)
  - Skupnost (so.p-1, 26)
  - Zavod za zaposlovanje (so.p-1, 33a)
- Namen sodelovanja
  - Zadruga kot strokovnjak na področju lokalne samooskrbe (z-1, 11)
  - Zagotavljanje trajnosti (z-2, 31)
  - Širjenje dejavnosti (z-2, 39; z-4, 26)
  - Večja kakovost življenja (z-2, 41; z-3, 23)
  - Lažje premagovanje ovir (so.p-2, 47)
  - Izvajanje dejavnosti (so.p-2, 75; z-4, 25)
  - Odkup deleža pridelkov (so.p-2, 76; z-4, 19)
  - Omogočanje lastnega pridelka sosedom (so.p-2, 77)
  - Napotitev kadrov (so.p-1, 33; so.p-2, 85; so.p-2, 86a)
  - Povečanje prometa (z-3, 20; z-4, 21)
  - Izboljšanje poslovnega izida (z-3, 21; z-3, 22; z-4, 20)
- Kakovost sodelovanja
  - Dobra (so.p-2, 87; z-3, 51; z-4, 17; z-4, 27)
- Prednosti
  - Prednosti zadruge
    - Organizacijska oblika (z-1, 22)
    - Članstvo (z-1, 22a)
    - Vrednote in način poslovanja (z1, 25)
    - Nizki stroški poslovanja (z-2, 9)
    - Vključevanje pridelovalcev v tržno gospodarstvo (z-1, 16; z-1, 17; z-2, 6; z-2, 8; z-4, 4)
    - Izboljšanje položaja na trgu (z-1, 18; z-1, 19; z-1, 23; z-3, 9)
    - Aktivna udeležba pri poslovanju (z-1, 20)

- Zagotavljanje demokratične uprave (z-1, 24)
  - Zadostne količine pridelanih izdelkov za trg (z-2, 5; z-3, 8)
- Prednosti socialnega podjetja
  - Brezplačno upravljanje površin s strani občine (so.p-2, 30)
  - Ustvarjanje delovnih mest (so.p-3, 13)
  - Krepitev kohezije (so.p-3, 14)
  - Spodbujanje participacije (so.p-3, 15)
  - Solidarnost (so.p-3, 16)
  - Ekonomija (so.p-3, 17)
- Ovire
  - Večplastnost problemov (z-1, 26)
  - Ovire pri osveščenosti potrošnikov
    - O kakovosti lokalno pridelane hrane (z-1, 27)
    - O pripravi hrane doma (z-1, 28)
    - O pomenu nakupovanja lokalnih živil (z-1, 29)
  - Ovire pri proizvajalcih
    - Ne zadostna usposobljenost proizvajalcev (z-1, 30; z-3, 43)
    - Ni ovir zaradi utečenosti posla (z-2, 10)
    - Malo članov (z-2, 12)
    - Majhna količina pridelkov (z-2, 13)
    - Odkup pridelkov (z-4, 5)
  - Ovire pri posameznikih
    - Miselnost / pripadnost članov (z-3, 10; z-3, 12; z-3, 13; z-3, 26)
    - Neangažiranost krovne organizacije (z-3, 29)
  - Potrebne spremembe za premostitev ovir
    - Način dela (z-1, 31; z-1, 32; z-1, 33; z-1, 34)
  - Ovire v posamezni razvojni fazi

- Finančne ovire (z-1, 37; so.p-1, 10; so.p-1, 15; so.p-2, 34; so.p-2, 37; so.p-3, 19)
- Ovire pri delovanju podjetja (z-3, 32; z-4, 38; so.p-3, 25; so.p-3, 30; so.p-3, 35)
- Ovire v okolici (so.p-1, 11; so.p-1, 11b; so.p-2, 35; so.p-2, 36; so.p-3, 31)
- Zagotovitev pogojev za delovanje
  - Osnovni pogoji za delo (z-1, 38)
  - Dovolj velik obseg prodaje (z-1, 39)
- Nefleksibilnost države
  - Birokracija (so.p-1, 22b; so.p-3, 24; z-4, 6)
  - Zakonodaja (z-1, 43; so.p-2, 37a; so.p-3, 26)
- Razpisi
  - Nenaklonjenost pripravljavcev razpisov (z-1, 45)
  - Odvisnost (so.p-2, 38)
  - Glavna ovira (so.p-1, 11a)
- Premagovanje ovir
  - Pomoč države, občine, lokalne skupnosti, prostovoljcev (z-1, 52)
- Zakonodaja
  - Kompleksnost zakonodaje
    - Področje trženja in predelave živil (z-1, 40)
  - Potrebne spremembe
    - Priprava sprememb (so.p-2, 41)
    - Ni potrebe po spremembah (z-2, 14; z-3, 11)
    - Potrebne spremembe (so.p-3, 26)
    - Zaposlovanje (so.p-2, 42; so.p-1, 12)
    - Razpisi (so.p-2, 43; so.p-1, 14b; so.p-3, 29)
    - Izobraževanje (so.p-1, 13)
    - Rehabilitacija (so.p-1, 14)
    - Poenostavitev (so.p-1, 14a; so.p-1, 22a; z-4, 7)
    - Konkurenčnost (so.p-3, 28)

- Spodbude
  - Spodbude s strani javnih institucij
    - Nakup lokalnih živil (z-1, 44)
    - Občina v upravljanje dala objekt (so.p-2, 12)
    - Za socialna podjetja veliko (so.p-2, 31)
    - Možnost zaposlitve ranljivih skupin (so.p-2, 32)
    - Omogoča kreativnost (so.p-2, 33)
- Cilji
  - Cilji zadruga
    - Povečati obseg delovanja (z-1, 47; z-2, 15)
    - Tujina (z-2, 19; z-2, 35)
    - Pridobiti kapital (z-2, 37)
    - Doseči boljše pogoje za delovanje (z-3, 15; z-3, 16)
    - Povečati sodelovanje (z-2, 36; z-3, 14; z-3, 18; z-4, 8)
  - Cilji socialnega podjetja
    - Ponudba storitev za skupnost (so.p-2, 9; so.p-2, 10; so.p-2, 11; so.p-2, 22b; so.p-2, 22c; so.p-2, 29; so.p-2, 81)
    - Povečanje možnosti za samooskrbo (so.p-1, 4a; so.p-2, 7; so.p-3, 34)
    - Več zaposlovanja (so.p-2, 8; so.p-3, 33)
    - Trgovina (so.p-2, 22a)
    - Več sodelovanja (so.p-2, 83)
    - Ustanovitev zadruga (so.p-1, 28)
  - Način doseganja ciljev zadruga
    - Zadovoljitev potreb skupnosti (z-1, 48; z-1, 50; z-1, 51)
    - Več sodelovanja / članstva (z-2, 17; z-2, 21; z-2, 36)
    - Širjenje proizvodnje članov (z-2, 18)
    - Pridobiti kapital (z-2, 37)
  - Način doseganja ciljev socialnega podjetja
    - Samo socialno podjetje (so.p-2, 44; so.p-3, 39)
    - Pomoč občine (so.p-2, 45)

- Pomoč sorodnih organizacij (so.p-2, 46)
- Preko novih znanj in informacij (so.p-3, 36; so.p-3, 40)
- Premišljeno (so.p-3, 32)
- Zaposlovanje
  - Zaposlovanje
    - Področje socialnega podjetništva (z-1, 75)
    - Ni zaposlenih (z-2, 22; z-2, 44; so.p-1, 34)
    - Samozaposleni (z-2, 45; so.p-1, 35)
    - Javna dela (so.p-2, 88; so.p-2, 95; so.p-3, 34b; so.p-3, 58)
    - Invalidi (so.p-2, 89; z-4, 30a)
    - Občani (so.p-2, 90; z-4, 22; z-4, 29)
    - Neobčani (so.p-2, 90a)
    - Osebe s stisko (so.p-2, 91)
    - Ustreza kriterijem po zakonu (so.p-2, 92; so.p-3, 65; so.p-3, 66)
    - Omejenost (so.p-2, 93)
    - Zaposleni kot nameščenci članov (z-3, 7)
    - Strokovnjaki na področju (z-3, 55; so.p-3, 59)
    - V prihodnosti (so.p-1, 36)
    - Tisti, ki si dela želijo (so.p-3, 61)
    - Ranljive skupine (z-4, 30)
  - Delo z ranljivimi skupinami
    - Ni dela z ranljivimi skupinami (z-1, 76; z-2, 46; z-2, 47; z-3, 56; z-3, 58; so.p-1, 41; so.p-3, 63)
    - Zahtevno (so.p-2, 101; so.p-1, 38)
    - Druge specifične (z-3, 62; so.p-2, 102; so.p-2, 102a; so.p-1, 39)
    - Več potrpežljivosti (so.p-2, 103)
    - Dolgotrajno brezposelne osebe (so.p-1, 37)
    - Potrebna dodatna znanja (so.p-1, 40, so.p-1, 44b)
    - Prilagojeno delo (z-4, 31)

- Potreba po strokovnem delavcu
    - Ni potrebe po strokovnem delavcu (z-1, 77; z-2, 48; z-3, 59)
- Profil socialnega delavca
  - Potreba po profilu
    - Ni izkušenj s tem profilom (z-2, 49)
    - Izražena potreba po socialnem delavcu (so.p-2, 109; so.p-2, 110)
    - Ni potrebe po socialnem delavcu (z-1, 79; z-1, 81; z-2, 50; z-3, 60; so.p-1, 43; so.p-3, 64; so.p-3, 67; so.p-3, 70; z-4, 33)
    - Pod določenimi pogoji (z-1, 78; so.p-1, 44a; so.p-3, 71)
  - Zaposlen
    - Je socialni delavec (so.p-2, 104)
    - Ni socialnega delavca (so.p-1, 42; z-4, 32)
  - Naloge socialnega delavca
    - Mentorstvo (so.p-2, 105; so.p-1, 46)
    - Promocija (so.p-2, 106)
    - Vodja info točke (so.p-2, 107)
    - Vodenje delovnega procesa (so.p-2, 108)
- Socialno delo
  - Vloga socialnega dela
    - Nima vloge (z-2, 51; z-4, 34)
    - Ni nujno potrebno (so.p-2, 111; so.p-2, 115; so.p-3, 69)
    - Prinese novo znanje (z-1, 80; so.p-1, 45; so.p-2, 112; so.p-2, 113; so.p-2, 114)
- Socialno podjetništvo
  - Registracija socialnega podjetja
    - Nezainteresiranost (z-2, 52)
    - Tip B (so.p-2, 26; so.p-1, 6; so.p-3, 10)
    - Problematična (z-3, 63)

- Za delo z ranljivimi skupinami (so.p-1, 7; so.p-3, 11; z-4, 35)
- Opravljanje dejavnosti socialnega podjetništva (z-1, 82; so.p-3, 12)
- Pogled na socialno podjetništvo
  - Novost (z-2, 53; z-2, 54; z-3, 61)
  - Pozitivno (z-1, 83; z-3, 64)
  - Negativno (z-1, 85)
  - Popularno (z-1, 84)

## 9. POVZETEK

Socialno podjetništvo je dejavnost, ki se v svetu pojavlja vse pogostejše zaradi teženj po drugačnem podjetništvu, kjer so v ospredju tudi ljudje in njihove potrebe, ne le ustvarjanje dobička. V Sloveniji je področje še precej nepoznano, zaradi česar se posamezniki, ki se odločijo za ustanovitev socialnega podjetja, srečujejo z marsikatero oviro. Po drugi strani pa je zadružništvo precej razširjena oblika združevanja, ki je skozi leta sicer izgubila nekaj veljave, vendar je obstala na trgu.

V teoretičnem delu sem želela prikazati področje, ki se mi zdi pomembno za razumevanje problematike. V prvem delu sem se posvetila pregledu socialne ekonomije skozi zgodovino in kakšno je stanje danes.

V drugem delu sem se dotaknila obravnave tretjega sektorja, v katerega sodijo organizacije, ki zasledujejo socialne cilje. V Sloveniji je zaradi pretekle ureditve ta sektor šibak, zaposluje le majhen delež ljudi in neznatno prispeva k bruto domačemu proizvodu.

Tretji del sem namenila pregledu socialnega podjetništva. V tem delu sem pregledala Zakon o socialnem podjetništvu, ki ga je Slovenija sprejela leta 2011 in ureja področje socialnega podjetništva.

V četrtem delu sem iskala različne definicije socialnega podjetja. Na svetu obstajajo raznovrstne definicije in pogledi na to, kaj socialno podjetje je.

V petem delu sem pregledala zgodovino delovanja zadrug v Sloveniji in drugje. Posvetila sem se tudi Zakonu o zadrugah iz leta 1992 in se posvetila statističnim podatkom o delovanju zadrug.

V šestem delu sem raziskovala, kakšno je stanje na slovenskem podeželju in v kakšni meri smo v Sloveniji prehransko samozadostni. Program razvoja podeželja, ki ga je predstavila Evropska komisija, predstavlja temeljna načela za razvoj podeželja.

V zadnjem delu sem se osredotočila na vlogo socialnega dela na področju socialne ekonomije in pri prehranski samozadostnosti. Zaradi narave socialnih podjetij in zadrug sem se posvetila predvsem skupnostnemu socialnemu delu in pomenu, ki ga ima za razvoj lokalnih iniciativ.

Z raziskavo sem želela preveriti delovanje socialnih podjetij in zadrug. Skozi raziskovanje so se oblikovale teme – ustanovitev, poslovanje, sodelovanje, prednosti, ovire, zakonodaja, spodbude, cilji, zaposlovanje, socialno delo in socialno podjetništvo. Želela sem preveriti ali imajo novoustanovljeni socialni podjetniki pogoje za zagon uspešnega podjetja in kako ustanovitelji zadrug gledajo na ta pojav.

Rezultate sem pridobila s pomočjo kvalitativne analize. Pokazali so, da se socialna podjetja in zadruge na področju prehranske samozadostnosti ustvarjajo predvsem zaradi povezovanja, prodaje, zaposlovanja ranljivih skupin in družbene koristi. Za ustanovitev mnogi opravijo analizo stanja in upoštevajo potrebe lokalnega prebivalstva, širše okolice in strokovnjakov. Pri poslovanju je najpomembnejša tržna usmerjenost in opravljanje raznih dejavnosti, ki so družbeno odgovorne. Ključen del poslovanja zadrug in socialnih podjetij predstavlja sodelovanje, saj jim to omogoča širjenje dejavnosti in večanje kakovosti življenja. Zadruge in socialna podjetja navajajo različne prednosti vsake izmed oblik organizacije, ovire pa so obema večinoma skupne. Te se pojavljajo predvsem v zvezi z birokracijo in zakonodajo. Vsem so skupni cilji in sicer želijo si povečati obseg delovanja in sodelovanja. Zaposlovanje je v socialnih podjetjih in zadrugah omejeno, večinoma poteka preko javnih del. Potrebe po zaposlitvi socialnega delavca ni kljub delu z ranljivimi skupinami ljudi. Prav tako sogovorniki ne priznavajo socialnemu delu vloge v socialnih podjetjih in zadrugah.